

31

13/83

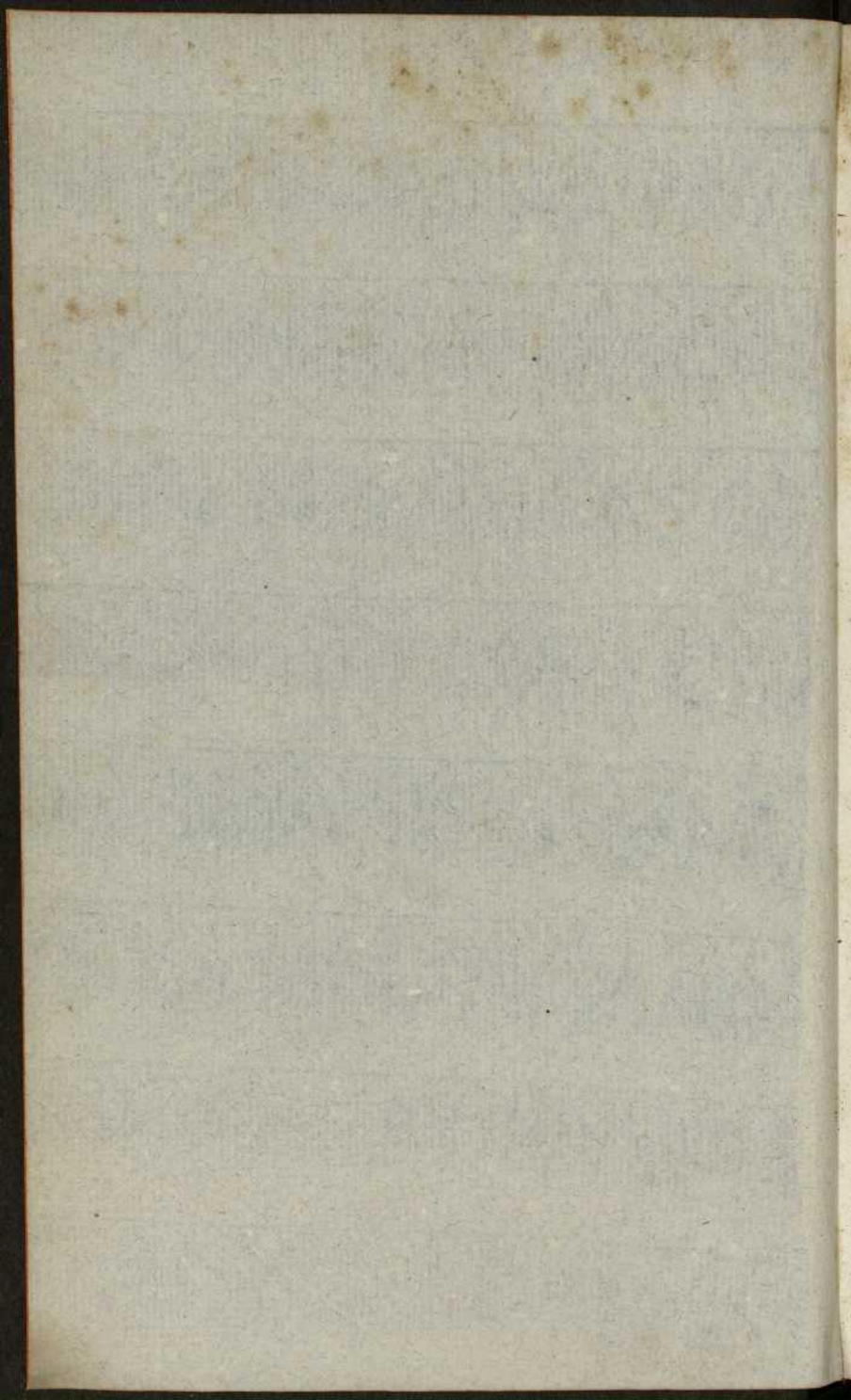

13.237

41

220

72
MAXIMILIANI STOLL

S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII SS. TRINIT.
PHYSICI ORDINARII, ET PROF. PRAX.
MEDICAE P. O.

P A R S S E X T A

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI

Nova editio accuratior et emendatior.

TICINI MDCCXCII.

Apud Balthassarem Cominum

Fraesidib. rei lit. permitt.

D E

METHODO EXAMINANDI AEGROS.

Antequam ad lectos aegrorum accedamus, quaedam *Prolegomenon* loco dicenda sunt, de modo instituendi anamnesin, et de methodo praesentem aegri statum examinandi. Plurimum interest, ad formandam adcuratiorem morbi diagnosis, si ea, quae praegressa sunt, probe perspecta habeamus; hinc est, quare longe facilius iis hominibus mederi possimus, quorum vitae ratio nota nobis est, quibuscum ipsi conversamur. *Celsus* ait, meliorem esse medicum amicum, quam extraneum, si par sit caeteroquin in utroque scientia, ob easdem, quas attuli, rationes.

Ad anamnesin ergo rite instituendam sequentes ut plurimum quaestiones aegro proponi debent:

1 An morbis puerilibus, id est variolis et morbillis defunctus sit.

2 An unquam graviori aliquo, et notabili morbo, sive chronico, sive acuto decubuerit, et quali, qua ratione fuerit curatus, an sponte sua, absque adjumento artis, et si usus fuerat, quibusnam medicamentis, an a medico, vel ab alio artis non perito fuerit sanatus?

3 Quae valetudinis morbum praesentem pra-

xime praecedentis conditio fuerit an perfecta usus fuerit sanitate, an vero aliquid jam ante doluerit, et quid, et ubi?

4 Tandem examinando accedimus ad ipsum morbi exordium, quis, et qualis primus morbi insultus fuerit, quo die, et diei tempore? an proxime antecesserit aliquid extraordinarii, non consueti in diaeta, vivendi modo, occupationibus? an nihil ipsi aegro occurrat, quod ipsimet videretur morbo ansam dedisse.

Moneo hic, ne Medicus aegri narrationem ex facili interrumpat, donec illam ex toto absolverit; fit enim, ut aeger, continuis quaestionibus sollicitatus, et a tramite suae narrationis abductus, multarum circumstantiarum obliviscatur, quae tamen multum ad accuratiorem morbi ideam formandam conferrent; si vero morbi historia, ab ipso aegro facta, manca appareat, eandem Medicus resumere denuo debet, et debitas quaestiones interponere. His peractis, in morbo praecipue acuto, ad actiones vitales, animales, et naturales oportet peculiariter attentum esse,

Persequar hic aliqua paulo majori studio, quae nobis ex usu fore, ferme quotidie videbitis, et quae non ex vana speculatione desumpta sunt, sed experimento quotidiano confirmata quae maximam vobis facilitatem in dignoscendo morbo, quem examinatis, si ea menti altius infixata, atque in consuetudinem tracta teneatis, conciliabunt; etsi fors prima fronte has observationum vinculas ad minutias potius, quam ad momentosa praecepta pertinere videantur.

Praemissis ergo iis, quae ex aegri relatione haberi possunt, examinandae aegrotantis functiones sunt, quas inter motus cordis et arteriarum,

primarium sibi locum vindicant ab omni retro antiquitate. Non hic altius repetam, quae de pulsu aliunde scitis; sed ea solummodo, quae ad praxin, ad morbi diagnosin, recte instituentiam frequentius occurrunt, et non ex hypothese aliqua, sed ex observationibus deprompta sunt. Circa pulsum examen sequentia notanda sunt:

1 Pulsum fallacissimam rem esse; eum alium atque alium esse, prout aetas, sexus, temperamentum, assumpta variant; alium sedenti, alium cubanti, stanti alium; alium, si animus curis vacuus sit, alium homini tristato, sollicito, et pro quovis animi affectu, pro quavis ferme attentiori cogitatione, alium aliumque. Hinc pro canone practico observetur: *nunquam indicatio formanda est ex solo pulsu*; dixi, ex solo pulsu; aut si omnia alia, quae ad morbi cognitionem facere possint, medicum destituant, et solus ipsi pulsus supersit, nunquam tamen ex hoc solo indicio Medicus magnum quid molitur, nunquam anceps consilium arripiat.

2 Ut primum medicus aegrum accedit, nunquam statim pulsum exploret, aut si id fecerit, nunquam tamen aliquid de morbi natura concludat. Aeger aspectu medici; praecipue, si is prima vice accedat, et ignotus alias fuerit, teritus, de sententia medici circa suam valetudinem summopere suspensus, nihil certi pulsu suo nos docebit, sed minus attentum medicum in errorem inducet.

3 Puerorum pulsum omnium fallacissimum esse, scire oportet; hinc pro regula practica assumi debet, *Pulsum puerorum nihil prorsus conferre ad morbi cognitionem*. Corpus puerile, aut magis infantile, cum totum quasi nervus sit, et

vel levissimis stimulis haec summa corpusculi irritabilitas in motus inordinatissimos agatur, pulsum mira varietas dabitur, ex qua nihil prorsus determines; accedit, quod aetatis incremento pulsus variet.

4 Pulsus in senibus, et rhythmo et tempore, universim omni modo inaequalis esse potest, intermittens, remittens, licet sanitas huic aetati competens sat belle subsistat. Hinc alius canon est: quod pulsus senum, utut inordinatus is fuerit, terrere medicum non debeat, si caetera bona sint. Habuimus in nosocomio hominem seniculum erysipelate faciei laborantem, qui admirabilem pulsum varietatem nobis exhibuit, tam in morbo ipso valde levi, quam tempore sanitatis.

5 Sunt quidam morbi, ubi mira pulsum varietas est, unde nihil cautus medicus concludere valet. Sic in morbis pulmonum pulsus vix aliquid docet; securiorem et diagnosin et prognosin respiratio dat. Ex respiratione bona in morbis pectoris, qualiscunque tibi pulsus videatur, prognosticon faustum formato, ait *Baglivius*. Viri hypochondriaci, foeminae spasmis et passioni hystericae obnoxiae mille modis turbatos pulsus exhibent. Videmus ferme quotidie in aegris nostris, praecipue in puellis hystericis, miram pulsum variationem.

6 Serio notandum, non omnem pulsum frequentem, vel celerem, propterea *febrilem* esse. Accidit non raro, ut post morbum gravem, diuturnumque, post praegressas evacuationes sanguineas admodum copiosas, arteriarum ictus sese celerrime insequantur, quin propterea febris adsit. Est hic effectus *Keneangeiae*, ubi celeri-

tas motus id compensare debet, quod in quantitate deest. Hinc, si praeter pulsum celeritatem adsit calor praeternaturalis, quem aeger ipsemet sentit, sique insuper quaedam functio laesa sit, febrim adesse credendum est. Hippocrates minus attentus ad pulsum videri ex eo potest, quod pulsum mentionem perraro faciat; una alterave vice memorat *venas in temporibus valde salientes*. Posterioris aevi medici, quos inter Galenus coryphaeus erat, varia pulsum nomina introducere, quorum notitia ad historiam artis potius facit, quam ad ejusdem exercitium. Unicum Celsum, egregium imprimis inter antiquos scriptorem, de pulsu loquentem audiamus: l. 3. c. 6. sic ait: *venis maxime credimus, fallacissimae rei, quia saepe istae lentiores celerioresque sunt, et aetate, et sexu, et corporum natura.*

7 Cum supra dixeram, in dignoscenda febre non ad pulsum solummodo; sed et ad calorem animum advertere oportere, videndum est, quantum calori quoque tribuere possimus. Sed audiamus potius Celsum, uti in plerisque insignem, sic certe hic praestantissimum; loco superius citato ait: *altera res est, cui credimus, calor, aequae fallax; nam hic quoque excitatur aestu, labore, somno, metu, sollicitudine.* Nos dum aegros nostros visitamus, quosdam recens e somno expergefactos saepius deprehendimus, quorum corpus solito calidius est, cum pulsu pleniore, citatioreque, ita ut imperitior quis febricitantem existimaret eum, qui tamen apyretos est. Audiamus praecepta Celsi, qui prioribus sequentia subjungit: *Igitur intueri quidem etiam ista oportet, sed his non omnia credere; nec protinus etiam sub calore, motuque febrem sese concipere.*

re: sed ita, si summa quoque arida inaequaliter cutis est, si calor et in fronte est, et ex intimis praecordiis oritur, si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit, si color aut rubore, aut pallore novo mutatus est, si oculi graves, aut et persicci, aut subhumidi sunt; si sudor, cum fit, inaequalis est; si venae non aequis intervallis moventur; ob quam causam medicus neque in tenebris, neque a capite aegri debet residere, sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.

8 Pulsus mutabilis est, et variis in stomachi affectibus, praecipue a repletionem, et crudo primarum viarum apparatu. Mutabilis etiam est in pueris vel verminosis, vel aliis quibuscunque ventriculi et intestinorum crudis sordibus affectis.

9 Si feroces in parte quadam dolores saeviant, pulsus fiunt parvi, exiles. In morbis ventriculi pariter evadunt parvi. Omnes, qui naturaliter ventriculo debiliori praediti sunt, debiliores, et exiliores pulsus habent. Juvat haec omnia scire, ut una cum aliis notis sanum formare iudicium possimus, aut ne pulsu decepti male ratiocinemur de morbo.

Alterum est, quod magnum in dijudicando, aut praedicendo momentum habet, *Respiratio*. Nos theoriam respirationis missam facimus, idque solum leviter perstringimus, cujus nobis multiplex usus erit. *Hippocrates*, et tota schola Coa magis longe ad respirationem quam ad pulsum attendebant. Respiratio juxta ipsum maxime observanda est in omnibus morbis, praesertim acutis. Spiritus liber in acutis magnum prognosticon pro salute aegri; item libro de *coacis*

praenotionibus ait: respirationem densam, id est, frequentem et parvam significare inflammationem in locis principalibus. Alibi asserit, respirationem frequentem et parvam dolorem aut inflammationem significare supra praecordia.

Respiratio parva et rara, futurae mortis signum est juxta *Duretum*.

Delirii proprium signum, non tamen inseparabile, est magna et rara respiratio; nam sola voluntas in vitio est; est enim aeger negligens sui, unde, nisi coactus, non respirat.

Qui cum libertate spirandi, et cum doloris acerbissimi notabilium partium vacatione, et somni benignitate interierit, Hippocrates vidit neminem, ait idem *Duretus* in coacas praenotiones.

Baglivius asserit, se centies observasse, quod bona respiratio in variolis sit unum ex optimis signis, licet alia sint gravia.

Pulsu et respiratione exploratis interrogandum, num quid doleat, et quae doloris illius species sit, an gravativus, an ardens, punctorius, premens, contorquens, continuus, periodicus, aut per intervalla rediens.

Notandum hic: 1 non omnem dolorem punctorium infra septum transversum, qui ad attactum augetur, propterea inflammatorium esse, hinc non in omni dolore punctorio sanguinis missione opus esse, nisi caetera venaesectionem coindicent. 2 Notandus aphorismus sextus L. 11. Hippocratis: *quicumque dolentes aliqua parte corporis, omnino dolores non sentiunt, iis mens aegrotat*, Item 3 aphorismus 33mus L. IV. *Si cui pars quaedam doluerit, priusquam aegrotet, ibi firmatur morbus*. 4 Dolores, qui sine signis levantur, letales ait Hippocrates in Coacis. Hoc

effatum Hippocratis toties verum comprobatum est, at tamen minus attenditur, quam oporteret. Dolores inflammatorii subito absque rationabili causa disparentes, certo praesentem gangraenam indicant, et mortem proximam; at dolores a solis spasmis oriundi saepius subito cessant, absque tam funesto eventu. Horum praevia notitia instructus medicus, facilius de statu aegri certior fiet.

His perspectis, videndum, qua ratione aeger habeat circa somnum, et vigiliis, circa sensus externos internosque. Contemplandus dein est externus corporis habitus, et actiones naturales. Multa indicant oculi, faciei color, lingua, os, appetitus, hypochondria, cardia, abdomen, alvus, urina, excretiones quaecunque aliae, quae ipsi solemnes fuerant, an perstent, an vero suppressae, an auctae sint.

Oculos in acutis contemplari oportet, quoniam ex iis plurima leguntur. Juvat hic quaedam Hippocratis effata adducere, ut sciamus, ad quid utilis esse oculorum consideratio possit. L. VII. aphorismo 81. ait Hipp. *Quibuscunque in aegritudinibus oculi ex voluntate lacrimantur, bonum; quibus vero citra voluntatem, malum.* Illud enim mentis praesentiam, hoc ejus absentiam denotat. In L. Praedictionum sequentia habentur graphice descripta de conditione oculorum in acutis: *si lucem fugiant, aut involuntarie lacrimantur, aut distorquentur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras, aut lemae ac sordes circa oculos appareant, aut hi etiam instabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut squallentes, et obscuri fuerint; aut color totius faciei alteratus fue-*

rit, haec omnia mala et perniciosa esse putandum est.

Libro eodem ait: oculos semper intueri oportet, si enim oculi frequenter moveantur, furiosos eos fore timor est.

In libro de coacis praenotionibus: oculi assidue nictitantes, mali.

L. 6. de morbis popularibus ait: oculus inarescens malum.

L. 1. Praedictionum: Oculus hebes malus; et ibidem: oculus fixus et caliginosus malus.

L. prognost: oculi partes albas rubentes habentes, malum signum.

L. VI. de morbis popularibus: oculi audacia delirii signum.

L. Prognosticorum: in subapparitionibus oculorum in somnis, si albae quid partis subapparuerit, palpebris non commissis, si id non ex alvi profluvio; aut medicamento potione fuerit, aut aeger ita dormire consuevit, malum signum, et valde letale.

L. de coacis praenotionibus ait: oculorum obscuratio, et vox acuta referens planctum, convulsorium est. Et ibidem: Quibus oculus morbi regii colore infectus, ac caliginosus est, strepitu sputi multo in pectore existente, et facies tristis in pleuritide, hi pereunt. Hujus effati veritatem nuper in Pleuritico vidimus in nosocomio nostro. Corporis sanitatem ac firmitatem Hippocrates ex oculis metitur; dicit enim: oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus. Baglivius, maximus observator, quem amor hypothesium nunquam seduxit, qui omnem in observando vim posuit, et qui juventutem suam penes aegros in variis Italiae nosocomiis trivit, quem praematurum fa-

tum rei medicae eripuit, is, inquam, ait: *numquam ab aegro discedas in acutis, et in inflammatorii, nisi oculos inspexeris; quando illos a naturali statu mutatos videbis, time semper, sicut post opiatum in dysenteria, post chinam chinae in magno primarum viarum apparatus. Idem gravissimus auctor asserit, oculos caligare, et obtenebrari in pectoris acutis morbis, letale esse, Hollerius vero affirmat, oculorum ruborem esse signum corrupti pulmonis, aut viscerum e directo, cerebri quoque, et ventriculi inflammati.*

Considerato oculorum statu, ad faciem ejusque colorem medicus attendat; qua de re, ut sanum judicium ferre possit, proderit quorundam aphorismorum meminisse, quos vel Hippocrates, vel illustres quidam Hippocratis sectatores reliquerunt.

Facies optima, quae sanorum faciei est simillima, maxime vero ipsa sibi ipsi.

L. VI. de morbis popularibus dicit: facies bona in magnis morbis bonum.

L. De coacis praenotionibus: quibus facies sana, praecordia non mollia, non liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut coxendicum dolorem.

L. III. de diaeta, dicitur: qui faciem decolorem habent, et ubi comederint, paulo post eructant acida, et acor in nares proserpit, his corpora pura non sunt.

L. de coacis praenotionibus: faciei bonus color et torvitas in morbo acuto, malum. Item eodem loco habetur: circa faciem color bonus, et sudores non febrientibus, stercora vetusta subesse significant, aut victus rationem inordinatam. Et ibidem denuo dicitur: qui faciem flo-

ridam habent, et alvum liquidiorum, suppurationes circa pulmonem habent .

Ne autem erremus, si malum faciei statum videas, interrogare oportet aegrum, an nimium ante vigilaverit, aut diarrhaeam aut famem passus sit, quae singula mutationem faciei in pejus faciunt.

Rubores narium signa sunt ventris facile lubrici, signa quoque pulmonum aut iecoris, ut docet Hippocrates in coacis.

Baglivius ait: in chronicis morbis, si facies naturalis sit, nunquam crede, adesse obstructions in visceribus; si mutata sit a naturali, id obstructionum signum, et turbatae oeconomiae naturalis est. *Jacotius* in coacas praenotiones ait: omnis rubor faciei vel sanguinis copiam, vel internam phlegmonem, vel calidam intemperiem, vel visceris corruptionem denotat; alvus dura esse solet iis, qui nimium facie rubent.

Accedimus ad examen oris, linguae, faucium. Lingua nobis plurima indicat. Linguae conditio nobis indicat:

1 Statum partium vicinarum, connexarumque, faucium, tonsillarum, cavi narium, et totius membranae Schneiderianae morbos lingua significat. Sic in quavis anginae specie, in coryza, in morbis non paucis gingivarum linguam videbitis affectam; quia autem ratione in singulis hisce morbis lingua affici soleat, penes lectos aegrorum videmus.

2 Lingua indicat statum primarum viarum, quemadmodum enim intestina affecta sunt, sic in morbis multis et ventriculus, sic et oesophagus, sic et ob nexum et partium continuitatem lingua ipsa. Crudus e. g. intestinorum et me-

senterii apparatus plerumque comitem habet etiam ventriculi saburram; hæc autem glutine suo, aut sapore amaro, acido, austero, rancido, putrido afficiet oesophagum, atque demum linguam. Hinc statum primarum viarum lingua alba, mucosa, flava semper loquitur.

3 Ex lingua discernimus persaepe statum asperae arteriae, et conditionem pulmonum; hinc lingua alba, crustosa, sicca in inflammatione membranæ asperam arteriam investientis, sive in *σπορυχ* inflammatorio, item in peripneumonia et pleuritide. Linguam hac ratione affectam Hippocrates peculiariter *peripneumoniam* appellavit.

4 Ex lingua, ejusque colore statum omnium humorum circulantium desumimus persaepe. Lingua concolor est attingentibus ipsum humoribus, quapropter per hanc humorem cognoscimus. Ita Hippocrates libro 5. de morbis popularibus.

Observatio linguae tanti momenti est, ut medicus omnibus aliis signis diagnosticis longe facilius careret, hoc solo excepto. Consideramus autem in lingua 1 ejus *colorem*, album, flavum, nigrum, virescentem, livescentem, 2 ejus *asperitatem*, 3 ejus *motionem* aut impotentiam, 4 *tremorem*; 5 *teneritudinem*, 6 *ariditatem*, 7 *fissuras*, ulcera, aut ulcuscula linguae. Vix in ulla re Hippocrates tam accuratus fuit, sicut in linguae diversarumque ejusdem affectionum descriptione. Quid ex quavis linguae affectione concludendum sit, suo loco videbimus.

Dentes quoque multa significant. Materies viscosa, et quidam quasi lentores, significant juxta Hippocratem febrem fortem. Dentes male

affecti, arrosi, viscosa materie oblit, dentes non firmiter nexi, foetor oris, pravam plerumque digestionem, primarum viarum morbos, et mala inde pendentia denotant.

His examinatis, ulterius progrediendum et inquirendum, num appetitus perstet, an dejectus sit; an nauseae, vomituritiones, cibi, et praecipuis carni fastidium adsit; an peregrinus assumptorum sapor, aut forte nullus; an ructus putridi, nidorosi, acidi, austeri, amari, nauseoso dulces aegrum molestant. Audiamus quasdam circa appetitum observationes:

1 In omnibus morbis, si viget appetitus, bonum; semper timeo in aegris inappetentiam, ait *Baglivius*.

2 Si post curatos morbos inappetentia remaneat, recidivam praedicto.

3 Nulla alia bona signa me exhilarant, nisi conjuncta sint cum appetentia, ait idem accuratissimus observator.

4 Bonus appetitus bonam viscerum naturalium oeconomiam denotat, unde semper bene sperandum, pergit idem hic auctor.

5 Si quis diu inappetens manserit, in gravem morbum incidet.

6 Non facile promittas felicem eventum, praecipue in chronicis, nisi fundamentum habeas in bono appetitu.

Tandem pergendum est ad hypochondriorum examen, haec ut sana sint, debent esse mollia, indolentia, et aequalia ex utraque parte. In hypochondriis observatur *durities, tensio, inaequalitas, dolor, pulsatio, introtractio*, et eorum *tumor sublimis*, sive *meteorismus*. Inde discimus statum primarum viarum, vel viscerum in hy-

Pochondriis sitorum, hepatis ac lienis. Exploranda sunt praecordia, regio scrobiculi, num dolor, pondus, tumor, tensio adsit, num augeantur haec incommoda ad attactum. Veteres in examine hypochondriorum adcuratissimi fuere, unde varios nobis aphorismos reliquerunt, ubi ex hypochondriorum conditione morbi ideam venari medicus potest.

Urina et alvus medico multa nonnunquam suppeditant, quae ad morbi cognitionem facere possunt. Non loquimur hic de illa multorum Pseudomedicorum arte, qua nullo alio signo adjuti omnia ex urinis divinari satagunt; haec enim dudum explosa stultitia est. Verum tamen manet, multa per urinas cognosci, si alia insuper signa in auxilium vocentur. Urina sanguinis statum indicat; qualis sanguis, talis et urina. In urina spectabimus *colorem, contenta, copiam, modumque*, quo mingitur. Color urinae ruber et nimium saturatus non semper inflammationis praesentiam denotat; nam si adsit primarum viarum cachochylia, et crudus apparatus, urina saepe admodum rubra, aut coloris profunde rubri esse solet. Mingitur quoque in cruda hac ventriculi ac intestinorum saburra lotii hujus nimium saturati exigua quantitas, subinde cum dolore stranguriosa, ita ut imperitiores ad diuretica exhibenda confugiant. Cavendum ergo, ne solo hoc intensiori rubore seductus medicus, de inflammatione cogitet, venasque imprudens secet, aut emollientibus antiphlogisticis obviam ire nitatur. Si enim cum urina rubra adsint signa primarum viarum affectarum, lingua mucosa, alba, flava, dentes viscosi, sapor amarus, aut quisque alienus in ore, si ructus nauseosi, ama-

ri, acidi, quin et dulces aegrum molestant, si vomituritiones, nauseae cibique fastidium, si pondus gravans ad ventriculum, si hypochondria tensa sint, inaequalia, si abdomen tumidulum, borborygmis molestum, si lumborum simul adsit dolor, alvus stricta, flatus, si his omnibus aut plerisque simul junctis, adsint praeterea noctu sudores nidorosi, foetentes etc. si urina tunc sit saturatiore rubedine tincta, frequentiusque at parce mittatur, et subinde supprimatur, vel cum stranguria mittatur, solvere tunc oportet crudum viarum primarum apparatus medicamentis lepidissimis, salinis, et deinde ea via, quae commodissima et brevissima videtur, eundem ejicere. Hoc in casu quam plurimi errant errore non indifferenti, qui omnem urinam rubram *inflammatoriam* esse putant. Venae sectio nequaquam indifferens remedium est, quia latex vitalis per venae sectionem profunditur, ut adeo admodum circumspecti esse debeamus, si vel venae sectionem solummodo aut suadeamus, aut dissuadeamus; etsi fors non raro contingat, ut, ubi nescimus, quam in partem consulere debeamus, venae sectionem imperemus, levi admodum brachio, eaque animi levitate, ac si innocentissimos lapides cancrorum praescriberemus. Urina ergo intensius rubra, cum signis gravati systematis gastrici aut intestinorum juncta, vel emetico vel purgantibus per epicrasin propinatis emendatur. At vero, ubi urina rubra, cum fauciis linguaeve siccitate, siti, cute arida aestuante, pulsuque aucto deprehenditur, vitium erit in humorum phlogosi; hinc venae sectio et methodus antiphlogistica valebit.

Audiamus adhuc quasdam Hippocratis de
Par. VI.

B

urina sententias, quas suo loco in memoriam revocabimus.

1 Urina tenuis ac biliosa, ac vix tenuem, ac exiguam subsidentiam habens, quaeve modo in melius, modo in deterius mutatur, morbum longum fore indicat. Urina talis, qualis descripta est, saepissime observatur post febres autumnales non bene curatas. Sunt, qui per annos plures tales urinas excernunt, tenues, biliosas, cum subsidentia exigua. Re bene examinata comperies, eos intermittente laborasse, inde vero et incommodis ventriculi, et hypochondriorum conflictari.

2 Urina subrubram et levem subsidentiam habens, in pleuriticis securam judicationem significat. Vidimus exemplum pleuritidis ac urinae specie judicatae.

3 Urinae in peripneumonia crassae in initio, deinde attenuatae, letale.

Peracto aegri examine omnia in unum quasi collecta inter se combinentur, conferanturque, ut inde et morbi species, et iudicium conveniens innotescat. Id adhuc notandum est, quod is maximum emolumentum, laborisque impensae praemium sit relaturus, qui omnia, quae per aegroti ipsius narrationem, et ipso examine constituerunt, in chartam breviter, et succincte conjiciat, morbiq; progressum ac finem sedulo adnotet. Si enim plures, unius ejusdemque morbi historias collegerit, easdem inter se comparerit, canones practicos inde deducere, et aphorismos formare potest. Haec erant praemitenda circa methodum instituendae anamnesis, et examiniſ aegrorum.

M E D I C I N A

I N

CASIBUS INOPINATIS.

I. *Submersi.* 1. Non valide concutiendus est. 2. Non suspendendus ex pedibus. 3. Venaesectio in vena jugulari. 4. Inflare aerem, vel fumum nicotianae in pulmones ope follis, ore humano, fistula, et bronchotomia. 5. Inflare aerem simplicem, ope follis, fistularum tabaciarum. 6. Frictio, demtis vestibis madidis, et adpositis aliis siccis, et calefactis. 7. Situs capite modice elevato, seu, corpus sit in plano inclinato.

Moriuntur ob sufflamminatam pulmonum actionem; haec autem aboletur ob aquam in pulmones attractam, quae tamen ibidem non sub forma aquae, sed potius sub forma spumae apprehenditur; subinde tamen prorsus nihil est repertum in pulmonibus. Aqua in ventriculo aut nulla est aut saltem non nocet.

A sufflata pulmonum actione *apoplexia*; hinc primo *peripneumonia*, dein *apoplexia* fit.

Inflatio oris pededentim fiat, et cum levi thoracis alterna frictione.

Fumus nicotianae ore retentus, per fistulam et in anum, et in pulmones potest immitti.

Nihil infundi in os debet, antequam iterum possit deglutire.

Naribus spirituosa, item fumus nicotianae adhibendus.

Diu pergendum, etsi jam adsint vitae signa^a

Corpus calefaciendum est calidis vestibibus^b arena calefacta, sale, cineribus; non autem cubiculo calefacto.

Deglutienti infusum florum sambuci cum oximelle squillitico dandum, item leve infusum aromaticum.

Subinde vomitus in jam resuscitato prodest, et vitam vacillantem confirmat.

Jam resuscitati diversimode debent tractari pro diversa affectione: subinde venae sectio, subinde excitantia, subinde nervina indicantur.

Si sint et submersi, et frigore glaciali enecti, primo tractari debent ut *conglaciati*, de quibus postea, et dein ut *submersi*.

II. *Suspensi*. 1. Cautè a fune liberandi. 2. Situs sit semierectus. 3. Vestes arctiores laxandae. 4. V. S. jugularis. 5. Sanguine non fluente scarificatio ad nuchas, retro aures, ad tempora. 6. Facies aceo et aqua frigida conspergenda. 7. Inflare aërem calidum in pulmones, et si id per os fieri nequeat, fiat bronchotomia. 7. Acria enemata. 8. Aër ope follis in anum inflandus. 9. Moderata frictio. 10. Naribus spiritus volatiles admovendi, si modo incipiant vitae signa dare; item acetum calidum, jusculum cum pauxillo vini, infusa leviter aromatica. Tandem pro ratione symptomatum supervenientium curandi.

III. *Recens nati apparentur mortui*. 1) a funiculo umbilicali, 2) ab ore uterino strangulati; 3) ob iniquum situm violenter versi; 4) forcipe, vecte pressi; 5) mucos faucium suffocati; 6) partus diuturnus.

Horum status est *apoplecticus*; sunt *sugillati*; *lividi*, maxillis spastice compressis, aut vice versa: meconium profunditur.

Omnia tentanda, si modo de vita paulo ante praesente constet.

Hinc 1 immisso in fauces digito mucus excipiendus, fauces irritandae.

2 Alterna laevi thoracis et abdominis pressio cum frictione.

3 Funiculi abscissio, ut mutatio circuli incipiat.

4 Mitti sanguis debet ex funiculo abscisso, ad cochlear majus, vel duo, vel tria.

5 Sanguis ex funiculo deligando non est versus infantem urgendus.

6 Aeris calidi in *pulmones* inflatio, item in *anum*.

7 Saepe invertendus est infans, ut pronus ferme cubet, ut mucus excidat.

8 Plurimum prodest balneum calidum, subspirituosum, vinosum.

9 Spirituosa naribus.

10 Infusum leviter aromaticum cum oxymelle squillitico deglutiendum.

11 Frictio tunc in resuscitato spirituosa.

12 Frictio placentae pedum.

13 Suctio mammarum infantis.

At debiles, ob valetudinem matris praegressam, ob haemorrhagiam, omnia priora petunt, excepta sanguinis missione.

IV. *Infantes suffocati stragulis*. Mos nutricum.

1 Tunc venae sectio jugularis. 2 Inflatio aeris in *pulmones* et *anum*. 3 Pressio alterna abdominis et thoracis. 4 Omnia prius enarrata. 5 Oximel squilliticum cum infuso sambuci.

V *Suffocati vaporibus carbonum*, fermentantis vini, cerevisiae, hydromellis, aceti: tunc 1 Aeris puritas et libertas requiritur, aegri auferendi, aut portae aperiendae. 2 Venae sectio, spiritus salis ammoniaci ad nares, ut faucium ac maxillae spasmus solvatur. 4 Inflare aerem, aut bronchotomia. 5 Faciem conspergere aqua, et aceto frigido. 6 Frictiones. 7 Scarificatio nuchae. 8 Inflare aerem aut fumum nicotianae in anum. 9 Acria enemata. 10 Interne spiritus salis ammoniaci dilutus, et analeptica.

VI. Si sint *vapores putridi*, nosocomiorum, cryptarum, cloacarum, puteorum, cellarum etc., tunc emendandi hi vapores exploso sclopeto, accenso sulphure, aceto accenso; tunc etiam prius nominata prosunt, et ipecacuanha, aut vitriolum album, item posca frigide pota, limonada.

Aegri ex cryptis extrahendi 1 Instrumentis. 2 Prius exploso sclopeto. 3 Ab homine, qui pannis aceto madidis, et ori obvolutus ingreditur.

Tandiu non est tutum ejusmodi cryptas aut loca conclusa ingredi, quamdiu injectus ignis, aut ardens candela extinguitur.

Prodest quoque ejusmodi loca lustrare affuso lixivio ex aqua, cineribus, calce, sale communi parato; item fumo accensi aceti, accenso pulvere pyrio, accenso sulphure.

Quod si quis ingredi debeat locum vaporibus vini fermentantis plenum, is prius pannum ori obvolvat alcalino lixivio madidum, adjecto spiritu vitrioli dulci.

Nosocomiorum aër ingredientibus non nocet, si aceto accenso lustretur; idem illi obser-

vent, qui inter cadavera debent multum, et diu morari.

Vapores volatissimi rerum grate odoriferarum irritabiles homines saepe laedunt, inde leipothymia et mors. Odor florum etc. Prodest tunc 1 aer renovatus: 2 odor inopinatus aliarum rerum e. g. asae foetidae, accensae unguulae, pilorum accensorum foetor, item plumarum, corii, alii odor; camphora.

Vapores metallici multos suffocant; eadem praesidia hic locum habent, que supra commemorata, ubi de periculo carbonum, vini fermentantis dictum est; verum his auxiliis praemissis promptum emeticum indicatur; ipecacuanha, vitriolum album; infusum nicotianae ano injectum.

Vapores plumbi enervat victus ex butyro, et aliis pinguibus, vomitio, purgatio.

VII. *Venena.* Venenum subinde hauritur ex improviso; arsenicum, mercurialia acriora, mercurius sublimatus corrosivus, viride aeris ex vasis cupreis, cobaltum, smaltum, nux vomica, cicuta aquatica, hyosciamum, opium, aliaque plura.

Ut determines, quid potissimum agere oporteat in veneno quoque etiam ignoto, (saepe enim id ignoramus,) necessum est effectus *multiplices* assumpti veneni considerare. Vel enim 1 mox ab assumpto veneno adest vomitio, ardor oris, faucium, oesophagi, ventriculi, abdominis dirus, item dejectio cruenta; brevi tunc singultus, sudor mortualis, et ipsa mors sequi solet.

Si venenum assumptum praedita ratione agere incipiat, tunc illico 1 copiosus potus mucilaginosus sumatur ex jusculis carnis, lacte,

butyro, oleo; pluris haec sunt, quam simplex aqua. 2 Enemata oleosa, emollientia, fomenta tepida abdominis, et semicupia. 3 Cave cane pejus et angue ab emetico, nisi forte statim rescias, te venenum assumsisse, ita ut emetico id possis excutere, priusquam illud acerrima, et rodente vi agere incipiat: verum tunc plumula, oleo, excitari debet 4 Subinde et venae sectio indicatur, indirecte quidem.

Venena vegetabilia facilius et tutius dato emetico excutiuntur, quam venena acria, rodentia, chemica.

In assumpto arsenico, mercurio corrosivo, aerugine aeris, potus sit lixiviosus, ex aqua communi et saponē veneto, vel et simplicius ex aqua et sale tartari, lixivinum cinerum communium cum lacte.

Mercurius inunctus intempestive, et nimia dosi in lue, contra pediculos, scabiem, tormina gravia, vomitum, speciem dysenteriae etc. tunc potus lactei, tepidi, mucilagines, et balnea tepida.

Venena *narcotica* vegetabilia 1 requirunt venae sectionem, cum vim habeant apoplexiferam 2 Generosum emeticum. 3 Acida vegetabilia. Talia venena sunt opium, belladonna, hyosciamus, et multa alia. Mors est sicut in apoplexia sanguinea, pulsus fortis, plenus, tardus, respiratio lenta, difficilis, sopor etc.

Malleum mediante iniectione, vel tubo solutionem vitrioli albi in ventriculum demittere, vel eandem in anum iniicere, quam decoctum nicotianae, cum ipsum quoque sit narcoticum; acria alia praeplacent.

Narcotica venena etiam nocent solo odore

suo viroso: si quis e. g. diu versetur aut dormiat in tali loco. Eadem medela est.

Venena alia quaedam in vias agunt urinarias e. g. cantharides, ardorem, mictum cruentum inducentia. Balnea; emulsa tepida; venae sectio.

Acida mineralia concentrata per errorem epota, enervantur potu multo aquoso, et mucilaginoso, item lixivioso.

Fungi, praecipue venenati, ova putrida, carnes putridae comestae instar veneni agunt; tunc emesis sola prodest; et acida, e. g. posca, acetum.

Acus deglutita poscit potus acidus, ut ea brevi obducatur rubigine, praecipue in apicem; item; cremores, pulvis; cremores et pulvis valent etiam in deglutitis frustulis vitri, periculosum esset evacuans.

In morsu canis rapidi: 1 ure locum demorsum, aut mutia salis communis illum abluere. 2 Totum membrum fove fomento oleoso. 3 Cura nervina, moscho, camphora; 4 Vesicantibus largis; 5 mercurio, 6 specificis.

Veneni instar agit subinde frumentum recenter collectum, nec bene siccatum; oritur sensus fornicationis in artibus, contracturae, et convulsivae contractione digitorum, cum rigiditate immobili per omnem saepe vitam; convulsiones, mors. Messe finita inter rusticos, eosque pauperiores hic morbus subinde observatur. Curatur 1 pane meliore, paratoque ex farina melioris frumenti; 2 emesi validiore, iterata, praemissis solventibus, resolventibus; 3 balneis; 4 camphora; 5 ferulaceis, amaris.

VIII. Aliud mortis genus est illorum, qui bolo intra oesophagum haerente incipiunt suffo-

cari. Moriuntur ideo, quod bolus haerens urgeat asperam arteriam antrorsum, eaque ferme compressa spiritum intercludat, vel quod oesophagus irritatus ab haerente bolo in consensum simul trahat caput asperae arteriae, et rima glottidis aequae spastice contracta claudatur.

Fit in pueris voracibus, clanculum vorantibus, item si globulis ludant, eosque ore volvant; item si inter manducandum rideant, loquantur; si boli medicamentosi propinentur. Pisces pueris non dentur.

Cura fit per chirurgum, qui hamulo, forcipe, aut aliis instrumentis, haerentem bolum excipit vel detrudit.

At chirurgus non praesente alii rem adgredi debent; mediante *cereo tenuiori* detrudendum corpus haerens est in ventriculum.

Commestibilia corpora potius *detrudenda* sunt, quam *extrahenda*. At non commestibilia et simul ventriculo inimica in casu necessitatis tamen sunt detrudenda in ventriculum; aeger vero tractandus est tanquam is, cui venenum datum est.

Potus simul *lubricantes* dandi. Pulsandum dorsum est, ut haerens corpus in motum ducatur; carpento per strata viarum eoque rudi, vehendus est aeger motu pernici.

Si nil profeceris, et metus sit praesentis suffocationis, tunc 1 venae sectio larga; 2 emeticum promptum, solutio nempe tartari emetici, aut vitrioli albi, faucibus simul irritatis; 3 enema ex fumo nicotianae, aut ejus infuso. 4 Vomitus fuit factus infusione in ipsas venas emetica.

IX. *Conglaciati* (*Erfrorne*) saepe et praesens aliis in vitam revocantur, et post complures

dies. Hoc ut obtineas, 1 cave, ne in locum calidum aegrum deportes, tunc enim gangraena et mors. Exemplum a pyris et pomis congelatiis. Revocati diutius a loco calido abstineant. 2 Conciliari *levior* paulo frigoris gradus debet, quam is sit, qui hominem enecavit, atque ita, per gradus et sensim, pristinus calor concilietur; 3 hinc in cubiculum frigidum hominem deducas, ibique exutum involve nivibus, aut impone balneo frigido glaciali. 4 Lenes frictiones mediante nive, aqua glaciali. 5 Si in itinere id contingat, ubi sub tectum reduci aeger nequit, sub die totum erit peragendum, et corpus tunc fricandum; 6 redeunte vita venae sectio, et antiphlogistica methodus indicatur; 7 universim postea ita tractandi, uti solent inflammati, uti in apoplexia sanguinea, aut veta pulmonum inflammatione. 8 Si solum pars corporis, auriculae, nasus, pedes, aut pedum digiti vim frigoris patiantur; opus, 1 abstinere ab unguentis, emplastris; 2 fricare aqua frigida, nive; 3 subinde venae sectio.

Caveant itinerantes, rustici praecipue, 1 a potu vini, spirituum ardentium; 2 a quiete ob lassitudinem; 3 a somno capiendo; qui indormit, certo perit.

X. *Fulmine tacti*, mortem, si negligantur, apoplecticam obeunt, sugillationes patiuntur.

Eadem ratione in vitam revocandi sunt, ac suspensi, ac suffocati fumo carbonum etc. 1 Venae sectio jugularis; 2 inflatio aëris in pulmones, anum: 3 enemata nicotianae; 4 frictio; 5 tandem nervina, si revivixerint.

XI. *Ex alto delapsis*, et apparenter mortuis, larga venae sectio jugularis, et reliqua prius no,

minata. Acetum sambuci cum ejusdem infuso; infusum florum arnicae, venae sectio.

XII. *Ebrii* subinde habentur tanquam apoplectici. Ebrietas summa in apoplexiam transit. Ejusmodi apoplexia curatur: 1 evacuatione systematis sanguiferi; 2 systematis gastrici, uti in assumpto veneno narcotico; venae sectio, irritatio faucium ad vomitum, emeticum. Potus aquae simplicis cum absorbentibus. Cavendum tamen, ne medicus *Ebrium* pro apoplectico habeat, ne sese risui exponat.

XIII. *Ira* gravis, quam Poëta *brevem furorē* nominavit, homines apoplecticos reddit. Tum 1 summa rarefactio, et 2 eorum impetus ad caput. Venae sectio; posca; deinde levis diarrhaea, aut vomitio prodest; os etiam amarescit.

XIV. *Terror* epilepticos, convulsos facit maxime infantes. Spiritus cornu cervi simplex et anisatus, frictions, balnea tepida. Pessima est epilepsia a terrore.

XV. *Epileptis* ferendum auxilium; aër liber; cautela, ne laedantur in pavimento, ne linguam commordeant; robustis vero venae sectio. Digni non violenter exporrigendi, uti tamen mos est.

Q U A E D A M
 A D M E D I C I N A M F O R E N S E M
 P E R T I N E N T I A .

Partus maturus.

Ad solvendas plures quaestiones, haereditatem ut plurimum concernentes, plurima erunt notanda, et sequentes quaestiones praemittendae sunt; scilicet:

1. Quinam termini sunt graviditatis, aut intra quantum temporis maturus partus fieri potest? Respondeo: intra 38vram septimanam usque ad 40mam.

2. Quando partus praematurus dicitur? Resp. Tunc, quando ante 38vram foetus excluditur, is tamen foetus status sit, ut, cura diligenti habita, vita ejus prolongari possit.

3. Causae partus praematuri multiplices quae? Respondeo: terror, animi pathema grave, haemorrhagiae, uteri praeprimis morbus tempore graviditatis; nariva imbecillitas; diuturnus fluor albus, et chlorosis; frequentiores et intempestivae venae sectiones; purgantia crebriora; emenagoga; plethora, febris, vis externa; vomitus multus violentus etc.

4. Quandonam abortus dicitur? Respondeo:

ubi vita, utut omni adhibita diligentia, non potest continuari ob nimis imperfectam pro vitae continuatione corporis evolutionem. Id fit ante septimum mensem. Hinc foetus septimestris est vitalis censendus, sive dein vitam actu protrahat, sive postmodum vivere desinat: sufficit foetum vivere posse. Hinc septimestris foetus, et magis adhuc octomestris fieri potest haereditatis capax; diciturque non *abortus*, sed partus praematurus. Hinc scitur, quid sit *partus vitalis* et non *vitalis*.

5. Quaeritur, quae sit distinctio quoad functiones et signa externa inter foetum maturo partu, et foetum praematurum partu exclusum?

Foetus maturus ex sequentibus dignoscitur; scilicet: pondus maturi foetus est a libris VI. ad IX., pro ratione magnitudinis parentum, vel ipsius nationis. Infantes recens nati, populorum maxime septentrionalium, minus ponderant, et statura multo sunt minores, quam nostris in terris; apud nos enim longitudo recens nati et maturi infantis est a 15 pollicibus ad 21; infra 14 pollicem apud nos foetus est immaturus.

Color corporis maturi infantis est dilute rubescens; corpus infantis immaturi intense rubet, cum livore; plantae pedum praecipue, et volae manuum purpurascunt.

Infans immaturus pilos habet, et in genis et per dorsum multo plures et majores, quam maturus.

Infans maturus corpore est pinguiculo, pulchro, et ad attactum solidiusculo; immaturus infans macilentus est, rugosus, et senili facie; membra attenuata, macra, aures diaphanae, et lingua prae rubra.

Infans praeterea immaturus, et masculus, testiculos habet, vel in abdomine adhuc reconditos, vel haerentes in inguine; maturus vero in seroto, rarius in abdomine aut inguinibus.

Ungues infantis maturi sunt duriores, minus flexibiles, praelongi, et rubentes; immaturis infantis ungues breves sunt, vix lineam longi, extremum articulum non penitus degunt, purpurascunt.

Fontanella minus ampla in maturo infante, ampla valde in immaturis. Capilli capitis in mortuo sunt crassi, et obscuri coloris; in immaturo vero molles, teneri, albi, ad instar canabis.

Maturus infans oculos statim attollit, circumfert; vox elata, et vagitus fortes; mammas apprehendit. Immaturus autem oculos ferme semper clausos habet, dormit perpetuo ferme. Valde immaturi habent adhuc pelliculam illam *Wachendorfsianam* dictam, quae pupillam claudit; nullum, nisi perobscurum vagitum edit; extrema frigent ob vim vitae admodum debilem; nec minimum frigidioris aëris contactum impune fert; hinc ejusmodi foetus immaturi multo calore foveri debent.

Diversi perfectionis aut imperfectionis gradus sunt. Interim ii solum possunt juxta observationes vitam continuare, quibus duo tantum menses ad perfectam maturitatem desunt. Hinc vitalitas incipit mense septimo finito, aut prope finito; hinc etiam hic incipiunt esse haereditatum capaces, et *verum infanticidium* primum fit in foetu septimestri excluso, non autem in per abortum non procuratum excluso.

Ludwigius vitalem etiam pronuntiat eum, qui initio septimi mensis natus est.

6. Quomodo scitur foetum exclusum fuisse septimestrem, casu, quo is post partum fuisset mortuus, et de haereditatis capacitate quaeretur?

R. Vitalis foetus respirationis effectus prodit: 1 Aliquo vagitu; 2 Suctione papillae. 3 Assumptione fluidi oblati. Ex temporis computo vix certi quid potest definiri.

7. Partus serotinus, quousque extenditur? Leges viduis hac in re favent; serioris partus exempla prostant; leguntur exempla tridecimestris foetus. Consuetudo varia; ad 11mum, 12mum, quin et 13mum mensem subinde prorogatur. Idque variat in diversis regionibus.

8. Quaestiones juridicae hae sunt: 1 An foetus exclusus maturus sit, nec ne? Signa diagnostica supra dedi; 2 Si immaturus, an tamen vitalis censendus sit, id est capax vitae continuandae, sive continuaverit dein, sive non, id est, an capax sit haereditatis? quaestio ex supra dictis solvitur; 3 an foetus sit imo post patris mortem mense exclusus sit filius defuncti legitimus? 4 an foetus exclusus ante tempus, et dein occisus per matrem, eam fecerit infanticidam.

Sed et de foetu maturo quaestio juridica multiplex moveri potest; 1 an foetus vivat actu, ob exiguam vitae scintillam? dubitatio haec movetur ob baptisma; 2 An, si non vivat actu, tamen antea vixerit? etiam id scire opus est saepe; signa afferemus alibi, unde desumi debet, adfuisse vitam.

Verumtamen non tantum de vita foetus quaeritur, sed etiam de ejus sexu; secundum
longi-

longitudinem quasi distenta urethra virilis vulvam mentitur, et prominens clitoris penem.

An monstrosus foetus baptisari debet? an monstrosus foetus jure bene formati hominis gaudet?

Abortus procuratus.

His perpensis gradum faciemus ad aliud medicinae forensis caput; agemus de vario homicidio, et vis illatae aestimatione. Exordium fiat a specie quadam homicidii, cum gravida foetum adhuc immaturum quacunque ratione occidit, procurando abortum.

Abortum diximus, immaturi foetus, qui vitam continuare ob defectum sufficientis evolutionis non potest, exclusionem.

Abortus saepe absque matris culpa fit; subinde vero studio procuratur, tuncque res ad judicem defertur. Multae hodiedum matres sunt, apud quas abortus procuratio impunis esse solet, atque multum usitata.

Ultimis reipublicae romanae temporibus, et magis adhuc sub primis Romanorum imperatoribus, vigente paganismo, matronae abortum solebant procurare, ne incommoda diuturnioris graviditatis, partus, et educationis subire cogantur.

Abortum procurat vel ipsa gravida, vel alius quis, qui abortiendi ansam suppeditat.

Duplex modus est occidendi foetum immaturum; scilicet i siquis, vel quaedam foetum in utero adhuc conclusum enecet; eritque proprie *abortidium*; foetus in utero mortuus brevi excluditur: rarissima exempla sunt foetuum mor-

tuorum per multos adhuc annos in utero gestatorum, tandemque excretorum. Vel 2 si quis vel quaedam foetum data opera ante tempus vivum ex utero, tanquam ex suo domicilio exturbet, ubi, etiamsi per aliquot momenta vivat, vel et per horam, ac ultia, tamen necessario peribit.

Videamus primum modum occidendi foetum in utero ipso materno. Notum erat vel ipsis antiquis instrumentum, quod embryosphacten appellabant: quasi diceret *Embryonum occisorem*, cujus ope, nefandum certe, et execrabile scelus, innocentulum infantem occiderunt, cum id intra ipsum uterum adigerent. *Brendel* in *Eph. N. C.* de ancilla narrat, quae acutum stylum ferreum intra uterum immisit, et foetum seque ipsam, cum uterum laederet, occidit. *Schurius* narrat, infantem in utero matris existentem fulmine fuisse occisum, illaesa matre. Quid, si nefasta manus fulmine artificiali uteretur, igne videlicet electrico, cujus ictus matrem haud laederet, at tamen infantem enecaret?

Vis externa illata, compressio, laedere foetum, quin et occidere potest.

Fors medicamenta, aut quaedam venena dari possunt, quae matri non, aut perparum, attamen foetui nocent, eumque occidunt; illa praecipue venena, quae reliquis intactis, sanguinem petunt illico.

Foetum, saltem indirecte, occidit nutritio subducta infantis, quod fit: 1 multis venae sectionibus; 2 lactando nimis diu; 3 inedia; 4 salivatione.

Nosse quoque juvat nefandas methodos abortum procurandi, ut, si id contigerit, de eodem aptius decidamus.

Abortum ergo procurat lapsus, ictus, verbera ad abdomen, lumbos, dorsum etc. vomitus drasticis concitatus; sternutatio frequentissima, et violenta, qualem facere solet euphorbium; risus, tussis, clamor, saltus, vis electrica; ponderum elevatio, stranguria, tenesmus, alvus dura; arcti thoraculi, emenagoga, (an talia dantur)? Abortum faciunt ea omnia, quae sanguinem copiosius invitant ad uterum, ejusque vasa relaxant e. g. semicupia, clysmata emollientia, et injectiones tepidae.

Ancillae rusticanae venam in pede secant, ut sanguinem ad uterum invitent; dubitatur de hac specie derivationis. Compressio *arteriarum* cruralium, ut sic minus sanguinis feratur ad extremos pedes, et plus ad vasa uteri vicina, quam methodum menstrua restituendi *Hamilton* in observationibus *Ediamburgensium* descripsit. Equitatio multum sanguinis ad partes genitales derivat. Irritatio quaevis uteri, aut partium utero vicinarum, frictio scilicet pudendorum, irritatio osculi uterini, frictio abdominis; drasticum purgans ex aloë, resina jalappae, colocynthide, scammono. Item diuretica, maxime cantharides. Frigus; pessi acres, quos ad expellendas secundinas *Hippocrates* suasit. Coitus frequentior tempore graviditatis, teste *Manningham*, abortum saepe facit. Vigiliae, irae, terror; hysteria.

Tempus, quo facillime abortus prae alio quocunque tempore procurari potest, est, teste *Hallero*, circa tertium mensem, ubi bis jam legitima menstrui sanguinis excretio cessavit.

Contingit, ut persona quaedam judici deferatur, vel, quod ipsa abortum procurarit sibi ipsi, vel alteri vim intulerit, aut remedia abor-

viva propinarit ; hinc variae quaestiones nascuntur :

1ma est , an re ipsa persona accusata foetum immaturum ediderit , nec ne ; an scilicet non fuerit mola .

2da , si abortiverit haec persona , an abortus hic sequebatur ex actibus studiose positis , vel vero ex causis involuntariis , et inevitabilibus ,

3tia , quod si constet , causas abortus ab ipsa gravida studiose positas esse , quaeritur , an eae causae fuerint tales , ut *necessario* post se abortum traxerint .

4ta , si certae actiones abortum caussarunt , an gravida has actiones posuit ex ignorantia , inadvertentia , casu fortuito , vel vero animo malo , et abortum procurare studiose volente ?

5ta , an eo tempore , quo gravida sibi abortum consciverat , an , inquam , eo tempore foetus jam erat animatus ? Hae sunt quaestiones , ad quas singillatim respondebimus .

Ad 1mam quaestionem , an re ipsa persona abortiverit , respondeo : 1 probari abortum ex ipso corpore delicti , sive foetu excreto ; 2 ex signis graviditatis aliunde petendis , quae antea adfuisse constat , nunc vero desunt ; 3 ex doloribus partus , qui etiam in abortientibus iidem sunt . Cave ne suppressa menstrua , et abdomen inde tumidum , ortum demum sanguinis ex utero profluvium , et mola exclusa abortum mentiatur . Signa graviditatis alibi dabimus .

Ad 2dam quaestionem , an abortus sit effectus pravarum artium , an vero effectus caussarum inevitabilium , respondeo : id determinari ex aspectu foetus abortivi vix , aut nunquam posse ,

nisi forte vi valida, et percussione in gravidæ abdomen facta, vestigium quoque in foetu deprehendatur, aut nisi gravida ipsa, ope instrumenti, in proprium foetum saevierit. Reliqui modi abortum procurandi nulla in ipso foetus corpore læsionis vestigia relinquunt. Interim magna probabilitas abortus procurati *studio* dataque opera nascitur ex sequentibus.

1. Si persona accusata signa graviditatis antea habuit, quæ ipsa occultare conabatur.

2 Si hinc inde conquisiverit methodos varias abortum procurandi.

3 Si insolitos quosdam, gravesque peregerit labores, quos antea renuebat, uti, si gravia onera gestavit; saltus; equitatio.

4 Si absque sufficiente ratione, medico non consulto, venam sibi secuerit, idque maxime in pede.

5 Si intempestive a chirurgis, apothecariis, sæpius *fortia*, *emmenagoga* petierit.

6 Si ejusdem remediis fuerit clam usa.

7 Si emetica valida, et purgantia sæpius absque sufficiente ratione assumpserat, et non consulto medico.

Ad 3tiam quaestionem, an nempe abortus ex hac vel illa causa necessario debuerit sequi, respondeo: nullam esse causam, qua posita necessario debeat abortus sequi, nisi si ipsam, mediante stylo ferreo, in utero occisionem excipias.

Sed et 4ta quaestio difficillime solvitur, an nempe gravida causas has abortivas posuerit studio, et intentione directa foetum occidendi, vel an ex inadvertentia; hæc disquisitio magis ad judicem pertinet.

Ultima questio medicum maxime concernit, an nempe foetus eo tempore, quo mater abortum tentabat, vixerit? Determinatio poenae inde dependet, cum, si foetus nondum vixerit, procuratus foetus mortui abortus poena careat; praeterea, si foetus antea vivens, nunc in utero matris moriatur, abortus postmodum procuratus pariter imputari matri nequit.

Cum Philosophi peripatetici recentiores stauerint, foetum non omni graviditatis tempore animatum esse, sed animum in ipsum serius transfundi, statutum in jure criminali Caesaris Caroli V., ut capitis poena plectatur is, qui, vel quae, postquam foetus jam fuerit animatus, eundem abortu procurando abegerit; secus vero et mitius agatur cum ea, quae foetum expulerit nondum animatum. Quid ergo de tempore, quo animari foetus debet, statuendum? Respondeo: foetum a primo conceptionis momento vita gaudere, hinc quocunque graviditatis tempore verum re ipsa homicidium fieri. Interim, cum haec foetus vita nullis signis externis prodatur, nisi post 16. septimanam, aut circa 20am, ubi tener foetus motus musculares exercet, matri sat perceptibiles, constabit tunc *certo* et luculenter foetum abortus tempore vixisse. Sed unde aut medicus, aut iudex sciet, foetum jam edidisse motus? an sufficiet abortientis confessio, cum spasmi, tormina, flatus toties feminis imponat pro motu foetus in utero? Respondeo: solam abortientis confessionem utique non sufficere; inspicere foetum ipsum abortu exclusum debere; si enim is sit expers putredinis, si et pondus, et longitudinem habeat, quam plerumque mense graviditatis quinto in foetu deprehen-

ditus, si forte exclusus foetus jam respiratio-
nem unam alteramve peregisset, ut pulmo aquae
jam innatare deprehendatur, foetum abortus tem-
pore vere vixisse, et aborticidium fuisse com-
missum, statuendum foret. An non sufficit pro-
gressus graviditatis ad demonstrandam vitam
foetus, etsi nulli adhuc motus sentiantur? Res-
pondeo: non; quia paulo ante abortum procur-
ratum foetus potest esse mortuus.

Ex his rationibus persona quaedam, quae
vel sibi, vel alteri abortum procuravit infra
zomam septimanam, a poena capitis absolvitur;
quae vero post dimidium graviditatis tempus
studio sibi abortum conscivit, si modo de foetus
vita ante abortum sufficienter constet, capitis
supplicium incurrit.

An nullo in casu promovere abortum licet?
quid si haemorrhagia adsit ex soluta alicubi pla-
centa, an obstetricanti procurare abortum non
licet? Respondeo: non licet abortum procurare,
sed abortum imminens, et incipientem, ser-
vandae matris gratia, licebit accelerare.

Infanticidium.

Hucusque de aborticidio, nunc de infanti-
cidio. Ut justa in infanticidam inquisitio fiat,
inquirendum est:

1 In graviditatem, ejusque signa, an per-
sona accusata re ipsa fuerit gravida?

2 Inquirendum est, an persona accusata eos
characteres exhibeat, quibus puerperae digno-
scentur?

3 Inquirendum est in ipsum corpus delicti,
sive infantem occisum.

Quod ipsum infantem mortuum concernit, quaeritur: 1 An morte violenta obierit? 2 Quod si morte violenta obierit, qua *mortis specie* obierit? 3 An mors infantis hujus necessario actioni cuidam puerperae debetur, an vero etiam sequi per se, et ex causis inevitabilibus potuisset? 4 Et si infans absque illata vi fuerit mortuus, quaeritur, an adhibita diligentia non potuisset a morte praeservari?

Ad solvendam primam quaestionem, an scilicet infans fuerit mortuus violenta morte, inquirendum est in signa laesionis. Interim non omnia laesionis signa, uti sunt vulnera, ictus, rupturae, contusiones, violentam mortem indicant; quippe si vulnus ictusque absque sugillatione sit, et absque inflammatione, laesio non vivo foetui, sed jam antea mortuo erat illata. Hoc discrimen inter vulnera homini viventi adhuc aut jam mortuo inflictis, *Paraetus* et *Zachias* dudum observarunt.

Sed ponamus, ex ipso laesionum externo habitu constare, viventi foetui illatam vim esse, tamen alia nascitur quaestio, an scilicet ante, vel in, vel post partum vis haec et mors violenta fuerit illata?

Ante partum vulnura capitis praecipue infligi possunt, praxi illa execranda, quae stylum ferreum intra uterum in calvariam foetus adigit. Quod si ossa quaedam fracta in foetu deprehendantur, quaeritur, an in ipso utero existens foetus hanc vim potuerit experiri, quod credibile non est, cum membranis conclusus et aquae innatans foetus ejusmodi injuriam haud facile patiat; an haec fractura ab imaginatione matris, aut a prava conformatione proveniat? Verum

margines fractorum ossium, et recentes sanguinis suffusiones demonstrabunt, potius esse ab illata vi, quam a prava conformatione, aut laesa matris imaginatione.

Sed et sub ipso partu multiplici vi illata perire foetus potest, e. g. strangulatione, quae fit: 1 spastice contracto uteri orificio; 2 Funiculo umbilicali; 3 Fune aut manu nefanda illata. Quomodo singula mortis species dignoscitur? Uteri orificium et funiculus cutem non laedit, laedit autem plerumque funis, aut manus; manus praeterea inaequales facit, latasque sugillationes. 4 Pressione in fontanellam; verum intropressio fontanellae fractura unius alteriusve ossis capitis caussari potest a pelvi nimis arcta, irregulari, ubi caput valide ad ossa pelvis apprimitur. Cave, sugillationes capitis in foetu habeas pro signis illatae violentiae, uti *Roederer* prudenter monet. 5 Avulsam vim illatam ostendit semper, etsi subinde contingat absque prava intentione. 6 Mori sub ipso partu potest infans ob nimiam sanguinis jacturam, sive ea per infortunium contigerit, sive vero studio dataque opera. Per infortunium contingit ob prae-
vie avulsam placentam, ob abruptum funiculum umbilicalem. An studio abruptus funiculus fuerit, vel id ob partus difficultatem contigerit, major aut minor pariendi difficultas ostendet. 7 Ob inspiratum amnii liquorem sub ipso partu suffocatio oriri potest. Quomodo in suffocatione in aquis post partum facta, dignosces suffocationem ab amnii liquore? Liquor saepenumero in bronchiis submersorum reperitur; liquor amnii igne coagulatur, aqua autem non. Ex hucusque ergo dictis colligi debet, an infans sub ipso partu perierit violenter, nec ne.

Post partum infans varia quoque ratione occiditur. Ut mors, infanti post partum primum illata, demonstretur, constare antea debet, an infans revera vixerit jam extra uterum matris. Id desumimus maximam partem ex statu pulmonum longe alio post partum, quam fuerit ante partum. Etenim respiratio, quae mox post partum initium sumit, pulmones explicat, levioresque reddit, atque, ut aquae innatent, capaces, quales non sunt ante partum. Legimus quidem in *Schurigii Embryologia*, infantes in utero matris vagitum edidisse, quod utique absque respirationis negotio fieri haud posset; neque adeo sub ipso partu ob compressum thoracem respirabit. Hinc sequentia signa satis certo probant, infantes extra uterum vixisse, scilicet: si pulmo totus una cum corde in aqua multa pura natet. Pulmo ante aërem inspiratum gravis est, et fundum petit, post partum vero ob aërem contentum natat. Primo pulmo cum corde aquae injicitur; secundo pulmo solus; deinde variae pulmonum particulae. Quodsi pulmones aquae innatent, indubitate sequitur, aërem inibi contentum esse; jam per asperam arteriam immissus est, vel *evolutus* per putredinem.

Si nulla putredo subsit, et tamen aër insit, tunc vel ipse foetus vivens illum inspirando hausit, vel alius quis adstantium flatu cum vel in pulmones immisit, quod saepe fieri solet, ut debiles infantes, aut quorum vita dubia est, immisso aëre resuscitentur. Quod si itaque laesio, vulnus, sugillatio deprehendatur in foetu, cujus pulmones *ex toto* natant, statui debet: foetum vixisse, et viventi foetui eam laesionem esse inflictam; interim tamen aër poterat fuisse studio

inmissus. Negavit *Roederer* posse pulmones inflari, ut postea natent; affirmat *Bohn*, *Teichmayr*, *Morgagni*; et *Camper* peculiaria hac super re experimenta instituit.

Negat *Eschenbach* posse fieri; ut infanticida studio aërem inspiret in pulmones foetus; verum, an non fieri potest, ut puella clanculum pariens id faciat, etsi dein tanquam infanticida accusetur?

Dictum est, pulmones posse natare ob aërem putredine evolutum. An haec ratio subsit, oportet videre, an signa putredinis sint etiam in reliquo corpore. Pulmo putridus natabit quidem, sed levi facta compressione subsidebit sanus. Pulmo non putridus infantis, qui jam vixit, etsi comprimatur, et facta compressione aquae immittatur, nihilominus natabit.

Pulmonum subsidentia juxta multos probat, infantem neutiquam vixisse extra uterum matris; verum certum non est. Etenim si respiratio fuerit debilissima, si aspera arteria, bronchiorum vesiculae fuerint mucō multo repletae aut tuberculis obsessae, pulmones infantis antea vivi subsidebunt. Novimus morbum dari sub nomine peripneumoniae pituitosae aut infantilis notum, ubi pulmones multa pituita graves subsident; pulmones inflammati subsident, pulmones variolantium subsident; etiam in recens natis infantibus, juxta observationes *Wrisbergianas* et *Morgagnianas*, pulmones possunt esse scirrhusi.

Hinc singulae pulmonum particulae examinari debent, cum non omnes omnino partes soleant esse aqua graviores.

Quomodo dignoscantur pulmones suffocati infantis, a pulmonibus nondum viventis, vide l.

11. epist. XIX. art. 46. Morgagni de sed. et caus. morb.

Praeter probam pulmonum in aqua, sequentia adhuc docebunt, an infans vixerit.

1 Pulmones, quorum ope respiratio facta jam est, sunt pallide rubentes; obscure et profunde rubent ante inspirationem.

2 Attactus et densitas pulmonum ipsa contractione exploratur.

3 Pulmones, qui respirarunt, fere totum pericardium obtegunt; secus pulmones ante partum; *grave signum*.

4 Collapsa et subsidens fontanella, absque signis laesionis externae, notat foetum non divisisse vivum.

5 Defectus tumoris illius, quem vertex capitis efformare in partu solet.

6 Defectus ullius sugillationis; cum sugillatio, sanguinis intra telam cellulosa effusio, solum in vivo foetu locum habeat,

7 Major accedit probabilitas, si constiterit, quod mater graviditatem difficilem fuerit passa.

Hucusque consideravimus, quam varia ratione foetus mori possit ex vi illata, ubi vis ejus illatae signa in corpore foetus comparent; demonstratum est, quantum doceat conspectus ejusmodi laesionum externarum.

Verum alii modi, quibus recens nati infantes ex vi illata mori solent, ubi nulla, aut vix ulla ullius laesionis externae signa conspiciuntur. Quaedam ejusmodi mortis genera recensebo. Sic frequens fit infanticidium, ubi admota manu respiratio prohibetur; ubi pannis obvolutus infans, aut intra lecti stragula absconditus, suffocatur,

suffocati in aqua, cineribus, cloaca subinde reperiuntur. Execranda exempla habentur foetuum occisorum acu intra calvaream adacta, per aurem, nares, fontanellam, tempora, intra thecam vertebrarum colli, dorsi; fuere qui longa acu intra anum immissa infantem occiderunt, ubi nulla externae laesionis signa primo obtutu advertebantur. Hinc adparet, quam adcurata omnium rerum perquisitione opus sit, si medico corpus ejusmodi occisi foetus examinandum committatur.

Alius non infrequens casus occurrit, ubi foetus obiisse dicitur, quod in ipso clandestino partu vel in terram decidisse, atque ex illo lapsu periisse dicatur, ex eo, quod partus cito, atque ex improvise absolveretur. Possibilitas negari hujus casus utique nequit, nihilque inde contra puerperam concludi potest, si umbilicus praecipue ita sit constitutus, ut appareat, eum potius esse abruptum, quam aut cultro, aut forcipe absectum.

Praeter hucusque memorata mortis genera, alius praeterea modus reperitur, quo infans recens natus perire solet, si videlicet umbilicalis funiculi deligatio negligitur. Plures exstant variorum dissertationes, ubi in utramque partem acriter disputatur, ita ut summe necessaria a plerisque ejus deligatio habeatur, ab aliis vero contrarium asseratur. Exstat *Schulzii* dissertatio *Halae* ad annum 1733 edita, de non necessaria umbilici deligatione in recens natis; item *Schael* in eandem sententiam scripsit *Goettingae* 1755. Afferuntur exempla animalium brutorum, funiculum foetuum suorum non ligantium, foetuum etiam humanorum, qui ob non ligatum ventri-

culum tamen non perierunt; quin possemus et nos exemplum afferre vitae nihilominus continuatae, etsi umbilici deligatio fuerit neglecta, cum viderimus praeterita hyeme foeminam ante nosocomii portam in curru parientem, quae suis ipsa manibus infantem recens natum, funiculo umbilicali non deligato, in collegium practicum deportavit viventem vegetumque, atque absque omni sanguinis profluvio. Afferunt etiam exemplum *Roedereri*, qui catellis recens natis funiculum penes umbilicum ipsum forcipe abscidit, nulla secuta haemorrhagia, et viventibus catellis. In medium quoque multa alia ex anatomia atque ex physiologia deprompta afferunt, ad stabiliendam hanc de non necessario ligando funiculo umbilicali sententiam.

Verum animalium brutorum exempla nil docent, solent enim illa funiculum diu commorere, contundere, et loco remotiore tandem dentibus contritum funiculum dividere; ea contusio facile vices ligaturae subit.

Exempla allata vitae nihilominus perdurant, etsi funiculi deligatio fuerit neglecta, rariora sunt, quam ut omnis neglecta deligatio possit innoxia esse, cum e contrario constet per innumeras observationes, fere semper mortem ex hoc neglectu sequi; quin imo funiculus umbilicalis in uno tantum loco ligatus, aut non probe, non satis valide constrictus, ansam haemorrhagiae praebuit letalis. Plura exstant exempla mortuorum infantum per id, quod deligatio funiculi post aliquot horas, quin etiam fuerit suapte relaxata sponte, cum letali sanguinis profluvio. Hinc etiam est, quare artis obstetriciae scriptores in peculiari plerumque capite doceant,

duplici in loco, atque valide utrobique funiculum ligare. Interim tamen saepe ignorantia fere invincibilis accusatae personae patrocinator; etenim puella gravida, partus doloribus, quos prima vice experitur, oppressa, ob metum, ne prodatur, et pudorem, omnis sani consilii inops, ignara, quam curam recens natus requirat infans, mille animi pathematibus in transversum acta, de umbilici deligatione aut prorsus non cogitat, aut illam etiam, utpote primipara, penitus ignorat. Haud facile femina reperitur, quae utut jam saepius ex thoro legitimo peperit, quae illo temporis momento eam animi praesentiam habeat, ut de ligando umbilicali funiculo cogitet.

Sed ad aliam modo quaestionem devenimus, qua ratione ex infantis, ob non ligatum funiculum pereuntis, conspectu, et examine, determinare mortis speciem possimus, si infanticida forte mortui foetus funiculum, emisso primum sanguine, ligaret. Examinandae tunc sunt venae majores, cava, pulmones, ventriculi dextri cordis auricula; vasorum autem arteriosorum inanitio nil docet.

Pereunt praeterea infantes: 1 Si una cum membranis, iisque conclusus nascatur; 2 Si una cum secundinis et placenta nascatur, et funiculum non solvatur; 3 Si aër non immittatur flatu in debilis infantis pulmones.

Vita tenuis non debet confundi cum effectibus irritabilitatis residuis. *Matriceau* narrat historiam infantis, qui, cum aqua nimis frigida baptizaretur, periit.

Homicidium.

Contingit, ut determinare medicus debeat, an vera adsit mors, nec ne. Casum ante paucos dies habuimus. Evenit id in fulmine tactis, in hystericis etc. Hinc signa verae mortis recensuimus, deinde accedamus ad explicandam notionem letalitat. Signa mortis vera sunt:

1 Mortuus non respirat; pulsus cordis et arteriarum deest. Respiratio an adsit, apparet 1mo, ex motu thoracis alterno; 2do, vitro aquae pleno ad pectus posito; 3 speculo, flammula, plumula admotis ori; verum speculum obnubilari etiam solet a cadavere adhuc calente. Pulsus etiam deficit in corde in hystericis una cum respiratione, in syncope, asphyxia etc. In quibusdam animalibus, ranis, et hirudine, per totam hyemem pulsus non observatur. Habentur exempla hominum, qui pro mortuis habebantur, et revixerunt. *Plinius* narrat consulem *Aviolarum* rogo jam impositum vitae signa dedisse, attamen conservari haud potuisse, eo quod non satis cito flammis eripi potuerit. In collectionibus Hamburgensibus (Hamburgischen Magazin) Tomo 19, si modo plenam ea res fidem mereatur, narratur, infantem pro mortuo habitum, sepultum, et post 28 dies vivum repertum esse, fuisse baptizatum, et per 5 horas supervixisse.

2 Secundum mortis signum est, si motus voluntarii cessant; quidquid narratur de mortuorum in sepulchro editis vocibus, ad fabulas pertinet; et tota illa narratio ante aliquot annos per omnem Europam propagata de Vampiriiis, sive

sive de mortuis sepulchra relinquentibus, et alios trucidantibus, merissima fabula est.

3 Sensatio omnis perit. In casu dubio naribus spirituosa, spiritus cornu cervi, aut spiritus salis ammoniaci admovetur, auribus alta voce inclamatur, vellicantur carnes acubus, et viva flamma.

4 Mortui ordinarie frigent toto corpore. Hoc signum neququam sufficit, cum corpora mortuorum quorundam ob citam putredinem caleant; alii vero vivi totum corpus ad attactum frigidissimum habere possint.

5 Rigor sic dictus emortalis mortis signum est. Rigor observatur etiam in viventibus e. g. tetano correptis, et multi mortui, praecipue ex morbis malignis, omnino non rigent.

6 Oculorum mutatio. Splendorem oculi amittunt. Humor aqueus diffatur, hinc cornea collabitur, opaca fit; inter omnia verae mortis signa hoc omnium erit securissimum.

7 Foetor cadaverosus non in omnibus observatur; mira saepe, sed naturalis proprietas corporis est; dependet item a mortis genere. Fulmine tacti saepe diu non foetent. Ante aliquot annos disceptabatur, an absentia ejus foetoris, et membrorum flacciditas per aliquot post mortem dies observata viribus naturae debeatur, an miraculo? Ad determinandam ergo veram mortem omnia signa enarrata et collectim adesse debent.

Saepe mors sequitur post illatam vim externam, vulnus, contusionem, fracturam etc., ubi iudices dubitant, an mors secuta huic vel illi injuriae debeatur. Male *Faselius* eam causam letalem appellat, quam mors subsequitur. Contin-

gere etiam potest, ut aliquis post illatam vim externam moriatur ex causa quadam alia, quia ea illata vis mortem causavit.

Causae mortem inferentes sunt vel tales, ut necessario humanae compagis dissolutionem post se trahant, quidquid auxilii adhibeatur. Causa talis, mortem necessario sub quacunque conditione inferens, dicitur *absolute* letalis.

Aliae caussae ita saepe sunt constitutae, ut licet mortem inferre possint, tamen, praecipue, si remedia apta adhibeantur, eandem non inferant. Erit ea letalitas non *absolute*, sed *accidental*is.

Caussae *absolute* letales dividuntur denuo in caussas *universaliter absolute* letales, quae scilicet in omni homine, et omni tempore, vitae jactura inimpedibilem faciunt; et in caussas *individualiter absolute* letales.

Laesiones igitur *absolute universaliter* letales illae sunt, quae organa vitae continuandae necessaria penitus destruunt, omni tempore, omni loco, quin remedii ulla superesse spes possit.

Laesiones *individualiter absolute* letales aequo certo non impediendam vitae jacturam afferunt, sed in certis tantum individuis, sub certis conditionibus positis. Ponam exempla laesionum *absolute* et *individualiter* letalium; scilicet:

1 Si perversus sit viscerum situs; ita, ut cor dextrum thoracem, et hepar latus sinistrum occupet. Vulnus dextri thoracis cor laedet laesione *absolute* letali, sed quae laesio in hoc tantum individuo perversum situm viscerum habente, sive *individualiter* letalis est.

2 Si ventriculus admodum profunde situs sit, ita, ut regionem umbilicalem occupet.

3 Splen anteriora spectans, non reconditus in hypochondrio sinistro, ut alias solet.

4 Calvaria hominis lue syphylitica laborantis, cujus omnia fere ossa molliora, friabiliora, laesionibus externis magis obnoxia sunt; calvaria carie hinc inde arosa.

5 Herniae, aneurismata, varices, vomicae latentes in thorace, abdomine; phthisis, aliique morbi chronici.

6 Sanguis labe scorbutica, scabiosa, syphilitica, canerosa contaminatus.

7 Caecitate, paralyti impeditus gressus; aetas ut nimium juvenis, aut decrepita; graviditas, morbi praegressi debilitantes. Ventriculus cibo distentus multo rumpi potest vi illata, et ictu etiam minus valido. Ebrietas hominem reddit ineptum fugae; ebrius majorem sanguinis jacturam patietur; febrim vulnerariam majorem.

Quaeritur jam, an is, qui vulnus e. g. absolute, sed individualiter tantum letale intulit, eidem poenae obnoxius sit censendus, cui alter subjacebit, qui absolute et universaliter letalem laesionem intulit? Si aggressor conditionem noverit, sub qua letalis laesio fiat; sive, si statum alterius noverit, noveritque antea, quod inferenda talis laesio certam huic homini mortem sit allatura, tunc erit homicidii reus: e. g. si quis forte olim miles trepano usus, si loco consolidato bene habeat, tamen quia calvaria ibi loci semper tenuior est, vim externam illatam ibi quoque difficilius perferet; quod si alius quidam ipsius commilito debiliorem nunc calvariae locum probe nosset, et intentione directa colaphum aut ictum etiam minus validum teneriori calva-

riae impingeret, utique aggressor talis homicidii reus erit.

Laesio non absolute, sed tantum per accidens letalis illa est, quae probabilius, spectando scilicet plures ejus laesionis casus, aegro mortem non attulisset, nisi circumstantiae quaedam post laesionem accessissent, quae sanitatem impediverunt. Laesio ergo per accidens letalis semper praesupponit possibilitatem, quin et majorem probabilitatem sanitatis recuperandae. Videamus hasce serius accedentes circumstantias, quae laesiones per se non letales mortiferas reddunt.

1 Si vulneratus immoderato utatur victu, eoque e. g. spirituoso, quo febris vulneraria graviter incenditur, et gangraena supervenit.

2 Si, in vulneribus capitis, studio se exponat, aut frigidiori aëri, quam conferat, aut calidiori.

3 Si immoderatus clamet, tumultuetur, irascatur; si moerore, nostalgia, vindicta, metu mortis nimio conficiatur, aut tempore consanationis amoris illecebris indulgeat; si aut molitiae, aut metu doloris chirurgum adhibentem remedia impediat, quae ex usu forent. Si vulnus inflictum sit e. g. capitis alias sanabile, sed ob pestilens anni tempus, aestum, ob locum paludosum, mortem afferens.

4 Si vulneratus sit in loco remoto, ubi requisita auxilia satis cito haberi nequeunt.

5 Si chirurgus imperitus aegrum male tractet, aut necessaria auxilia praestare nesciat. Si cognati, vel alii adstantes momentosum aliquod curationis impedimentum ponant.

Ejusmodi laesiones, quas mors insequitur

non ob ipsam vulneris conditionem, sed ob adventitium quoddam impedimentum sanationis, aggressorem non faciunt *homicidam*, isque et a medico et a iudice ab homicidii culpa absolvitur; nisi fors adventitias has, vitaeque vulnerati inimicas condiciones aggressor praescivisset. Hinc in relationibus iudici faciendis expressis verbis conditio laesionis factae exponatur, an scilicet sit e. g. vulnus *absolute quidem letale*, et *universaliter*, an *absolute quidem letale*, sed *solummodo in certis individuis*; an vero per *accidens letale*, sive tale, quod probabilissime sanationem admisisset, si hoc vel illud impedimentum serius accessisset.

Nunc singularum partium laesionem nominatim recensebimus, ut letalitem vel absolutam, vel solum accidentalem in exemplis conspiciamus.

Consideranda veniunt vulnera cerebri vi mechanica facta, gladio, glande plumbea, fragmento calvariae, ejusque interioris tabulae. Regula in diagnosi letalitem circa vulnera encephali haec est; scilicet:

Imo Omnia vulnera cerebri *profundiora*, versus eiusdem basin pergentia; vulnera cerebelli, medullae oblongatae; medullae spinalis, ibi praecipue loci, ubi primas colli vertebrae replet; sunt absolute, et universaliter letalia.

Vulnera cerebri non repente letifera, sed excitata longa suppuratione, *tardam* licet, attamen certam mortem afferentia. Objicitur eundem contra hanc vulnerum letalitem, quod magna cerebri vulnera, cum magna cerebri portione deperdita, fuerint feliciter sanata; glandes plumbeae minores, fragmenta cultri in cerebro

remanserint, clauso nihilominus vulnere, et stiperstite vita (vide *Martini* ein Duzend *Benbachtungen* das Hirn betreffend; item *Zacutum Lusitanum*.) At casus ejusmodi pertinent ad mirabilia, insueta, et contra ordinariam corporis animalis legem; hinc judicium ferendum est ex iis, quae ut plurimum fiunt.

2do Laeditur functio cerebri non solo *vulnere*, sed, et *compressione*, quam patitur. Possunt enim vasa sanguifera et serosa ob vim externam illatam rumpi, quin ullum in cranio vitium deprehendatur. Effusus humor vel sola *pressione* encephali functiones tollit, vel corruptus et in ichorem conversus cerebrum erodit, consumitque. In primo casu cito accidit, in altero tarde, attamen certo. Quod si humor is extravasatus eum locum intra calvaream occupet, qui trepano applicato aperiri queat, laesio haud erit absolute letalis. Si trepani applicatio fuerit omissa, erit laesio per accidens letalis.

Juxta *Bohnum* laesio erit absolute letalis, etsi affusus humor in ejusmodi loco sit, qui aperiri mediante trepano possit, dummodo nulla, aut maxime dubia signa sint pro adplicando trepano; scilicet: si adsint fissurae admodum parvae, a chirurgo haud animadvertendae, tales praecipue, quae cum suturis coincidunt; si adsint contrafissurae, quarum situm scire et detegere nemo potest; si bonae ad speciem aegroti res medicum decipiant, et ad omittendum trepanon inducant; lene, et nullius momenti instrumentum, quo vulnus infligebatur, e. g. colaphus; si mors citius sequatur, quam trepanon *possit* adplicari; si ignoretur, quod humor quidam intra calvariam affusus sit, uti e. g. si

quis alicubi sensuum omnium inops in platea deprehendatur.

Ubi extravasatus humor fundum calvariae petiit, aut ventriculos, aut praeternaturalia cava sibi fecit, aut ubicunque is humor ejusmodi locum occupat, unde arte chirurgica educi nequit, erit laesio absolute letalis.

Ubi vasa *majora*, sinus rupti sunt, et haemorrhagia sisti nequit, ibi erit laesio absolute letalis.

Cerebrum comprimendo laedit etiam *strangulatio*, manu, fune, ubi jugulares compressae sunt, etc.; si mors mox secuta est, si sectio venarum jugularium omissa fuit, tunc laesio erit absolute letalis.

Humor affusus intra thecam colli, luxatio vertebrarum colli, laesionem facit absolute letalem. Medulla spinalis intra dorsi spinam compressa mortem affert dirissimam, post diurnam alvi et urinae suppressionem.

Concussio cerebri (Hirnerschütterung) orta a vi externa, casu ab alto, colapho impacto, laesiones subinde facit absolute letales, quando nempe rupturae contingunt vasorum, et humorum effusio; vel repentinam *apoplexiam* producit, quin ejus vestigium in cerebro secto reperitur; vel ob praeexistentes varices, hydatides, vomicas, talis concussio letalis fit; vel et tenuis nimium calvaria, aut mollissimum systema nerveum occisorem excusat.

Cetta est observatio, laesiones encephali periculosas semper esse, etsi non semper vitae jacturam faciant. Encephalo laesus cum omnibus bonis signis mori nihilominus potest, tarde licet; potest ad speciem convalescere, et post

menses etiam plures mori, morte necessaria, inevitabili, eo autem in casu fragmenta interioris tabulae calvariae sanguis, pus reperitur. Hujusmodi tarde mortem inferentes laesiones erant aut *absolute*, aut per *accidens* letales, pro ratione circumstantiarum. Ex hac tarda, attamen inevitabili morte post laesionem encephali sequitur, quam parum tunc valeant dies critici in dijudicanda vulnerum letalitate; possibile enim est, et non infrequenter evenit, ut laesio encephali absolute letalis nihilominus post longum primum tempus mortem afferat certam, non prohibendam ulla arte; hinc ex eo solo, quod aeger supervixerit longo adhuc post laesionem tempore, per se concludere non licere, laesionem hanc carere absoluta letalitate.

Laesiones nervorum magnorum, qui non immediate pro integritate functionum vitalium requiruntur, si pungantur, si fibrae quaedam nerveae dissecentur, integris manentibus reliquis, sequentur syncope, spasmi, mors ipsa. Si vero semilacerus nervus ab artis perito ex integro dissectetur, ea symptomata cessabunt. Hinc in ejusmodi laesionibus nervi alicujus ex integro dissecti statuenda erit letalitas per *accidens* letalis; si vero semidissectetur nervus, et dicta symptomata superveniant, erit *letalitas absoluta*, ubi locus nervi semilaceri talis est, ut manum chirurgicam non admittat; *letalitas per accidens*, ubi chirurgus nervum semilacerum poterit ex integro disseccare.

Laesiones etenim parvae nervorum possunt esse letales, si irritabile nimis fuerit systema nerveum; sed ea letalitas erit per *accidens*.

Laesiones ganglii cujusdam nervei aut plexus

nervi mortem inferre facile possunt; quin minima nervi systematis irritabilitas accusari possit; eo in casu laesio ganglii mortem inferens absolute, et non per *accidens* letalis dicitur.

Laesiones qualescunque viscerum illorum; quae multis nervis donantur, et quorum integritas ad vitam simpliciter continuandam requiritur; saepe inevitabilem mortem inferunt; hinc ictus ad cardiacam, seu scrobiculum ob viciniam diaphragmatis et ventriculi; ictus, pressio, vulnus testiculorum, uteri, leviora cordis ipsius vulnera syncopen, spasmos, mortem, inevitabili necessitate inducunt.

Tendinum laesio subinde facit spasmos, convulsiones, mortem. Tendo equidem per se non sentit; sed in semilacero tendine fibrae musculares inaequaliter trahuntur; hinc oportet tendinem semidissectum ex integro dissecare.

Inflammatiō sane magna oritur, indeque gangraena, aut ingens suppuratio.

Si humor aliquis effusus inflammationem causet, isque removeri non possit, erit letalitas absoluta.

Vulnera ventriculi cavum non penetrantia, occidere possunt orta cita inflammatione, et gangraena, item sanguinem effundendo in cavum abdominis; subinde sponte coalescunt.

Vulnera ejus cavum etiam penetrantia fuere curata; nihilominus rariores curatorum casus non faciunt, ne absolute letales judicemus ejusmodi laesiones ventriculi.

Becker, Schwarts, et Ill. Van Swieten ad §. 170 memorant curata ventriculi vulnera; nihilominus ut plurimum mortem inferunt. Hinc si mors non sequatur, erit id quidem pro aggress-

oris causa; attamen si mors sequatur, ea non poterit in aliquid accidens refundi.

Intestinorum vulnera frequentius curata leguntur; etiam ex integro dissecta coaluerunt; item intestina gangraenosa alicubi, cum et sine ano artificiali rarius curata; nihilominus magna parte dissecta, vel ex integro dissecta intestina letalitatem absolutam faciunt.

Haemorrhagiae ex laesione mortem saepe inevitabilem afferunt. Arteria laesa ibi, ubi manui accessus non est, quaeve simul *major* fuerit; etiam cor laesum, aorta laesa, arteria pulmonalis, laesa carotis, vertebralis arteria, subclava, arteriae viscerum abdominalium quorumcunque laesae absolute letales sunt.

Venae equidem tutius laeduntur; nihilominus laesa major vena, quae ob situm comprimi non potest, item laesa cava, laesa pulmonalis, jugularis interna, subclavia, vena portae laesa; venae viscerum abdominalium laesae, mortem *saepissime* faciunt; hinc si ea sequatur, erit letalitas absoluta.

Laesio nervorum intercostalium, parisque vagi, mortem affert saepius.

Laesio organorum ad respirationem pertinentium nunc consideranda. Aspera arteria ex integro dissecta absolute letalis; equidem stupendae curationes apud *Paraeum*, *Tulpium*, *Bartholinum*, *Swietenium* leguntur; sed inde nil conficitur.

Nervi diaphragmatis laesi mortem saepius afferunt. Diaphragma laeditur laesione absolute letali; saepe viscera abdominis per vulnus diaphragmatis thoracem subeunt.

Magna ipsius pulmonis vulnera, ob laesa

viscera sanguifera, et effusum intra thoracem sanguinem absolute letalia sunt. Latum utriusque thoracis vulnus occidit pulmones comprimendo. *Latum* vulnus unius cavi et mediastini idem facit. *Latum* vulnus unius thoracis tardius occidit.

Constrictio arcta abdominis et thoracis simul impedit respirationem; mors haec infantibus accidit ob nimiam fascinationem.

Continuatae expirationes ob *vitillationem* occidunt.

Strangulatio occidit. Signa strangulationis sunt: caput lividum; turgidae jugulares, oculi, lingua; cor dextrum, cava vena, vasa pulmonum et cerebri infarcta.

Signa strangulationis in aqua, sive suffocationis, sunt eadem: insuper saepe aspera arteria, bronchia spumam habent, aut aquam rubellam; attamen etiam alii quidam idem exhibent. In submersis glottis constricta saepe reperitur. Hinc dignoscere possumus, an qui vivus, fuerit in aquam injectus, an vero mortuus, an vivus suspensus, an mortuus?

Laesio oesophagi, ibi ubi chirurgus manum admoveere potest, sanari potest; gravior, et inferius non potest; idem iudicium, sicut de laesione ventriculi.

Garengot, *Paraeus* narrant, oesophagum vulneratum et sanatum; sed id nil facit.

Recaptaculum chyli, ductus thoracicus laesus, atrophiam, speciem hydropis, et mortem adfert, aegerque *certo* moritur, etc. fors post plures primum septimanas. Ars nil hic prodest.

Laesio mesenterii magni sibi junctam habet laesionem vasorum, aut sanguiferorum, aut

lymphaticorum et lacteorum, et ut plurimum occidunt.

Laesio ductus hepatici, cystici, choledochi, vesiculae felleae absolute letalis.

Vulnera renum, ureterum, vesicae, nisi ob ipsum laesionis situm fors cum vicina parte coalescant, aut urina omnis commode extra corpus feratur, et tandem in fistulam abeat, ea laesio erit absolute letalis. Sed quare renes per annos multos tamen absque absoluta letalitate possunt esse abscessibus pleni? quare punctura vesicae, quin et lithomia fieri potest?

Laesio splenis, hepatis, uteri, absolute letales sunt. Quare tamen splen legitur cani vivo exsectus innoxie? Respondeo: quia per artem id fiebat, et haemorrhagia cavebatur ligaturis. Quare abscessus hepatis aperiebantur innoxie? suppuratio praepedivit haemorrhagiam. Quare sectio caesarea instituitur? Ea instituitur utero distento, ubi, foetu exempto, uterus sese contrahere potest.

De venenis chemicis et vegetabilibus alia vice dictum fuit; restant venena mechanica. Agunt ventriculum irritando, inflammando, abscessus faciendo, occidunt lente; e. g. pulvis adamantis, aliorumque lapidum pretiosorum, alumen plumosum, crystallus montana, vitrum contusum; sunt tamen, qui per multos annos vitrum contusum comedunt impune, serius tamen multantur; pili animalium in frustula minuta concisssi; ramenta unguium humanorum: exstat dissertatio: *Bauer de ungue veneno*.

Venenda suffocando occidentia sunt, quae vel aut bronchia, aut vesiculas pulmonales spastice constringunt; vel aëris elasticitatem mo-

mento tollunt, quae tamen ad explicandos pulmones requiritur; vel coagulando sanguinem in pulmone contentum. Ita occidit fumus carbonum, fumus ascendens ex antris quibusdam subterraneis, fumus accensi sulphuris, vapor fermentantis vini, fumus ascendens ex concentrati acido nitri, salis, spiritu salis ammoniaci; pollen quorundam fungorum, et quorundam aliorum venenorum; epistolae venenatae eadem ratione occidunt.

Venena stupefacientia sunt belladonna, cicuta, praecipue aquatica, de qua *Wepferus* pulchram dissertationem dedit; cicutaria; phillandrium, draconicum, hyoscyamus, laurocerasus, nux vomica, oenanthe, solanum, opium.

Philtrea sunt venena plerumque stupefacientia, vel aphrodisiaca validissima, cantharides etc., et per accidens amorem concitant.

Venena lenta sunt aqua Toffana, plumbum, ejusque praeparata.

Examinanda adhuc sunt quaedam mortis genera; scilicet: enecati fame, siti; diagnostica non dantur. Mors frigore inducta, sole, sive insolatione; injecto per os oleo fervido, liquefactis metallis, igne electrico, cujus enecandi modum nondum satis scimus; fors vasa encephali rupta deprehenduntur, sugillationesque; fulmine, ira, terrore, qui cordis rupturam fecit.

Sterilitas et impotentia.

1 Vir cujus omnia ad generationem requisita membra bene sunt constituta, quive erigere se posse asserit, habendus pro potente.

2 Impotentia *permanens* facit divortium, non autem *temporaria*.

3 Impotentia *respectiva* non facit divortium; *absoluta* et simul permanens facit divortium; *absoluta* et temporaria non facit.

4 Standum semper pro valore matrimonii, nisi evidentes adsint in contrarium rationes. Bonum totius humani generis hoc expetit.

5 Quid de ligatis et ligaturis sentiendum?

6 An herniosus aptus ad matrimonium?

7 Testiculis carentes an apti? Respondeo: aliud est carere re ipsa testiculis, et aliud eos habere absconditos in abdomine.

8 Unius testiculi homines aut trium, an apti?

9 Qui fissam habent urethram, an apti?

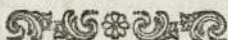
10 Qui callosam in glande urethram habet, et foramen habet laterale in pene, an aptus?

11 Circa foeminas eadem divisio sterilitatis, quae impotentiae in viris. De foemina hoc valet: apta ad matrimonium habetur, quae virum *admittere* potest.

D E

H E R N I I S .

Frequentissimus morbus Hernia est, et periculosus, atque omnis sexus et aetatis.

Est autem hernia visceris cujusdam extra suum cavum proprium in alienam cavitatem translocatio.

Dividitur: imo, ratione *regionis* corporis, in herniam *cerebri*, *pectoris*, *abdominis*. Hernia cerebri, ablato cranii frustulo per trepanon, aut eroso, manentibus membranis.

Hernia pectoris, dislocatio pulmonum ob ablatas, erosas costas, aut dehiscentes, aut nimium flexiles. Hernia cordis ob eandem causam.

Frequentissima hernia abdominis: ea denuo dividitur: 2. *ratione plagae* in *inguinalem*, eamque completam et incompletam; in *cruralem*; sub ligamento *Poupartii* enim magna vasa sanguifera ex abdomine in femur descendunt; in herniam *umbilicalem*; in herniam *ventriculi*, si in regione ventriculi oriatur. Item in herniam *vaginalem*, si viscera intra uteri vaginam et rectum intestinum sese insinuent; hernia *foraminis ovalis*.

3tio: Dividitur ratione *prolapsae partis*; nulla pars est in abdomine, quae non subinde

fuerit prolapsa; frequentius vero intestina, omentum, aut utrumque; hinc nomina Enterocoele; epiplocele. enteroepiplocele.

4to. Ratione temporis in *congenitam*. Novimus ante nativitatem, subinde etiam post eam descendere testiculum in scrotum. Si jam via descensus maneat aperta, et viscus quoddam abdominis omentum sequatur, erit hernia *congenita*.

5to. Ratione partis *integre*, vel *ex parte* solum prolapsae; ut si vel totum quoddam intestinum, vel ejus paries unicus fuerit prolapsus, in *perfectam*, et *imperfectam*.

6. Ratione situs *externi* vel *interni*. Intra abdomen enim strangulari intestinum potest, et dislocari intra thoracem, intra cavum omenti e. g. perforati, aut mesenterii, aut ligamento praeternaturali stringi potest.

7mo. In hernias *cum* et *sine sacco hernioso*. Raro finditur peritonaeum, nisi in hernia a vulnere, aut repentina distractione

8vo In *spurias* et *veras*. Spuriae sunt *hydrocele*, *haematocoele*, *cirrosocoele*, seu hernia varicosa, et *sarcocoele*.

Perfectum datur aequilibrium aut actio et reactio aequilibrata inter musculos abdominis et ejusdem viscera: hac sublata datur *hernia*, si modo ventris *plaga quaedam* cedere debeat. Non loquimur hic de *totius* abdominis extensione, uti in hydrope, tympanite, obesitate, graviditate.

Hanc *totius* abdominis relaxationem aliqui *herniam totius ventris*, sed male, appellarunt; est quidem morbus in foeminis praecipue, sed hernia non est.

Si locus, et quaedam plaga abdominis ce-

dant, ea pars cedens est solum fere peritoneum et integumenta: non, aut perraro, ipse *musculus*; musculus dehiscens in cellulosa sit hernia.

Ibi hernia frequentior, ubi plaga quaedam est natura sua debilior ad anulum, ad ligamentum *Poupartii*, umbilicum.

Causa praedisponens est maxime debilitas *adventitia*, aut *nativa*. Hinc herniae non sunt quidem haereditariae, attamen, *debilitas* est saepe haereditaria, ut per exempla patet. Debilitas ergo musculorum abdominalium, mesenterii, ejusque laxitas, obesitas, ob hanc ipsam debilitatem; ictus; frequens graviditas, partus laboriosi; vulnus, etiamsi non penetret; distractio retrorsum, ad latus, eaque repentina; esse suspensum ex brachiis; elevatio ponderis, maxime vero ejus gestatio erecto corpore; repletio abdominis cibo, saburra, flatu; colica flatulenta; vomitus, tubarum inflatio, clamor, vagitus, tussis convulsiva; dura alvus; concionatores, monachi, cantores; gesticulatores, saltatores, equites, parientes; obesum omentum; lapsus ab alto, thoraces foeminarum; hydrops.

Diagnosis herniarum adcurata est institueda, ne hernia confundatur cum alio quocunque tumore.

Confundi autem posset cum tumore *scrophulosa* inguinis; cum *bubone metastatico*; cum *bubone venereo*; cum *hydrocele*; cum *testiculo seivius descendente et dolente*; bene tunc distinguendum est: 1 Testiculus tunc in scroto deerit; 2 Tumor hic, seu testis in inguine haerens *tractus* peculiarem sensationem et dolorem patitur, qualis nempe a teste a presso oriri solet,

Cum *cirsocele*; at haec initium sumit a teste, ascendit, fasciculum lumbricorum refert.

Ad formandam herniae diagnosis sequentia debent perpendi: 1 an *tumor* ibi sit, ubi alias herniae solent observari; 2 an *tumor* indolens sit, an repente ortus post causam talem, quae efficere hernias solet; tumores enim alii *chronici lente* oriuntur, et *acuti*, uti e. g. tumores metastatici, inflammatorie dolent; 3 an mutabilis et variabilis magnitudinis sit, major stando et inspirando, tussiendo, minor vero inter decumbendum, et manu adposita; major a pastu, dolentiorque, minor ventre jejuno; frequens *leptothymia*, colica crebra, alvus segnior, borborygmi, vomitioque, dum tumor major est.

Tumor rotundior, elasticus, borborygmis vexatus, et dolore colico, est ab elapso intestino. Tumor minus variabilis magnitudinis, et informis, non elasticus, ab omento est. Afficitur tamen et ventriculus et alvus a solo omento, vellicato scilicet.

Subinde difficillime detegitur hernia ob eisdem exiguam molem, praecipue recentes, haec maxime periculosae sunt. Subinde unus solum intestini paries intercipitur; nihilominus omnia dira symptomata observantur; alvi invincibilis obstructio, licet pervio canale.

Inter frequentissimas hernias est inguinalis, ubi per anulum abdominis viscus procidit. Diversae magnitudinis est. Haeret in inguine, aut ad scrotum descendit, aut ad labium pudendi, aut etiam ad genua. Vidi herniam talem in homine mediocri staturae, *Argentorati*, qui repente mortuus secabatur. Omnia intestina, duodeno et rectis exceptis, erant in sacco hernioso;

is ad genua protendebatur; ventriculi fundus, parsque ejusdem sinisterior haerebat jam in annulo. *Heisterus* imaginem ejusmodi portentosae herniae depictam exhibet.

In hac praecipue herniae specie id observatur, ut omne fere scrotum et integumenta penis in saccum herniosum absumantur, cumque constituent. Hinc testium nullus comparet, et ipse penis ita est absconditus, retractusque, ut eo videatur carere penitus.

Inde quaestio nata olim est, an hernia sit impedimentum matrimonii. Resolvi haec facile poterit, scilicet: esse per se nullum matrimonii impedimentum in hernia, nisi ejus enormis magnitudo efficiat. Idem de herniis foeminarum dici debet, nullum videlicet illas impedimentum ponere, nisi ob molem suam subinde nimiam impediunt *mechanice*.

Ceterum de sacco hernioso haec sunt notanda: 1 Fabricam constare integumentis *communibus ventris*, et dein peritoneo elongato. 2 Esse crassitiei variae, ita tamen, ut ex herniae magnitudine nequeat determinari ejusdem crassities. Plerumque ita obtinere *Illustris Richter* asserit, ut, quo major hernia, quo magis elongatum sit peritoneum, eo etiam ipso peritoneum sit magis incrassatum. Verumtamen secimus hernias *parvas*, sacco crassissimo, et *magnas* sacco tenui. Mihi videtur, crassitiem sacci dependere ab attritu majori et minori alicujus brachierii. Ceterum hernia inguinalis maribus communissima, rarior foeminis est.

Incommoda herniae: 1 Herniae sunt liberae, et reponibiles; 2 Herniae *non reponibiles* sine incarcerationatione; 3 Herniae non reponibiles *incar-*

ceratae. Prima species non periculosa, attamen secunda; pessima tertia. Praeter periculum incommoda adsunt ventriculi, intestinorum, alvi, coctionis; incommoda inter laborandum; matrimonii; varices funiculi spermatici; tumor testis. Herniosus est in continuo vitae discrimine.

Si viscus quoddam in saccum prolapsura stranguletur, ita, ut reduci libere nequeat, erit *hernia incarcerata*: Ut multiplex esse potest viscus prolapsus, et locus hujus prolapsus, ita etiam erit diversa incarceratio. Attamen saepius fit strangulatio *in collo* sacci pyriformi, fitque plerumque ab annulo abdominali. Viscus plerumque est intestinum.

Effectus incarcerationis non solutae sunt: 1 Interceptus canalus alimentaris; 2 Obstructio invincibilis alvi; 3 Partis vero prolapsae, ob circulum interceptum, inflammatio et gangraena.

Symptomata sunt: dolor in loco hernioso auctus tactu, inspiratione, tussi; tormina ventris deinde superveniunt; tensio abdominis et inflammatio; tandem, sed non semper, rubor externus herniae. Alvus pertinax; vomitio ingestorum, biliosa, flatulenta, anxietas. Febris inflammatoria enteriticaque; attamen exiguis, contractis, obscuris pulsibus; non ergo hic metiri oportet febrim ex pulsu solo. Singultus; artuum frigus, sudores frigidi in guttas collecti.

Exitus est, vel mors totius hominis morte enterica morientis; vel mors solius prolapsae partis, et fistula stercorea, aut anus praeternaturalis.

Haec fere symptomata sunt *intercepti intestini*; paulo alia erunt, si aliud viscus stranguletur; nos hic de hac sola, utpote *frequentiori* agemus.

Incarcerationes nothae; seu spuriae dantur:

1 Si in hernia, licet non strangulata, dolor colicus undecunque ortus observetur; equidem et hic loci, ut in reliquo abdomine, colici dolores oriri possunt. Hic medela *colicarum* locum habet; 2 recenter orta hernia *vellicando* facit eadem symptomata, etsi strangulatio nulla adsit; 3 herniae magnae in diu stantibus; 4 aliae vomituum aut ilei species in herniosis, sed ab ipsa hernia non provenientes; male tamen morbus in herniam refunderetur.

In omni pertinaciori vomitu, ileo, alvi difficili solutione, torminibus, de hernia interrogandum. Etsi nulla appareat, tamen illa adesse potest, si scilicet unicus paries fit interceptus.

Causae proximiores incarcerationis sunt quatuor: 1 vel ipsum prolapsum viscus; 2 vel annulus, isque fere semper; 3 vel saccus herniosus; 4 musculi abdominis.

Annulum frequentissimam causam strangulationis dixi, etsi multi ei vim contractilem et muscularem denegent. Nam 1 non deest ei omnis vis contractilis; 2 etsi passive se solum habeat, tamen strangulat; 3 etsi etiam careret vi contractili, non tamen carent illa musculi, quorum fines tendinei annulum efficiunt; 4 constat per omnes nostras observationes, difficillime adigitur instrumentum; impressio facta ab annulo in intestino visui patet.

Annulus ergo stringit: 1 si recenter hernia oriatur; 2 si in veteri hernia nunquam reponibili *nova* pars prolabatur, et incarcerationetur.

Recens hernia magis incarcerationi obnoxia ob annuli elasticitatem, minus vero hernia vetusta.

Hernia *subito*, item in *robusto*, item a *ut externa* orta periculosior; periculosior in adultis, maribus, quam foeminis et pueris; parva hernia periculosior, quam magna est.

Causae incarcerationis herniae dicebantur 1 annulus, 2 viscus ipsum prolapsus, 3 saccus herniosus, ejusque collum; 4 musculi abdominales. De annulo, tanquam incarcerationis causa sufficienter dixi; nunc devenio ad aliam strangulationis causam, scilicet ad saccum herniosum.

Sacci herniosi loca quaedam *angustiora* strangulare possunt. Collum sacci angustius, scilicet ob brachierium subinde gestatum, subinde depositum; subinde strangulatio fit *solo collo* sacci, ubi annulus amplus est, et non strangulat; subinde vero causa strangulationis est et in sacco, et in annulo quaerenda. Subinde ipse saccus *disruptus* externa vi, aut erosus per supurationem elabi permittit intestina, ut ea solis externis integumentis tegantur; fieri tunc strangulatio potest in ipso sacco hernioso, seu, fit hernia incarcerata in ipsa hernia.

Tertia causa strangulationis est, *viscus prolapsus* e. g. omentum circumdans intestina, et strangulans. Opus hic est omentum et intestina expedire, nodosque solvere, et reponere, si id fieri possit; annulus et saccus nil conferunt ad incarcerationem. Item omentum praepingue premendo solum partem prolapsam intestinorum, speciem incarcerationis facit.

Corpora aliena indigestibilia, nuclei, ossa, ferramenta, acus si deglutiatur, et ad angustatam intestinorum partem pone anulum deferantur, incarcerationem efficiunt. Item colica herniae inflammatoria, inflammatio prolapsae partis. Excrementa, aut flatus collecti, praecipue in herniis magnae molis, et vetustis.

Quarta incarcerationis causa quaeri debet in musculis abdominalibus ipsis spastice contractis; hac enim ratione viscera vi urgentur in saccum herniosum, simulque annulus constringitur. Haec est illa herniae species, ubi non tam herniae, quam toti abdomini cataplasmata emollientia debent adplicari; ubi balnea totius corporis, ubi antispasmodica omnis generis tantopere celebrantur.

Pervenio nunc ad diversas species incarcerationis, atque ad methodum medendi. Haec res nostra attentione eo dignior, quo crebriores herniarum incarcerationes occurrunt, et quo difficilior, et errori periculoso maxime obnoxia esse solet diagnosis.

Plerumque promiscuam, et empyricam facimus medicinam, idque ob defectum diagnoseos, quod scilicet diversas herniae incarceratae species non distinguamus. Hinc est, quod quaedam remedia nunc in instanti profuerint, eademque ipsa remedia alio tempore manifeste nocuerint. Hinc hujus methodi tantae laudes ab uno autore, et tanta vituperia ab autoribus aliis. Dicendum est, singulos bene observasse aut utilitatem remedii, aut ejus etiam nocuenta; veruntamen in eo errarunt, quod species varias, totoque coelo diversas incarcerationis non distinxerint.

Quadruplex incarcerationis species datur; quarum quaevis ab altera est diversissima.

Prima incarcerationio *acuta*, seu *inflammatoria*, seu febrilis; *Secunda*, incarcerationio *non febrilis*, seu chronica; *Tertia*, incarcerationio *spasmodica*. *Quarta*, *complicata*.

In *prima* specie symptomata omnia sunt inflammatoria; dolor, febris, abdominis et herniae tensio enteritica; decursus celer in maribus, hernia parva, recenti.

In *secunda* dolor exiguus; nulla febris; incommoda ventris; pedetentim; hernia magna, antiqua, in homine seniculo, foemina. Diu persistunt ad 12-20 dies. Sero febris et dolor, et inflammatio, et gangraena. Post 2-3 septimanas operatio feliciter est peracta.

Tertia species: absentia signorum primam et secundam speciem designantium. Signa sunt: remissio et exacerbatio certo, incerto tempore, quin et intermissio per horas; pulsus exiguus, sudor frigidus, respiratio parva, citata (haec distinguenda sunt a statu gangraenoso) spastica tensio musculorum abdominis; indolentia in hernia; sudores frigidi, singultus, terror praegressus. Periculum est ab universali spasmio et obrigescentia corporis. Demonstratur existentia hujus speciei incarcerationis ab usu opii, castorei, oleosorum, semicupiorum, cataplasmatum emollientium, et antispasmodicorum; refractae doses tartari emetici, ipecacuanhae.

Quarta species est complicata.

OBSERVATIONES

D E

COLICA SATURNINA.

Historia morbi I.

Vir viginti septem annorum, per tres annos Deauratoris amanuensis, jam a mense Martio anni 1776. continuo aegrotabat. Ab initio cephalaea, cui tandem dolores rheumatici jungebantur. Apud *Fratres misericordiae* per 14 dies decubuit; mitiores continuo facti sunt dolores; hinc discessit e nosocomio, modicis tantum rheumaticis doloribus, et debilitate in hunc usque diem residuis. Quatuor enim diebus elapsis, cum ingens artuum inferiorum dedolatio urgeret, 30ma Julii nostrum nosocomium accessit.

Conquerebatur de doloribus abdomen contorquentibus, ardore scrobiculi cordis, et ventriculi, doloribus lumborum, rheumate omnium artuum, tenesmo et stranguria. Pulsus fortis, plenus, celerior naturali; lingua albida, os siccum, per vices amarum; abdomen molle, at introtractum. Vomituritio frequens, et sensus rei per oesophagum ascendens, imo sternum versus laryngem trahebatur, unde strangulationis

species oriebatur. Testiculi retrotracti; alvus dura. Euema, emulsio camphorata cum manna et sale sedlizensi, et, cataplasma emolliens abdomini applicatum. Magnum inde levamen, et protracta hac nostra methodo, intra paucos dies convaluit.

Balnea etiam in his casibus indicantur; cataplasmata quoque et fomenta optime conveniunt. e. g.

Rec. Fol. malv.

— — alth.

Fl. Chamom. aa. manip. ij.

Conc. coq. c. s. q. aquae per $\frac{1}{4}$ horae.

Colatura. Mens. ij. per linteam pressa d. u. pro fotu ad abdomen, omni hora, aut bihorio renovando.

Historia morbi II.

Vir 37 annorum, per tredecim annos pingendo et pigmenta terendo victum quaerens, ceterum semper sanus, tribus abhinc septimanis gravitate et dedolatione artuum, atque cephalgia corripiebatur. Alvus rara; accessit dolor pressivus et contorquens ventriculi, praecipue circa umbilicum; vomituritio, et sensus repleti ventriculi. Biduo, antequam in nosocomium accesserat, pulverem purgantem sumpsit, unde alvus quinquies, et assiduus vomitus movebatur.

16ta Augusti 1776. in nosocomium susceptus. De ingenti artuum dedolatione conquerebatur; dolores diu noctuque assidui; cervicis quoque dolores, et biliosus per vices vomitus. Alvus naturalis. Pulsus fortis, plenus, durus, haud celer. Dolor circa umbilicum assi-

duus, et tam vehemens, ut aeger continuo se in lecto volutaret. Dabatur mixtura oleosa cum granis quatuor opii et granis sex camphorae; modicum inde levamen; enema quoque applicabatur. Nulla porto alvus, et flatus infimum ventrem oberrantes.

Die 17ma enema ex sale petrae et electuario hierae picrae; nulla alvus. Oleosa mixtura repetita cum granis sex opii et camphorae. Dolores inde evanidi, et enemate vesperi applicato, alvus parca, attamen haud dura ponebatur.

18ma Mixtura oleosa cum granis iij. opii. Vesperi tormina recrudere; saepius etiam durante hoc morbo amaurosis accessit, brevi iterum sponte evanescens. Vesperi duo adhuc ij. grana opii data, et enema ex sale petrae et electuario hierae picrae. Alvus inde frequens et mollis, dolor omnis evanuit, et nox tranquilla.

19ma Eadem mixtura oleosa cum granis ij. opii. Optime hac die se habuit. Sumpsit deinde mixturam chamomillae. Ad perfectam usque sanationem nullum aliud symptoma, praeter pulsum paulisper plenum et durum, observabatur, qui tamen absque venae sectione sensim disparuit.

Id singulare in hoc aegro, quod nullo unquam remedio prophylactico usus fuerit, et quod alvus longo opii usu adeo non fuerit suppressa, ut potius facilior, mollior, et frequentior inde succederet.

Amaurosis etiam per vices accedens insolens erat, in aliis ejusmodi aegris a nobis haud visum symptoma.

Praeter haec superius enarrata symptomata aeger de nulla alia re conquerebatur; ut, nisi de vitae genere jam constitisset, haec colica facile pro alia colicae specie imposuisset.

Historia morbi III.

Pictor 32 annorum, a viginti quatuor annis nullo gravi morbo detentus, 9ma Augusti 1776 dolore ardentissimo et contorquente abdominis ad regionem usque pubis protenso corripiebatur. Umbilicus profunde introtractus; dolor ardens regionem epigastricam, hypochondria, et totam anteriorem thoracis regionem sensim occupabat. Aeger de illo et rei ascedentis et laryngem strangulantis sensu, ut in aliis aegris vidimus, non conquerebatur; neque dolor artuum rheumaticus, neque vomiturius, neque flatuum ex ventriculo explosio; sapor haud depravatus; ceterum alacris aeger, et vires bonae; appetitus; alvus facilis et regularis; urina absque omni difficultate mittebatur.

10ma Laboribus suis valedixit; dolores enim abdominis vehementiores, vomitus humoris aquosi, atque etiam bilis aeruginosae, omniumque assumptorum. Noctu magis aegrotabat; ac interdiu.

11ma Omnia pejora; zoma bilem aeruginosam vomuit: libera alvi et urinae excretio; pulsus fortis, plenus, attamen non durus, neque vibrans, lingua albida. Neque tamen ex his omnibus hanc colicam pro colica saturnina habuissem, nisi ex anamnesi certus fuisset, aegrum hunc continuo plumbata tractasse.

Id insuper aeger nobis narraverat, se, an-

tequam ad consuetos quotidie labores accederet, butyrum comedisse, atque universim lacte et lacticiinis plurimum semper usum fuisse; jam a multis annis alvus facilis et mollis, imo quandoque frequentior.

Sumpsit emulsionem purgantem cum sale amaro et manna partitis vicibus; at nulla inde alvus, et major abdominis tensio; alvus, antea semper naturalis, neque ullo enematum genere nunc movebatur. Dedimus mixturam oleosam cum pauxillo camphorae; enemata emollientia et irritantia; cataplasma toti abdomini applicatum; nulla tamen alvus.

Mixtura oleosa cum pauxillo camphorae, et opio; aliquot ab assumpto hoc remedio paeregorico horis, alvus sponte movebatur, atque dolor et tensio abdominis disparuere.

Sub usu chamomillae, opii, et amarican-tium plantarum intra paucos dies perfecte convaluit.

Historia morbi IV.

Pictor 25 annorum per duos menses, ab initio scilicet Aprilis, dolore rheumatico, manuum pedumque articulos occupante, et per vices redeunte, corripiebatur 18ma Maji 1777. His doloribus jungebatur dolor abdominis, appetitus depravatus, cardialgia, ut alvus pultacea inter dolores posita; nullus tamen amaror oris.

1ma Junii accessit dolor rheumaticus in regione pubis cum stranguria.

3ia in nosocomium susceptus. Dolores rheumatici articulorum pedum atque manuum, debilitas, vertigo, cardialgia, vomitatio. Lin-

gua albedo flavescens, et pulsus ferme naturalis. Nullus interim coxendicis dolor, neque penis retrahatio, neque umbilici aut intestini recti introtractio. Mixtura oleosa cum drachmis iij arcani duplicati.

4ta Nox maximam partem tranquilla; dolor rheumaticus in regione hypogastrica paulo mitior; urinae difficultas eadem; os siccum, lingua impura; sitis insuper, et pectoris oppressio. Sumpsit haustum sequentem:

Rec. sal. amar. unc. 1β.

aquae. menth. unc. iij.

opii puri gr. i.

M.

A meridie mixtura chamomillae cum granis V. opii et camphorae; decoctum emolliens pro potu ordinario.

5ta Nox inquieta; dolor articularum mitior, in regione pubis aequae vehemens; stranguria vehemens et frequens; mane alvus semel posita; magna sitis, et lingua albida. Repetebatur mixtura chamomillae cum granis V opii et camphorae; et decoctum emolliens. Ceterum idem a meridie rerum status.

6ta Nox ferme omnis inquieta. Os amarum, vomituritio, stranguria, alvus dura cum tenesmo. Summa doloris rheumatici, artus et pubem occupantis, atrocitas. Lingua impura, et sitis. Arcani duplicati drachmae tres in mixtura.

7ma Nox tranquilla; alvus pridie zes posita. Mitior nunc longe artuum dolor; urinae fluxus facilis et copiosus, dolor etiam in regione hypogastrica minor, et nulla nunc thoracis oppressio, Aliqua tamen vomituritio, lingua

impura, et flavescens faciei color. Assumpto vomitorio bilem pituita mixtam vomuit, pingui pellicula supernatante. Sapor oris inde emendabatur.

8va Nox tranquilla. Alvus semel posita, minor sitis, modica adhuc urinae difficultas, dolores artuum longe mitiores, dolor autem in regione pubis omnis evanidus, superstite tantum murmure in abdomine. Sumpsit mixturam chamomillae cum opio et camphora, et decoctum herbarum emollientium. A meridie, cum symptomata biliosa iterum accederent, drachmae iij arcani duplicati in mixtura.

9mo De die nulla alvus, nocte vero praegressa bis posita. Somnus parvus, et inquietus. Magna per diem debilitas, borborygmi, lingua impura biliosa, at nullus ferme dolor rheumaticus. Vertigo. Arcani duplicati drachmae iij in mixtura. A meridie de calore potissimum et vertigine aeger conquerebatur.

10ma Pridie alvus semel posita, Nox tranquilla. Aeger nunc per omnia melius se habebat, aliqua capitis gravitate excepta; lingua impura. Mixtura cum sale medio et tinctura rhei aquosa. A meridie incaluit; alvus tamen nondum soluta.

11ma Noctu alvus semel posita. Minor nunc capitis gravitas; placide dormivit, et per omnia melius se habuit aeger; dolores tamen rheumatici, digitorum praecipue et in regione pubis per vices rediere. Mixtura cum sale medio et tinctura rhei aquosa. A meridie omnia in eodem statu.

12ma Nox quieta, repentinis terroribus subinde turbata. Alvus pridie quater posita,

noctu nulla. Calor et pulsus naturalis; nullus in regione pubis, et exiguus tantum digitorum dolor. Modica sitis, et facilis urinae fluxus. Temulentia tantum aliqua capitis, et dolor punctorius oculorum superstites. Mixtura cum tinctura rhei aquosa, grana VI camphorae, sine opio. A meridie idem rerum status.

13ma Gravitas et temulentia capitis, lingua adhuc impura, nullis interim dolores rheumaticis, et urinae facilitas. A meridie autem aeger de oppressione praecordiorum querebatur; fors ideo quod pridie comesto pane sicco frigidam hausisset. Arcani duplicati drachmae IV in mixtura, cum granis IV camphorae.

14ma Pridie nulla alvus, hoc mane autem semel posita. Minor capitis gravitas, ventriculi oppressio minor, urinae fluxus faciliior, lingua purior, universim aeger melius se habuit. Mixtura chamomillae cum granis VI camphorae et opii.

15ma Nox quieta. Pridie alvus bis, hoc mane semel posita. Lingua pura, sapor bonus, et nullus dolor rheumaticus. At sensus pressi ventriculi, et appetitus dejectus. Nulla temulentia, mixtura chamomillae cum granis V camphorae, sine opio. Hora tertia pomeridiana aeger horripilatione et tremore totius corporis corripitur, successit cephalalgia et calor per totam horam durans. Omnia reliqua symptomata colicae saturninae disparuere. Mixtura cura drachmis tribus arcani duplicati.

16ma Nox inquieta. Pridie nulla alvus, hoc mane ter posita; appetitus prostratus, temulentia capitis, pressio regionis hypogastricae;
sitis

sitis magna et debilitas . Mixtura cum drachmis iij. arcani duplicati .

17ma Nox tranquilla . Die praegressa nulla alvus , hoc mane ter posita . Debilitas , modicus sudor , et rari artuum dolores ; at lingua impura , et flavescens adhuc faciei color . Mixtura cum drachmis iij. arcani duplicati . A meridie nullus paroxysmus febrilis .

18ma Alvus usque ad hoc matutinum tempus 7es posita . Nox quieta , et aeger per omnia melius se habuit . Mixtura cum sale medio , et tinctura rhei aquosa .

19ma Nox sat quieta . Pridie alvus bis , noctu autem semel posita . Hac die symptomata colicae saturninae et colluviei simul biliosae magis manifesta . Facies flavescens , lingua albida flavescens , et pituitosa . Conquerebatur de doloribus rheumaticis capitis , pedum , et manuum praecipue continuis , certo tempore exacerbatis . Oppressio ad scrobiculum cordis , nausea , et vomituritio . Pulsus , qualis in colica pictonum esse consuevit . Drachmae 10 salis amari in unciis ij. aquae ; alvus inde octies soluta .

20ma Nox tranquilla ; omnia symptomata mitiora ; naturalis faciei color rediit ; Mixtura cum sale ammoniaco .

21ma Nox perfecte tranquilla . Pridie alvus semel posita ; omnia symptomata et biliosae colluviei , et colicae saturninae disparuere excepto modico dolore reumatico , quem subinde in digitorum articulis sensit . Eadem mixtura .

22ma Levamen perstabat , neque de ullis amplius doloribus conquerebatur . Indicatio itaque a juvenibus desumpta .

23ma Perfecte sanus nosocomium reliquit.

Erat haec colica saturnina cum alio adhuc morbo, biliosa scilicet totius corporis labe, conjuncta; hinc illa linguae, faciei, et oculorum flavedo; hinc etiam purgantibus, vomitoriis, et salibus mediis colluvies haec biliosa e corpore erat eliminanda.

Haec autem biliosae labis cum colica saturninae complicatio duplici ex causa contingit. 1 ob spasmos abdominis, quibus secreta bilis iners redditur, atque in abdomen et intestina effunditur; 2 ex vitio epidemico; omnes enim colica saturnina laborantes, labe simul biliosa afficiuntur: Cum insuper alvus morosa sit, corruptae faeces in intestinis accumulatur; hinc purgantia indicantur, quibus autem opium jungere oportet, ut eo certius alvus ducatur.

Historia morbi V.

Pictor 25 annorum, semper sanus, at facie pallido-flavescente, ante tres menses frigore per vices recurrente, horripilatione, calore, artuum dedolatione, dolore punctorio totum sinistrum brachium occupante, respiratione difficili, leni contorsione umbilici et abdominis, atque cardialgia corripiebatur; paralytin quoque digiti indicis et pollicis brevi transeuntem sentiebat. Frequens et sicca tussis, sensus doloris sub sterno, et dura alvus. Vena secabatur; bihorio elapso omnia symptomata mitiora, et sensim disparuere, at post octo dies majori cum vehementia redierunt; respiratio praesertim asthmatica; omnia tamen haec symptomata post tres horas sponte disparuere.

Saepius rediit paroxysmus, at cum aeger intra tres menses quinquies venae sectionem iastitueret, mitior semper, et longiori intervallo.

12ma Junii 1777 valde debilis nosocomium accessit. Valida thoracis oppressio, sibilosa et asthmatica oppressio, vertigo. Mixtura ex uncis V aquae chamomillae opii et camphorae granis viij.

13ma Pulsus minus durus; at in morbi decursu saepe vibrans, et durior. Alvus jam a biduo nulla, hac vespera autem parca et dura. Quinquies sponte bilem vomuit, magno pectoris levamine subsecuto: at gravitas capitis, stranguria, et levior cardialgia accesserunt. A meridie caput liberius; at dolores colici per totum abdomen, et alvus tota die obstructa.

14ma Nox inquieta et ferme insomnis; eadem urinae difficultas. Mitiores interim dolores colici. Caput minus grave, sapor tamen oris bonus, lingua modice albida, pectus sat liberum, pulsus naturalis, at alvus obstructa. Opii et camphorae aa gr. viii. in unc. V. mixturae chamomillae; Decoctum emolliens pro potu ordinario.

15ma Cum nulla hucusque alvus posita, gr. $1\frac{1}{2}$ opii cum unc. $1\frac{1}{2}$ salis amari in unc. ij aquae fontanae pro haustu. Quater inde alvus posita, magno cum levamine; caput et pectus inde libera, major tamen urinae difficultas, pulsus naturalis, et nulla amplius cardialgia. A meridie liberior respiratio, quam toto morbi decursu; appetitus, at lingua flavescens, ceterum bene se habuit, perstante tamen eadem urinae difficultate. Mixturae unc. IV. aquae chamo-

millae, cum elixirio visceralis temperati et syrupi chamomillae $\bar{a}\bar{a}$ unc. i Extracti chamomillae, opii, et camphorae $\bar{a}\bar{a}$ gr. V.

16ma Aliqua adhuc cardialgia, et lingua modice flavescens, ceterum bene se habuit. Eadem mixtura, cum opii et camphorae $\bar{a}\bar{a}$ gr. v. Tota die nulla alvus et urinae difficultas.

17ma Bene per omnia, major urinae facilitas, et thorax liber. Nulla alvus.

18ma Purgans superius dictum, unde alvus quater posita. Pectus bonum. Cum autem nondum plena urinae libertas esset, unctiae adhuc IV. mixturae chamomillae cum unc. i elixiris visceralis et granis V. opii.

19ma Stranguria; alvus semel posita. Unc. VI. Elixiris visceralis cum opii et camphorae $\bar{a}\bar{a}$ gr. IV.

20ma Alvus semel posita; urina copiosior, facilior.

21ma Modica adhuc stranguria.

22ma Per omnia bene se habens ad pristinios labores rediit.

Id quoque in hoc aegro notandum, dolores noctu fuisse exacerbatos. At primarum viarum affectione non magna incommoda tulit aeger, sed de difficili solum et sibilosa respiratione conquestus est.

Ultimis morbi temporibus plena alvi libertas, assumpto licet opio.

Venae sectio breve tantum levamen attulit.

In morbi initio de anxietate pectoris solummodo conquestus est; reliqua colicae saturninae symptomata serius, sub usu opii comparuerunt; imo, omnia illa symptomata, quae aegrum,

ante usum opii, vexabant, illo assumpto brevi disparuerunt; nam quoties illum interrogabamus, semper affirmabat, se nullam capitis gravitatem sentire, sed omnes sensuum functiones esse integerrimas.

Saepius purgantia salina opio jungere oportet, ut biliosas, acres et induratas faeces, quae alvo diutius adstricta accumuluntur, e corpore eliminemus.

Historia morbi VI.

Pictor 35 annorum, 15es jam colica saturnina laborans, mense Majo 1776 in eodem iterum morbum incidit; a chirurgo, purgante ex manna parato et enematibus, sanatus ad pristinos labores se recepit. Triduo post, cum malum recrudesceret, nosocomium S. T. adiit. Per quinque dies ibi commorabatur; at cum malum intra hoc tempus non esset sublatum, domum rediit. Altera mox die artuum omnium paralyti corripiebatur, qua per 16 septimanas tenebatur, quin omnia a chirurgo praescripta remedia vel minimum levamen attulerint. Medicum tandem consuluit; remediis ab illo praescriptis, inunctione spirituosa et frictione artuum inferiorum mobilitas rediit, manente interim brachiorum paralyti. Durante hoc curationis tempore electricitas etiam tentata est, at malum inde potius auctum, quam imminutum. Mense Aprili thermas Baadenses adiit, quibus per 4 septimanas utebatur; fere perfecte sanus rediit, brachiis solummodo non ex integro sanatis. Continuavit per aliquod tempus priorum remedium usum, et brachiorum tandem mobilitas

rediit. Mense Julio 1777 pristinos labores suscepit, eosque per 5 septimanas absque ullo incommodo tractavit. At 5ta Julii lacerantibus iterum doloribus brachiorum et crurum, absque colica tamen, corripiebatur. 6ta et 7ma omnia iterum bona; 9na et 10ma idem dolor rediit; atque hac ultima ab opera sua cogebatur desistere; dolores artuum, praecipue circa genua, magis adhuc lacerantes, et lancinans accedebat dolor ardens dorsi et lumborum.

11ma Nosocomium adiit. Eadem dolorum ferocia; lingua valde flava, abdomen indolens, urina et alvus libera, pulsus durus et parvus. Mixtura chamomillae cum opii et camphora $\bar{a}a$ gr. 10.

12ma Somnus bonus, doloribus subinde interruptus: Mitiores nunc dorsi, lumborum, et artuum inferiorum dolores, superiorum vero idem, ac heri. Nulla alvus. Jam a priori die stando tantum urinam mittere potuerat. Circa meridiem de vehementi ardore pectoris et regionis hypogastricae conquerebatur.

13ma Nox insomnis; cetera eadem ac heri. Mixtura chamomillae cum opio et camphora $\bar{a}a$ gr. XII. Cum a meridie eadem symptomata perstarent, dabatur mixtura ex unc. ij salis amari, unc. ij aquae communis, et gr. i opii. Alvus inde ter mota, cum insigni doloris colici levamine. Urina facilis. Pergebat in usu mixturae et opii.

14ma Os pituitosum, urinae difficultas, et subitanea inter mingendum suppressio. Aliquis adhuc in regione hypogastrica ardoris sensus. Idem purgans et enema, at nulla inde alvus. Utumque brachium debilius, manus vero utra-

que paralytica. Idem ardoris sensus. Mixtura chamomillae cum granis XII opii.

15ma Abdomen bonum, at brachia debiliora; urina difficilis, vesperi autem liberior. Hac die sponte absque purgante remedio aut enemate alvum aliquoties posuit.

16ma Duplo minus opii assumpsit; at alvus tota die obstructa. Ardor totius corporis rediit. Sera vespera mixtura chamomillae cum opii et camphorae ana granis 12.

17ma Nox bona. Dato enemate alvum magno cum levamine posuit. Aliqua adhuc manuum debilitas, urina liberior, et ardor minor. Mixtura chamomillae cum opii et camphorae $\frac{aa}{aa}$ granis XII.

18ma Nox quieta; mane iterum aliquis ardor; lingua biliosa, et os pituitosum. A meridie sal amarum absque opio, et enema; alvus inde soluta.

19mo Nox bona; aliquem tamen, cum se moveret, in abdomine dolorem sentiebat. Os et lingua glutine quasi obducta. Hinc omnis cura a regnante tunc constitutione pituitoso — biliosa desumebatur. Dabatur mixtura cum drachmis iij β arcani duplicati, drachma 1 β salis ammoniaci, et drachma 1 tincturae castorei. Alvus aliquoties inde solvebatur, et nullum amplius dolorem sentiebat.

20ma Prior mixtura salina cum tinctura castorei repetita; solvebatur alvus, nullus dolor, et minor manuum debilitas.

20ma Nullus omnino dolor. Etsi manibus nunc uti potuerat, nondum tamen sufficiens illarum robur aderat. Aeger nosocomium reli-

quit, antequam perfectam sanitatem recuperasset.

Ab electrica machina paralysis in hoc aegro augebatur; thermae Baadenses levamen tulerunt.

In initio plumbum dolores rheumaticos sine colica produxit, haec enim serius demum accessit.

Opium prius exhibendum est, deinde primum purgantia remedia danda sunt.

Vidimus in hoc aegro alvum a largiori dosi opii sponte solutam, et eadem ratione, qua haec dosis minuebatur, obstructam, ut nec a sale amaro exhibito moveretur.

Hac anni tempestate colicae saturninae, cum colicis biliosis, universim, cum labe biliosa conjunctae erant, hinc duplex medela requirebatur, quod tamen in hoc casu perdifficile erat. Opium enim bili inimicum, et tamen ad colicam saturninam necessario requiritur; haec autem purgans remedium non fert, illa vero etiam postulat.

Plures colicae saturninae hoc anni tempore se mihi obtulerunt, quas ob temporis angustias litteris mandare non potui. Hae omnes cum biliosa et pituitosa labe conjunctae erant, et remedia solventia, emetica et purgantia, interpositis largis opii dosibus, requirebant. Quasdam colicas saturninas solis remediis antibiliosis, absque opio, sanavi, et nisi dolores urgebant, eandem, quam colicis biliosis, medicinam feci. Eadem aestate plures colicas saturninas pro biliosis habuissem, nisi pulsu tardo, duro et vibrante, qui in colica saturnina sollemnis est,

fuissem admonitis, etenim ipsa biliosa colluvies vim venenatam opii, ut videtur, obtundit.

Historia morbi VII.

Vir 62 annorum a viginti sex annis artem pictoriam exercens, saepius in vita graviter aegrotabat, atque ultimo ante 16 annos; nunquam tamen ex colica saturnina decubuit. Plerumque bis, etiam saepius per diem sponte alvum posuit. Jam a tredecim annis, quin causam aliquam resciret, nullum assumptorum saporem habet. Ante octo septimanas, cum ceterum sanus esset, de dolore regionis epigastricae per vices redeunte conqueri coepit. Appetitus dejectus, alvus rara, dolores rheumatici artuum et subinde dedolatio totius corporis. Oppressio insuper pectoris, et dum per acclivia ascenderet, difficilis respiratio. Caput confusum et grave. Per 7 septimanas vomituritio frequens, nullus tamen vomitus. 7ma Julii ultimo alvum posuit.

12ma Julii 1777 in nosocomium susceptus est; mox cum intrasset, et priusquam ullum remedium assumpsisset, frequentes epileptici insultus. Hac nocte grana IX opii exhibebantur.

13ma Nulla convulsio, somnus quietus, alvus nulla, et cardialgia. Ab enematis nullum levamen. A meridie unc. i β salis amari in unc. iij. aquae communis. Alvus inde ter cum levamine soluta.

14ma Idem ventriculi dolor. Vesperi, assumpto sale amaro, mox convulsionibus, in lethargum abeuntibus, corripitur. Mixtura chamomillae cum opio et camphora, resuscitatus.

15ma Mane convulsiones rediere. Idem remedium exhibitum. In lethargum iterum incidit, cum respiratione valde tarda et stertorosa: Pulsus fortis, plenus, durus. Secta vena, sanguis absque crusta; circa meridiem mors.

Caput, me inscio, aperiebatur, ut nulla mihi nunc esset investigandi occasio.

In abdomine intestinum colon multo aëre distentum et vesicula fellea tenui, flavescente bile turgida.

In cavitate thoracis humor vere biliosus, flavus, chartam scriptoriam colore flavo tingens, et ab illo, in vesicula contento humore, in eo tantum, quod multo tenuior esset, discrepabat. Omnia intestina bile tincta; cetera omnia sana.

Historia morbi VIII.

Juvenis 17 annorum, tertio nunc anno pictoriae artis tyro, jam mense Octobri elapsi anni, prima vice ex colica saturnina decubuit, a chirurgo sanatus. Ab illo tempore sat bene se habuit, ad ultimas usque ante suum in nosocomium nostrum adventum septimanas, cum scilicet pressionem ventriculi, et frequentem vomitionem conquereretur.

16ma Julii 1777 hora 8va matutina valido frigore, dolore abdominis, et respiratione difficili corripitur. Hora ima a meridie calor, et dolor abdominis perstabat. Alvus bis posita. Somnus noctu bonus, doloribus ventris subinde interruptus.

17ma Appetitus dejectus; frequens dolor colicus; respiratio difficilis. Calor incerto tempore rediens. Semel bilem vomuit, alvum bis posuit. Nox priori magis tranquilla.

18ma Mitiores dolores colici. Vix ulla respirationis difficultas, et lenior cephalalgia. Alvus bis posita. Extra lectum laborabat. Somnus bonus.

19ma Nosocomium adiit. Dolor capitis et abdominis intensior. Sitis, lingua albida; pulsus plenus, fortis, durus.

Mixtura salina, dein emeticum; dein iterum salia, et tandem remedia ventriculum roborantia; atque ita absque opio convaluit.

Juvenis hic terendis pigmentis, et cerussae potissimum terendae operam impendit.

Pulsus admodum durus et vibrans erat, qui tandem talis, qualis in colica saturnina esse solet, evasit.

Cum pictores plerumque alvum obstructam habeant, venenum plumbi a bile quasi involvi, et obtundi, verosimile est: Bilis autem ipsa colicam biliosam producit. Hinc colica saturnina, tempore aestivo, regnante constitutione biliosa, singularem curationem requirit.

Historia morbi IX.

Pictor 40 annorum, ante aliquot annos ex colica saturnina decumbens, operae huic, cura convalesceret, valedixit, at eandem ob res angustas denuo resumpsit mense Majo 1777.

Inchoante Octobri de doloribus artuum rheumaticis conqueri coepit; alvus subinde dura, et leviores dolores colici.

Elapsis octo diebus nosocomium adiit. Conquereretur de febre omni vespere exacerbari solita; leviori colica, et doloribus artuum rheumaticis. Pulsus, qualis in colica saturnina esse

solet, scilicet vibrans, durus, et quasi chorda ferrea tensa; in reliquis enim colicae speciebus pulsus potius parvus et obscurus observatur.

Dabam remedia salina, leniora purgantia ex manna, et tandem emeticum. Tremens adhuc et debilis, me invito, domum rediit. Nullus equidem dolor aderat, neque febris; at pulsus colicae saturninae solemnissimus, et malus corporis habitus.

Domum suam pristinos labores suscepit; post aliquot dies levior dolor abdominis rediit, subinde ardoris sensum excitans; accessit rheuma artuum, sudores nocturni valde copiosi, ut 2—3 vicibus linteamina mutare cogeretur. Ceterum extra lectum degit.

23ma In nosocomium rediit. Mox, ubi per scalas ascendisset, in lectum se projecit, et insultu epileptico corripitur. Insequitur apoplexia, convulsionibus epilepticis interpolata. Deglutitio abolita; et eadem adhuc die mors apoplectica.

Dissecto cranio omnia vasa cerebri solito turgidiora. Reliqua sana.

Etiam thorax sanus, praeterquam, quod sinister pulmo pleurae accretus esset.

In regione abdominis ventriculus ingentis magnitudinis; intestinum jejunum, et magna pars ilei obscure rubescens, et summe inflammata; coli transversae curvatura multis duris, scybalosis foecibus repleta; fellea vesicula vacua; cetera sana.

Constitutione anni inflammationibus amica, facilis est enteritidis cum colica saturnina conjunctio, atque haec intestinorum inflammatio primam medentis curam requirit.

Colicas saturninas genuinas, atque illas etiam, quae biliosa labe commixtae sunt, plerumque facili negotio curamus; at illae saturninae colicae, quae partim inflammatoriae, partim biliosae indolis sunt, difficillimae curationis sunt, scilicet tribus his causis seorsim agentibus.

Historia morbi X.

Operarius 40 annorum, potator strenuus, quatuor circiter annis apud figulum terendo in subtilissimum pulverem lythargirio operam impendit. Hoc tempore saepius doloribus colicis vexabatur.

Per quinque dies, antequam nosocomium adiret, abdomen leviter tympaniticum. Conquerbatur de saevis doloribus colicis; vomuit aeruginosa; nulla alvus, atque summa anxietas; extra lectum nihilominus degebat.

Quinta morbi die, 8va Decembris 1777 in nosocomium susceptus. Mixtura salina uno haustu sumenda. Decoctum hordei cum melle, et enema. Vespera emeticum; magna copia sordium biliosarum *αρω και καρω* cum insigni aegri levamine.

9na Decembris sal amarum et manna in decocto altheae per vices assumendum. Alvus inde facilis, et vix aliquis abdominis dolor. Pulsus ad hoc usque tempus a naturali vix diversus; lingua albida; nullus calor, neque ullum praesentis febris signum. Attamen inquietus, et abdomen tumidulum, et modice *tympaniticum*, a rudiori tamen etiam tactu haud dolens. Extra lectum degens obambulabat.

roma Absque convulsionibus, subito moritur et inopinate.

Dissecto crania magna copia aquosi laticis sub membrana arachnoidea apparuit, atque omnia vasa cerebri a sanguine turgebant.

In regione abdominis omentum semi-inflammatum; et tenuium quoque intestinorum inchoans inflammatio, vesicula fellea a crassiori bile distenta, et adjacentia quoque viscera a bile tincta; cetera omnia sana.

Historia morbi XI.

Figulus 50 annorum ab aliquot annis doloribus colicis saepius vexabatur, qui tamen facile disperebant, si alvus aut sponte aut assumpto purgante aliquoties moveretur. Ceterum bene se habuit.

5ta Decembris 1777 idem dolor colicus per vices, atque intensior rediit; alvus parca et scybalosa; somnus parvus.

6ta Omnia pejora; dolor magis contorquens et scindens, alvus magis obstructa, et aeger laboris impos lecto decumbere cogebatur. Vespera vomuit assumpta, dein biliosa; rediit aliquoties vomitus; nox insomnis.

7ma In nosocomium venit; de atroci abdominis dolore conquerebatur; lingua impura, et assidua vomituritio. Vomuit tandem. Ob doloris ventrem contorquentis vehementiam in lecto sese jactitabat; abdomen tumidum, et ab tactu dolens; alvus nulla; pulsus plenus, fortis, durus. Mixtura salina. Nox insomnis.

8va Eadem, quae heri. Emeticum; ma-

gnam inde bilis copiam vomuit, alvus aliquoties mota, magno cum levamine; somnus parvus.

9na Purgans ex manna. Circa meridiem umbilicus introtrahitur, dysuria, tensio regionis hypogastricae; aeger inquietus; somnus vix ullus.

10ma Idem rerum status. Decoctum emolliens cum nitro, et venae sectio. Sanguis crusta inflammatoria tectus. Circa meridiem alvus aliquoties mota, insigni cum levamine.

Continuato per aliquot dies remediorum emollientium usu aeger perfecte convaluit.

Compositus erat hic morbus ex colica saturnina et colica biliosa, bile tamen praedominante. Hinc ab opio abstinui, utpote bili inimico, sed emeticum, et purgantia exhibui.

Doloris pertinacia, anni tempus ad inflammationem proclive, et sordium in intestinis retentorum acrimonia venae sectionem, emulsiones nitrosas, universim, methodum antiphlogisticam requirebant.

Erat itaque hic morbus, *colica saturnina biliosa, in inflammationem intestinorum tendens.*

Historia morbi XII.

Pictor 23 annorum coloribus parandis operam impendens, antea sanus, anno 1775 ex colica, praegressa vomituritione, singultu, et ructuum explosione, decubuit. Rediit haec colica trium annorum spatio sexies circiter, atque ex ultimo morbo in nosocomio Fr. Misericordiae sanabatur; remanserat tamen dolor obscurus manuum, etsi is interdum tantum aegro molestus esset. Durabat hic sanitatis status usque

15mam Nov. quo die elapso dolor ille in manuum et digitorum tumorem mutabatur, ut aeger tenendo penicillo impar esset; rigeabant manus, et aeger viribus omnibus exhaustus ferme exanimis erat. Ita ferme res se habuit usque ad medium mensem Februarii. Sequentibus tribus septimanis accessit dolor abdominis nocturno tempore exacerbatus, alvusque rara; temulentia capitis, subinde gravitas, visus debilitatus, appetitus dejectus, et per octo dies vomituritio, subinde tenesmus, alvo licet rara; urina libera; dolor ex dextro latere in sinistrum, inde in pedem utrumque, et tandem per universum corpus migrabat. Respiratio difficilis, pectus oppressum. Haec symptomata ad 7mam usque Martii durabant; hac die vinum calidum assumpsit, iterumque evomuit.

8ma Martii in nosocomium venit. Gravitas capitis; facies flavescens, lingua albida et pituitosa; pulsus tardus, vibrans, ferme durus. Dextrum brachium sinistro paulo macrius, atque tertium os metacarpi super reliqua aliquantum eminebat. Abdomen molle, et habitu externo naturale; at interne dolor scindens, ardens, contorquens; alvus nulla. Crura ab actu dolentia, somnus turbatus, vomituritio. Remedia solventia et eccoprotica.

9na Martii omnia in eodem statu, testiculorum insuper et glandis penis retractio. Vomitus, qui pridie primo accesserat, 10es repetitus biliosam et porraceam saburram climinabat. Ad vomitum hunc sistendum mixtura ex aqua chamomillae unc. VI, syrup. chamom. unc. 1β, extracto chamomillae dr. β, et extract. hyosciami gr. x. Pro potu ordinario decoctum altheae cum

eum syrupo diacodii. Serius omnia in eodem statu; pulsus tamen paulo mollior, et minus fortis. Decubitus in utroque latere difficilior, et nox insomnis.

10ma Omnia in eodem statu, et alvus nulla. Efficacius remedium paregoricum exhibebatur; huic gr. x. opii in mixtura chamomillae. Cum autem vespera sponte biliosa vomeret, et os amarum esset, opiato seposito, vomitorium datum, dein iterum opium exhibitum. Vomuit bilem et pituitam magno cum levamine; urina flava, ictericorum more; ab enemate, etsi acriori, nulla alvus. Nox melior.

11ma Omnia meliora. Alvus nulla, urina eadem quae heri, et capitis temulentia. Mixtura repetita, et vespera unc. 1ß salis amari. Noctu alvus 8es posita; minor doloris vehementia.

12ma Magnum levamen. Mixtura chamomillae cum opio; vespera enema. Alvus noctu soluta, dolores mitiores; urina viridescens.

13ma Vix ullus dolor. Mixtura eadem.

14ma Eadem mixtura. Vespera sequens remedium exhibitum.

Rec. Aq. chamom. unc. vj.

syr. chamom. unc. 1ß.

Arcani dupl. dr. vj.

Opii pauci. gr. vj.

M.

Sumat omni 4hor. sextam hujus misturae partem.

15ma Aquae menthae unc. iij. salis amari unc. 1ß, syrupi menthae unc. i. pro haustu; 8. vicibus mota alvus.

16ma Nocte praegressa dolores subinde ar-

Pars VI.

G

tuum; os pituitosum. Ad eliminandas pituitosas colicae reliquias ob alvum obstructam collectas, decoctum graminis, taraxaci, cichorei, cum arcano duplicato.

17ma Nullus fere hac nocte dolor. Idem decoctum.

18ma Idem morbi status. Frictiones roborantes siccae artuum.

25ma Bene se habet. Decoctum herbarum amarificantium; inde perfecte convaluit.

Notandum hic, illa colicae saturninae symptomata, quae in hoc casu remediis obvolvuntibus et opio sanabantur, probe distinguenda esse ab illis, quae ab alvo obstructa, aut ab ipso opio, aut a protracto remediorum involventium usu oriuntur.

Ut adeo opii usus non semper et ubique innocuus habendus sit.

Historia morbi XIII.

Pictor 36 annorum spatio 13 annorum bis, nempe ante 4 et ante 6 annos ex colica saturnina in nostro nosocomio decubuit; 24ma Aug. 1776 iterum ad nos venit. Ab ultimo morbi hujus insultu, ex salutari medici consilio, quotidie mane panem butyro oblitum comedit, atque ita sanus vixit, usque dum ante 14 dies colica, et praecipue contorquente dolore circa regionem umbilici corripiebatur; urethra insuper retracta, absque difficultate tamen aut ardore urinae. Diarrhaea insuper cum vomitu, per vias redeunte, atque aeruginoso. Nullum tamen artuum rheuma, neque ullus ardoris sensus in ulla corporis parte. Vomitus et diarrhaea se-

quentibus etiam diebus continuarunt, dolore tamen contorquente abdominis per vices remittente. Ante tres dies repente, absque gravitate aut debilitate artuum praegressis, dolore scindente in utroque brachio, manu, et digitorum articulis, atque illarum partium paralysi repente corripitur. Utrumque genu idem dolor occupat, ut aeger equidem sedere, non autem pedibus insistere valeret. Ultima ante adventum suum die alvum semel posuit, bis autem vomuit; cum in nosocomium esset susceptus, os erat amarum, etsi lingua haud multum impura esset. Respiratio libera; nulla cardialgia; at dolor contorquens circa umbilicum, dolor et paralysis artuum. Pulsus naturali celeritate, at durus; calor haud praeternaturalis. Mixtura oleosa cum camphora, et decoctum emolliens.

Alvum aliquoties sponte posuit, dolor abdominis intra triduum, cum mixturam oleosam cum camphora sine opio assumeret, penitus disparuit; utroque autem brachio paralyticus evasit. Utramque manum et genua idem dolor vexabat. Pulsus durus, et arteria, tensae ad instar chordae ferreae, vibrans.

28ma Mixtura chamomillae cum granis IV opii; et eadem adhuc vespera aeger aliquam brachiorum mobilitatem sentiebat, ut sibi jam de redituro artuum usu gratularetur.

Cum opium, ut in multis aegris vidimus, alvum pertinacissime clausam, neque ullo remedio aperiendam, solvit, atque alvus etiam continuato opiatorum usu non raro sponte movetur, in mentem mihi venit, an non opium, quod illum quasi tetanum et paralysin intestinorum solvere poterat, etiam in illa artuum para-

lysi, quae non a vera partium ad motum requisitarum relaxatione, sed a spasmodica potius illarum constrictione oritur, efficax pariter remedium esset? Neque eventus spem meam fefellit;

Sequenti die opii et camphorae $\bar{a}\bar{a}$ gr. VI. in mixtura chamomillae, et decoctum herbarum emollientium. Mirabilis plane vis plumbi, quod alioquin stupefaciendo et contrahendo agit, at tamen tam vehementes spasmos in corpore excitare valet! At non minus mirabilis opii vis est, quae utpote relaxans, in hoc tamen casu laxis et paralyticis artubus novam vitam tribuit.

Ut opii usus eo tutius possit protrahi, venae sectio ad uncias vj instituta; sanguis crusta tectus.

Sequenti die mixtura oleosa cum opii et camphorae ana gr. vj; enema, et decoctum emolliens pro potu ordinario.

2da Septembris dextrum brachium, etsi cum aliqua difficultate, elevari poterat. Ceterum neque comatosum quid, neque ulla gravitas capitis ab usu opii. Hac die camphorae et opii $\bar{a}\bar{a}$ gr. vij in mixtura oleosa sumpsit.

Opium prae camphora, in roborandis nervis, et solvenda paralyti, efficacia ex alio itidem casu patet, ubi largus et protractus camphorae usus, figuli, ex colica saturnina paralytici statum, nec vel minimum emendabat.

3tia Membra paulo liberius movebat. Opium et camphorae $\bar{a}\bar{a}$ gr. viij. Alvus quinquies mota, copiosa, prima vice dato enemate, reliquae 4 sedes vespera sponte.

5ta Eadem opium et camphorae dosis in mixtura chamomillae. Totā die optime se ha-

buit, neque somnolentia, neque ulla capitis gravitas. Facilis membrorum motus, noctu autem per vices delirium. Sequenti mane eadem mixtura absque opio; et tota die somnolentus, et alta voce excitatus tarde ad interrogata respondens. Artus equidem movebat, at cum difficultate. Venae sectio; sanguis crusta inflammatoria tectus; emulsio nitrosa. Altera die caput serenum, nullus in toto corpore doloris sensus, artuum autem, quae vix inchoaverat mobilitas, iterum deleta.

Solus nunc artuum sensus superstes. Emulsio nitrosa continuatur.

9na Opii iterum et camphorae $\bar{a}a$ gr. iij. in mixtura chamomillae. Vespera, solerti instituto examine, an aliquod symptoma ob opio produci solitum adesset, nullum omnino deprehendebatur. Brachia quoque aliquantum elevabat, quod mane non poterat.

10ma Mixtura chamomillae cum camphora absque opio. Brachia aegro expedita magis et leviora videbantur.

23mo Brachia modice et difficulter movebat. Hucusque ob genuum impotentiam neque obambulare, neque, cum surrexerat, solus se pedibus sustinere erectum poterat, nunc autem solus e sella surgebat et obambulabat. Hucusque quotidie grana v camphorae in libris ij. emulsionis sumpserat; hodie camphorae scrupulum unum in eadem emulsione,

30ma Mixtura chamomillae cum scrupulo camphorae.

3tia Octobris electricitas tentata; absque levamine.

5ta Sequentibus pillulis uti coepit:

Rec. Sapon. Ven. unc. β.

G. ammon.

Camphor. \bar{aa} dr. ij.

Castorei dr. β.

Syrup. menth q. s. m. f. pil. gr. ii.

Sumat sexies de die iij. cum sequenti infuso:

Rec. Flor. arnicae.

— — chamom. \bar{aa} man. β.

Inf. c. § qu. aquae commun. Colat.
lib. ij. adde.

Syr. menth.

— — fl. chamomillae \bar{aa} unc. i

8va De doloribus iterum articulorum et pondere dextri brachii conquerebatur, emulsio cum dr. β. camphorae; at aeger tardae sanationis pertaesus e nosocomio discessit, cum malum hoc largioribus camphorae dosibus oppugnare animus esset.

Historia morbi XIV.

Figulus 24 annorum per septem circiter menses lythargirio ad incrustanda vasa terrea utebatur.

Alteram jam septimanam dedolatio omnium artuum, et per vices dolores colici. Biduo post carnem suillam comedit, et hydromel largiter hausit; dolores evanuerunt, et bene se habuit.

Apparens haec sanitas paucos tantum dies durabat; dedolatio et dolor colicus rediere,isque assiduus, subinde vehemens ac contorquens, ac si intestina in globum convolyerentur; ab-

domen subinde intumescens mox iterum col-
lapsum, durum, et umbilicus introtractus. Pu-
denda aegro subinde increcere videbantur,
scrotum enim et penis intumuere. Alvus ob-
structa. Subinde vertigo caliginosa; calores va-
gi, horripilatio, et tremor artuum. Urina diffi-
cilis, parca et ardens; ab hoc tamen incommo-
do aeger largiori haustu hydromellis se liberare
solebat.

Atque ita plus minusve aegrotabat, quo
saepius hydromelle uteretur.

Ante quinque septimanas alvus per totum
octiduum obstructa, penis cum dolore retractus,
et ardens urinae stillicidium. Frustra alvum ja-
lappa, scammono, et repetito enemate resera-
re tentabat; larga tandem hydromellis potatione
alvum intense flavam duramque magno cum le-
vamine sponte posuit.

Ab illo tempore unicum tantum paroxys-
mum, eumque leviolem habuit, quem solito
suo remedio, hydromelle scilicet, sopiebat.

13ma in nosocomium venit. Valida artuum
dedolatio; dolor contorquens in regione umbi-
lici, per vices exacerbatus, et a biduo inten-
sior; abdomen tumidum et tensum. Umbilicus
introtractus; sensus, appetitus, et sapor bonus;
alvus per quatuor dies nulla; semel biliosa vo-
muit. Nox enema iniectum; cum nulla alvus
sequeretur, sequens opiatum.

Rec. Aqu. fl. chamomill. unc. vj.

Opii.

Camph. $\bar{a}\bar{a}$ gr. x.

Syrup. chamomill. unc. i

Omni quadrihorio sexta pars assumenda.

Circa vesperam eadem ferme dolorum ve-

hementia, umbilicus tamen minus introtractus; minor quoque abdominis tumor et tensio; nulla tamen alvus, et magna urinae difficultas et ardor; somnus turbatus, parvus.

24ma Mane dolor abdominis aliquantum remissior; alvus tamen adhuc obstructa:

Datum est sequens purgans:

Rec. sal. amar. unc. i β.

Opii puri gr. i

Aqu. menth. unc. iij.

Alvus inde dura; nigra, et parca; semel vomuit; reliqua eadem.

Circa tertiam pomeridianam insultu epileptico corripitur, aliquoties redeunte, donec tandem in profundum somnum incideret. Elapsis circiter octo minutis aeger ad se rediit; alvus nulla, urinae ardor.

Injiciebatur mox enema acre, et sequens mixtura exhibita:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.

Extract ——— dr. i

Opii puri

Camph. \bar{a} gr. xij.

Syrup. chamomill. unc. i

Omni quadrihorio sextam partem hujus mixturae assumpsit.

Balneo insuper calido ex aqua fontana immittebatur. Inter insidendum urina sponte copiose fluxit; alvus pertinaciter clausa permansit. Aeger somnulentus evasit, facies torva; pulsus plenus, fortis.

Mox a balneo vena secta; sanguis indolis sanorum. Sera vespera ab enemate alvus copiosa; urina libera, subinde tamen inter mingendum ob ardorem retenta. Somnus noctu parvus, et insomniis turbatus.

25 Minor somnolentia; abdomen minus dolens, et mollius; caput liberum, major pulsuum mollities, et urina absque ardore et difficultate missa. Purgans sequens:

Rec. Sal amar. unc. i β .

Opii pur. gr. i

Aqu. menth, unc. ij.

A meridie res copiosam alvum posuit aquosam, viridem; semel pituitam vomuit; bis urinam limpidam, copiosam absque incomodo misit. Inde tensio, tumor, et dolor abdominis imminutus, umbilicus minus introtractus, et somnolentia disparuit. In dextro autem thorace erosionis quasi sensus, magna artuum dedolatio; in sinistro simul inguine, et in toto dextro latere dolor quasi rheumaticus. Eadem mixtura chamomillae cum camphorae et opii $\bar{a}a$ gr. XII.

26ma Saepius urina mittebatur ardens; at parca; dolor rheumaticus et ardor sinistri thoracis perstabant; abdomen tumidulum; caput liberum, appetitus et pulsus naturalis. Mixtura prior continuata. Nox tranquilla.

27ma Caput liberum, sensus exulcerationis idem, abdomen ferme indolens, et umbilicus vix amplius introtractus. Appetitus bonus, sapor non depravatus. Lingua modice flavescens; urina paulo facilior, alvus nulla. Eadem mixtura. Vespera, ab enemate et purgante exhibito, alvus copiosa, mollis, viridescens; urina copiosa, libera absque tenesmo; abdomen indolens, nulla umbilici introtractio, nulla tensio. In utroque inguine dolor, attactum non ferens. Nox tranquilla. Idem remedium.

28ma Aeger per omnia sat bene se habuit; dolor thoracis et abdominis nullus; urinae liber-

tas, pulsus naturali paulo celerior. De aliqua siti, modico calore, et de iisdem adhuc inguinum doloribus aeger conquerebatur. Versus vesperam ab enemate alvus mota, noctu autem aquosa dejectio: Eadem mixtura cum opio. Nox bona.

29ma Mane aquosa dejectio, urinae ardor, et quaedam difficultas; ceterum aeger bene se habuit. In sinistro annulo abdominis perparvus et dolens tumor apparuit; pulsus naturalis. A meridie alvus 10es sponte movebatur, cum insigni levamine abdominis, urina saepius missa absque impedimento. Tumor et dolor inguinum disparuere, pulsus naturalis, sitis nulla, appetitus. Eadem mixtura cum opii et camphorae aa gr. xij. Nox tranquilla.

30ma Nocte praegressa undecim aquosae dejectiones; de die alvus septies sponte mota; mictio frequens et facilis. Nulla ferme artuum dedolatio, appetitus validus.

Idem remedium. Nox bona.

1ma Julii Mane nulla alvus, a meridie autem bis sponte posita. Cum aeger per omnia bene se haberet, mixtura ex amaris et stomachicis remediis, additis x granis opii, praescribatur, cujus sextam partem omni quadrihorio assumebat.

2ma Noctu nulla alvus: repetita mixtura stomachica cum granis vj opii: Inchoans virium restauratio.

3tia Grana v opii in mixtura. Alvus bis posita.

4ta Opii grana iv in mixtura; alvus ter sponte mota.

5ta Sanus domum rediit, viribus usu roborantium restituitis.

Multa in hoc aegro notanda sunt :

Primo Certum semper levamen a copioso mulsi (Meth) potu expertus est. An hoc ab analeptica, cardiaca, inebriante mulsi virtute, qua, ad aliquod saltem tempus, opii vices explebat? an vero vis detergens mellis, mucum intestinorum solvendo, ad minimum partem quamdam stimuli saturnini alvo eliminavit? aut an potius utraque vis conjuncta ad dolores mitigandos concurrebat? quis hoc determinaverit?

Secundo Certe persuasus sum, illum graviter errare, qui insultum epilepticum, et secutam mox apoplexiam opio potius, quam spasmis abdominis, sanguinem versus encephalum urgentibus, adscripserit; alios enim aegros in nosocomio nostro vidimus, qui, priusquam ullum remedium assumpserant, convulsionibus correpti mortem apoplecticam subibant; alii autem, lethargo et epilepsia correpti, non nisi assumpto opio sanabantur. Id tamen concedo, in hoc casu contractionem intestinorum nondum sublata a remedio purgante auctam fuisse.

Tertio, patet ex decursu morbi, quod capitis affectio, auctis opii dosibus, continuo imminuta fuerit, unde novum priori asserto momentum accedit.

Quarto, tum in hoc, tum in aliis similibus casibus obstructa et diu retenta alvus saepe drasticis etiam purgantibus non reserabatur, nisi largo et protracto opii usu spasmis intestinorum prius solvantur, quo facto alvus aut sponte, aut dato purgante aut applicato communi enemate movetur.

Quinto, Opii usus liberam alvi excretionem in hoc casu adeo non impediabat, ut eam po-

tius, ultimis praesertim diebus, cum opium largius exhiberetur, insigniter augetur, neque ulla inde capitis perturbatio, sudor, ardor urens, aut alia symptomata, ab opio produci solita, animadvertebantur: ac si omnis opii vis in delendo veneno saturnino fuisset consumpta.

Historia morbi XV.

Pictor annos 33 natus, spatio duodecim annorum undecies colicam saturninam perpessus est, absque paralyti.

A quatuor septimanis dolores in hypogastrio queritur contorquentes, primis octo diebus absque remissionibus continuos, postea per intervalla mitiores, noctu non graviores. Ardor a scapulis ad lumbos usque, auctus ad attactum, vehementior primo, nunc remissior. Ab octiduo brachia quasi ab rheumatismo insigniter dolent; torpor brachii dextri, et artuum reliquorum gravitas, ardor ad pubem. Nuper unius diei ischuria vexabatur, sponte soluta; nulla caeteroquin toto morbi tempore mictus molestia. Dolor premens ad infimum sternum; pulsus fortis, plenus, tardus, absque caloribus.

Initio morbi ea incommoda patiebatur, quae alias biliosam ventriculi illuviem notant. Ob eam rem potionem ex foliis sennae et manna confectam domi suae hausit, unde quinquies viridia vomuit, et aliquoties dejecit. Melius inde habuit, appetit denuo; a scapulis ad lumbos usque, et abdomine mitius doluit. Alvus primis tribus morbi diebus strictior erat, exinde naturalis est, et quotidie respondet. Abdomen molle, umbilicus non introtractus, appetitus, sapor bonus, lingua mediocriter flavescens.

Saturatum totius altheae decoctum, in quo aliquot unciae mannae intabuerunt, propinavimus; inde purgabatur ea nocte aliquoties cum omnium symptomatum levamine, subjungebantur emollientia sine purgantibus.

5ta Junii ad vesperam priora symptomata rediere, noctu graviora. Dolet totus anterior thorax, abdomen anterieus ad pubem usque dolore vario, modo ardente, modo scindente, itemque subinde solummodo premente, aucto per intervalla. Alvus hodie nulla, brachia gravius dolent.

6ta Junii prioris diei symptomata perstiterunt, interdiu mitiora, graviora noctu. Sumpto decocto altheae cum manna, alvus mota aliquoties est; pectus bonum, abdomen melius, artus emendati.

7ma Junii praeterita nocte abdomen gravius, quam pridie, mitius tamen, quam aliis noctibus solebat, doluit. Pectus ea nocte per intervalla tantum infestabatur.

7ma interdiu bene habuit; sub initium noctis gravissimus in abdomine recrudescens dolor adplicato emolliente cataplasmate mitigabatur.

8va Junii mane levis abdominis dolor; artus et pectus omnino emendati.

Hoc die, aut ulterioris medicationis impatiens, vel vero pristinos resumpturus labores, non confirmatus, ut familiam aleret domi penuria pressam, a nobis discessit.

Historia morbi XVI.

Juvenis annorum viginti et duorum, pictor, praeterito autumno feбри continua laborabat, ex qua convalescens dyspepsia et vomitibus spontaneis a pastu tentabatur. Sublatum etiam hoc ventriculi vitium remediorum stomachicorum ope. A decem septimanis abdomine dolet continuo, sed subinde gravius. Auctis supra modum quodam die doloribus, nosocomium quoddam petiit, ex quo brevi postea, ab intestinorum cruciatu non ex integro immunis, discessit. Obambulando aegrotabat, et ante ingressum in nosocomium, et post discessum suis semper laboribus functus.

A quatuordecim vero diebus alvus dura, a quinque vero diebus strictior; faeces nunquam caprillae.

A 1mo Junii dedolatio, nausea, dejectus appetitus, leves horripilationes calore fugaci interpolatae. Dolor circa umbilicum lancinans, noctu gravior; die sequenti dolor major; noctu increscens, vomitio spontanea, biliosa, viridis per intervalla, quae et sequentibus diebus recurrebat. Nunc artuum inferiorum pondus adest, lingua alba, os siccum, ructus non pravi, nausea tamen; non appetit, sitit; praecordiorum anxietas, pulsus fortis, durus, non celer; nulla paralysis, nulli dolores artuum quasi rheumatici, nec ardens mictus observabatur.

Datum althaeae decoctum cum manna; injectus clyster oleosus; alvus nulla. Vomuit semel, pauca, assumpta. Remediis prioribus adjectum sal amarum est; cataplasma abdomini ad-

plicatum, et clyσμα datum est; inde faeces multae cum levamine magno ejectae sunt.

Die 6ta gravitas artuum inferiorum emendatur; pulsus fortis, teusus, durusque; dolor in abdomine multo mitior. De brachiorum pondere, aut alio incommodo nunquam querebatur. Repetita eadem remedia sunt.

Die 7ma dolor ut heri; sed accedit superiorum artuum gravitas. Remediis hucusque adhibitis sequens mixtura jungebatur:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.

Extracti hyoscyami.

Camphor. \overline{aa} gr. xij.

Syr. fl. chamom. unc. ij.

M.

Omni quarta hora partem sextam sumat; unde sexies alvum, cum magno levamine, et artuum omnium emendatione posuit.

Die 8va Junii levis per intervalla in abdomine dolor supererat. Usus postmodum aeger opio et camphora est, ac die 15ta ejusdem mensis per omnia sanus discessit.

In hoc aegro noctes semper difficiliores fuere.

Curam habui, ne aegri citius, quam sanitas ex integro confirmaretur, a nobis abirent.

Historia morbi XVII.

22 Annos natus pictor ante quinque dies, cum pravo antea victu usus esset, semel etiam aestuante corpore perfrigeraretur, appetitum sibi imminui, flatibus infestari multis, et animo praecipuis deijci querebatur; dolor nullibi; alvus facilis. Post duos dies, hac ratione peractos,

pulverem digestivum vesperi, et sequenti mane purgans ex jalappa sumpsit. Quinquies purgatur, sed caluit eo die, frigitque per vices; vomiturivit, et corpus quasi fustibus caesum questus est. Ea vespera accessere pedum crampi, et dolores eorundem tensivi. Ex eo alvus substitit; levis quoque brachiorum dolor, et digitorum per intervalla rigiditas supervenit; umbilicalis quoque regio doluit, moderate tamen.

Quarta Julii, praeter hucusque dicta, vomitio crebra ingestorum spontanea, aeruginosa, et cardialgia urgebant. Ea nocte multumangebatur, et crura acerbius dolebant.

5ta Julii, cum ad nos venit, vomitus spontanei aderant, et alvus stricta, leves in abdomine dolores, graviores in cruribus; summa lassitudo cum ardore cutis per sinistrum abdominis latus, a quinque diebus hucusque persistente. Non febricitat; ardorem in abdomine per intervalla queritur.

Aeger hic emulso purgante ex sale amaro et manna aliquoties propinato, cui semper aliquid camphorae jungebatur, enematis, et nervinis, usum purgantium interpolantibus, intra breve tempus convaluit.

Historia morbi XVIII.

Operarius 23 annorum cum suam pictori operam locasset, cerussam super marmor laevigatum in pollinem saepe frequenter conterebat.

Is ante 14 dies ventriculum sibi quasi contorqueri sensit; mox fluere alvus cum levamine coepit.

A septem diebus dolor ventriculi per intervalla

valla gravior, ardens, contorquens; dolor quasi ischiaticus per externam femorum faciem, ad caput usque fibulae, decurrebat; mictus accessit stranguriosus. Brachia, prae immani eorum pondere elevare, aut cruribus insistere prae debilitate haud potest.

Die 19ma Julii sponte biliosa vomuit; alvum ab aliquot diebus difficilem experitur, nullum gustus vitium; lingua ex flavo albicans.

Die 20ma Julii datum emulsum purgans est, ex sale amaro et manna confectum, adjecto pauxillo camphorae: injectum acre enema, et propinatam decoctum est ex herbis emollientibus paratum. Alvus semel et parce mota est; dolor idem.

Altero die sequens mixtura praescribatur.

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.

Opii puri gr. iij.

Camph. gr. iv.

Syrup. menth. unc. j.

M.

Cataplasma ex emollientibus herbis et chamomilla ventriculo adplicatur. Idem decoctum, et enema idem. Alvus bis, et copiosior posita est. Urinae largior fluxus, et expers dolorum; ventriculus minus doluit.

22ma Vix ullus dolor superest. Alvus una, spontanea. Sumpsit postea sequentem mixturam.

Rec. Ol. amygd. dulc. recent et

frigide pressi unc. i β.

Vitelli ovi recent. Nro. i.

Aqu. fl. chamom. unc. vj.

Opii puri

Camphor. aa gr. iv.

Pars VI.

H

Syrup. menth. unc. 1

M.

Die 33ma alvus unica, facilis secuta est; nullus dolor amplius.

Die 22ma caput obtusum est, ceterum bene se habet. Emulsum purgans.

Die 25ma Julii bene per omnia se habet. Datae dein pilulae sunt ex sagapeno, G. galbano, castoreo, et camphora, quarum usu intra exiguum tempus perfecte convaluit.

Historia morbi XIX.

Juvenis 19 annorum, pictor, ab aliquot jam annis aliquoties ex colica pictonum aegrotabat. Ante sex dies cardialgia, ventriculum et intestina per vices quasi contorquente, afficiebatur; vomituriebat simul, nauseabat, alvumque habebat diarrhaicam. Ante 4 dies alvus compressa sponte est, et acutus abdominis cruciatus. Accessit lassitudo omnium artuum, pondus grave, vomituritiones continuae.

Die 20ma Julii 1776 omnia, ut pridie.

Die 21ma ter sponte vomuit, flava, aeruginosa, acida, amara. Alvus stricta; mictus frequens urinae copiosae. Lingua pura, os mucosum, ructus sapore salino, vomituritiones, dolores ventriculi et intestinorum contorquentes, modo graviores, mitiores modo; pulsus pleni, fortes, duri, non febriles, eo et sequenti, quo ad nos venit, die observabantur.

Emulsum purgans, cui pauxillum camphorae jungebatur, ut cataplasma ad totum abdomen praescripta fuere.

23ma Alvus nulla ; eadem omnia . Hinc mixtura oleosa cum opii et camphorae granis vj exhibitum .

23ma Praemisso heri opio et camphora injectus clyster oleosus alvum emollivit . Dolores primo nulli amplius , vesperi denuo redeunt , prioribus tamen multo mitiores .

25 Emulsum purgans cum pauxillo camphorae datum , et abdomen oleo chamomillae , cui camphora commiscebatur , inunctum est ; inde alvus semel posita . Dolores exigui , et per intervalla recurrunt .

Noctes toto morbi tempore difficiliores fuerunt ; subjungebatur mixtura oleosa ; et dein alia ex aqua chamomillae , syrupo chamomillae et extracto chamomillae , qua per aliquot dies usus , et alvi libertatem , et pristinam ab omni abdominis incommodo immunitatem obtinuit , ac die 6ta Augusti sanus discessit .

Historia morbi XX.

30 Annorum pictor hoc anno binis vicibus ex colica saturnina decubuit . Ante 14 dies prima morbi symptomata comparuerunt ; rheumaticus nempe crurum dolor , isque adeo gravis , ut vix incedere valeret . Dolor item in hypogastrio , vomendi conatus , vomitusque spontanei , biliosi . Ructus multi , flatulenti , absque alieno sapore . Oris amaror continuus . Nauseae , alvus difficilis , tensio in cervice . Urina facilis , copiosa , aquosa . Ante 12 dies purgante sumpto decies et quinquies deiecit , ac vomuit ter , absque levamine . Ante quinque dies venam sibi tundi curavit ; inde non levabatur . Ante tres

dies denuo, hausto pharmaco, alvum quinquies, et sexies vomitum movit. Inde vero cephalalgia corripit, et caput fieri temulentum coepit. Noctu inquies, insomnia, pavores. Lingua ad nos venienti biliosa fuit; non appetiit, vomiturivit, nauseavit. Anxietas, umbilici retractio. Dolor circa umbilicum lancinans, cum ardore hypogastrii per intervalla recrudescente; crurum rheumatismus. Alvus a biduo restitans enemate mota est, Pulsus plenus, durus, naturali paulo celerior, absque calore praeter naturam. Urina libera, et sanorum instar.

Data enemata fuerunt, et adhibita cataplasmata; decoctum emolliens pro potu erat. Propinabatur etiam emulsum mannatum cum sale amaro et pauxillo camphorae sed sine levamine. Mixtura oleosa cum camphora et sine opio non profuit; caput fiebat magis temulentum.

Die 27ma Julii. Intra biduum ternae sanguinis missiones institutae sunt, quas pulsus praedurus, capitis temulentia, et instans delirium postulare videbantur; levamen nullum graviora omnia.

Die 28ma mane artus inferiores convelluntur; lingua porrigitur, multum extra os tumet, et dentibus commordetur. Stupidus, et quasi attonitus est, mentis tota die impos, ἀφωτος, cum tardissimo corporis artuumque omnium motu, ac toto quasi corpore semiparalyticus. Pulsus non duri, molles, naturalibus celeriores; urina sanorum, Hoc rerum statu mixtura oleosa cum opio et camphora exhibebatur; qua assumpta altero die mens, major membris mobilitas rediit. Injectus acer clyster faeces copiosas eduxit.

Die 30 repetita eadem mixtura, dolor in abdomine exiguus, major artubus vigor rediit.

Mixtura ex tota chamomilla, adjectis opio et camphora brevi convaluit, ita, ut die 6ta Augusti se aequè sanum, ac antea diceret.

Nihilominus diutius in nosocomio retinebatur, ut nonnisi probe confirmatus abierit.

Sub continuato opii usu alvus etiam absque purgante, aut enemate, quotidie una alterave vice respondebat, et artuum vires augebantur.

Noctes magis laboriosae fuerunt; interdum mitius habuit.

Historia morbi XXI.

32 Annos natus pictor a tribus diebus dolorem ventriculi et intestinorum contorquentem, urentemque queritur, ac noctu graviolem. Lotium missurus diuturnum conatum exprimendae urinae adhibet, donec ea tandem cum ardore prodeat; umbilicus modice introrsum trahitur; tensio hypochondriorum et anxietas; ardor in exiguo dorsi spatio, item per externam femorum partem decurrens. Scroti corrugatio contractioque praeter modum, et testiculorum retroractio, rotatio. Alvus nulla; vomituritiones, lingua biliosa, ructus multi flatuosi, et inappetentia adest. Pulsus fortis, plenus, durus absque calore.

Adplicatum cataplasma ad abdomen est, datumque decoctum ex emollientibus herbis; clysteres emollientes injecti fuerunt et haustus oleosi ore assumpti.

Inde levamen, sed perexiguum observabatur.

Die 28 Julii mixturam oleosam cum camphora et opio aeger sumpsit; eo die, assumptis quatuor opii per intervalla granis, secuta alvi libertas est, et symptomatum omnium emendatio.

Die 31 Julii, etsi hucusque oleosa mixtura cum camphora et opio propinaretur, alvus tamen libera et facilis mansit, nullusque artuum torpor, quin auctum potius eorundem robur observabatur. Caput nunquam sub usu opii temulentum. Nullus ullibi dolor aut ardor.

Usus postmodum camphora, et stomachicis, nervinisque est, et die 7ma Augusti sanus discessit.

Historia morbi XXII.

Tinctor 20 annorum, pigmentis saturninis assidue usus, 1ma Junii praeter morem non appetit, corpore quasso, et artubus dedolatis.

2da Junii 1776 pectus opprimitur; hisce molestiis adauctis, die 4ta Junii dolor abdominis lancinans jungitur.

Die 5ta Junii sensus oris acido austerus accedit, lassitudo, dolorque ventris incrementa coepere. Umbilicus introrsum trahitur; noctesque molestae.

6ta Ardor sternum enormis invadit. Fit venae sectio. Somni perpauci, laboriosi; et ventris tarditas, et foeces durae, caprillae.

7ma Junii rebus in pejus ruentibus purgante pharmaco opitulabatur. Alvo quinquies mota commodius habuit, surrexit.

9na Junii ad consuetos labores rediit. At vesperi nauseare, vomiturire, noctemque agere ferme insomnem, et die sequenti.

10ma Junii, carebaria, temulentia, thoracis ardore, difficili spiritu, borborygmis, vomituritione, torminibus affligi coepit, umbilico introtracto, alvoque suspensa; somnus nullus.

11ma Junii, sumpto purgante non dejecit.

12ma Junii ad nosocomium venit vertiginosus, et gressu titubante; oris amarorem, pectus oppressum, et sterni ardorem ingentem questus. Tormina, venterque a triduo clysteres eludens. Pulsus, praeter morem aegrorum ex colica saturnina decumbentium, perquam mollis. Dabatur sequens:

Rec. Aqu. chamom. Unc. V.

Opii puri

Camph. \overline{aa} gr. viij.

Syrup. chamom. unc. ij.

M.

Omni 4ta hora sextam partem assumat; jecta emollientia, dein et irritantia enemata nil faecum eduxerunt. Aliquoties vomuit assumpta et biliosa; accessit urinae difficultas, et tenemus ad *matulam*.

Horum remediorum usu continuato, pleraeque molestiae remiserunt, cicuratisque abdominalibus spasmis.

Die 15ma Junii purgante, alvum hucusque suppressam, movimus:

Rec. Sal. amar. unc. i β .

Aqu. fontan. unc. iiij.

Opii puri gr. i

Syrup. mannat. unc. i

M.

Secessus inde complures consecuti, ingens levamen omnium ferme symptomatum attulerunt, ita, ut, praeter quemdam non molestissimum et alvi, et urinae tenesnum, per vices recurrentem, aeger vix quidquam a sanitate alienum conquereretur. Remediis postea stomachicis, et amaricantibus, mentha, chamomilla, foliis aurantiorum, nervis suppetias tulimus, et opii atque camphorae, singulorum grana quinque diurnae medicamentorum portioni adjecimus.

Tandem narcoticorum et camphorae doses in dies minuebamur, solis usi stomachicis et corroborantibus, quibus effectum est, ut morbi reliquiae sensim difflarentur, aegerque die 24 Junii sanus a nobis discesserit.

Aeger assiduo herbarum emollientium decocto pro potu communi utebatur. In hoc quoque aegro, noctes diebus multo difficiliores fuerunt. Purgans opio praemissum die 11ma Junii adstrictam alvum non reclusit; verum narcotico praemisso, et relaxatis intestinorum fibris, praesentem opem serius tulit.

Etsi purgantia colicam saturninam non sanent, prosunt tamen serius data, et spasms opio prius compressis; cum sordes ob alvum diutius obstructam conclusas, et colicam stercoraeam, biliosamque secundo induentes, eliminant. Alvus quotidie et sponte respondebat per ultimos morbi dies, etsi quotidie laudano uteretur.

Historia morbi XXIII.

Pictor, 53 annos natus, pigmenta, quibus ad labores suos utebatur, ipse in pulverem terens, et ex mala consuetudine penicillum ore d.tergere solebat, elapsa hyeme 1777 quaternis vicibus ex dira colica pictonum decubuit: antea semper sanus. 3tia Aprilis de vehementi dolore ventris et cardiae conquerebatur; vomituritio, et tandem vomitus; testiculi retrotracti, et contorsi; artuum dolores, alvus nulla, nullus somnus; urinae liberum proflavium.

4ta Vomitus saepius rediit, cardialgia vehementior, lancinans et vagus in abdomine dolor, ad lumbos usque subinde ascendens.

Ardor per totum oesophagi tubum; artuum, praecipue superiorum, dedolatio; penis et testiculi retrotracti; urinae ardor.

Sumpsit statim opii gr. i β. in syrupo menthae; dein sequens.

Rec Aq. chamom. unc. v

Olei amygd. rec. et frigide expressi,
vitello ovi subacti.

Syrup. fl. chamom. āā unc. i

Camph. gr. vij.

Opium puri gr. ix.

M.

Injecto enemate semel parca alvus, absque levamine.

5ta Aprilis, cephalalgia, et vomituritio; vomitus etiam, rarior tamen, quam heri. Os amarum, lingua impura. Frigus et calor per vices, sitis magna, pulsus varius, urinae ardor; alvus obstructa. Injectus clyster; decoctum

herbarum emollientium; mixtura oleosa cum granis vj opii et camphorae.

6ta Cephalalgia; lingua humida et albescens; oris amaror, et vomituritio perstabant; jactitabat sese aeger per lectum, cum singultu; abdomen tumidum, tensum, vel levissimi tactus impatiens; artuum superiorum et inferiorum dolor et dedolatio; et totius spinae dorsi dolor; testiculi retrotracti; stranguria, pulsus inaequalis, somnus parvus, alvus obstructa. Eadem remedia continuata, atque saepius enemata applicata, addito ex sale communi stimulo.

7ma Aprilis, cephalalgia, nullus amaror oris, lingua pura, nulla vomituritio, et singultus minus frequens; dolor autem totius abdominis, artuumque pondus et dedolatio perstabant: de cordis palpitatione valida conquerebatur; cum urinam mitteret, penis et testiculi subito ad momentum retrotraherentur, ceterum fluxus urinae facilior; semel alvus copiosa, multos inter flatus, magno aegri cum levamine; pulsus ut pridie; somnus paulo protractior.

Eadem remedia continuabantur acrioribus enematis interpolata.

8va Caput et lingua bona; singultus rarior; dolor abdominis mitior, etsi nondum rudiorem contactum ferens. Minor artuum superiorum dedolatio; ab injecto clystere alvus mota; nulla amplius cordis palpitatio. Cutis totius corporis a rudiori tactu dolens; pulsus celer admodum et inaequalis; octies adhuc alvum posuit; somnus frequentioribus dejectionibus turbata.

Cum alvus etiam emollienti minusque acri clysteri facile responderet, utpote spasmis intestinorum continuato opii usu solutis, et emol-

liens decoctum, et mixtura oleosa cum eadem camphorae dosi continuabantur, omissis quavis opio.

9ma Sapor bonus, dolor abdominis mitior, mictus facilis; artuum tamen aliqua dedolatio; alvus ter mota. Sumebat sequens:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v

Extr. fl. chamom. Extr. dr. β.

Camph. gr. vj.

Syrup. chamom. unc. ij.

M.

10ma, ab injecto enemate bis alvus mota; bis quoque alvum sponte posuit; somnus bonus; eadem remedia continuata. Usu tandem continuato mixturae amarae et stomachicae perfecte convaluit, et 20ma sanus e nosocomio discessit.

Historia morbi XXIV.

Idem tinctor, cujus morbum nunc descripsimus, ad eosdem labores resumendos dira necessitate coactus, 7ma Maij 1777 nostrum iterum nosocomium accessit. Conquerebatur de dolore contorquente ventriculi, et totius abdominis; frigus et calor cum cephalalgia per vires. Os pituitosum, subinde vomituritio, artuumque omnium dedolatio. Alvus semel posita, cum tenesmo.

8va Omnia pejora, accedente testiculorum contorsione; alvus nulla; somnus paucus, et turbatus.

9na In nosocomium receptus. Cephalalgia, mitior tamen, quam praecedentibus diebus. Os amarescens, lingua humida et albescens, et fre-

quens vomituritio; nullus tamen vomitus. Cardialgia vehemens, ab actu externo aucta. Dolor scindens totius abdominis, et cutis totius corporis ab actu dolens. Major artuum dedolatio; et dolentes testiculi contorti atque retracti. Sitis magna, pulsus inordinatus. Dabatur sequens:

Rec. Aq. fl. rhaead. unc. v
 Olei amygd. dulc. vitello
 ovi subacti
 Syr. fl. chamom. $\bar{a}\bar{a}$ unc. j.
 Opii puri
 Camphor. $\bar{a}\bar{a}$ gr. vij.

M.

Praescribatur simul decoctum altheae.

10ma Somnus parvus, alvusque nulla; artuum noctu dolor major, rarior autem et mitior vomituritio, mitior quoque cephalgia; os autem amarum, et lingua biliosa colluvie obducta. Cardialgia et dolor totius abdominis ab actu aucta; dolor artuum et reliqui corporis obtusus; urina, alvus, et pulsus, ut pridie; hinc eadem mixtura, idemque decoctum continuata.

11ma, Somnus bonus; minor capitis dolor, artuumque nullus; nullus etiam in regione ventriculi dolor, et rudior etiam ibi actum ferebat. Dolor in regione epigastrica obtusior, minusque scindens, ac die praegressa, artusque etiam aeger facilius movebat; mictus tamen cum tenesmo. Alvus nulla; pulsus inordinatus, paulo durior; injectus clyster mox iterum, quin alvum moveret, ejiciebatur. Eadem remedia continuata.

12ma, Nox inquieta, insomniis turbata; nulla cephalgia, ventriculus autem actum

non ferens; abdomen molle, ferme indolens; mictus difficilis. Datum clyster emolliens, dein purgans ex unc. i β . salis mirabilis, opii gr. j; et camphorae gr. ij. in aqua communi et syrupo menthae; inde paucam pituitam cum bile vomuit; sexies dein deiecit faeces duras, caprillas; hinc mixtura chamomillae cum camphora, sed sine opio.

13ma, Somnus bonus; caput indolens; ingratus tamen ab actu circa ventriculum sensus. Cum lancinans dolor abdominis per vices recrudesceret, mictus iterum difficilis redderetur, et artuum dedolatio adesset, prior mixtura cum opio praescribebatur. Alvus inde nulla; idem pulsus.

14ma Nox tranquilla; caput bonum; abdomen ab actu modice dolens; major artuum mobilitas, pulsus inordinatus. Vespera, ab injecto clysmate, alvus copiosa; mictus autem adhuc cum tenesmo.

Prior mixtura cum granis v camphorae et opii.

15ma, Eadem, quae pridie, somni et capitis conditio. Abdomen ab actu minus doluit; dedolatio; mictus facilius. Nulla tamen alvus; eadem mixtura repetita.

16ma Bene dormivit; minor dedolatio, abdomen attactum magis ferens; artus facilius movebantur; mictus liberior; alvus vero obstructa. Pulsus inordinatus. Eadem mixtura.

17ma, Ab enemate alvus semel mota; modicus abdominis dolor; dedolatio, mictus, et pulsus, ut heri. Mixtura chamomillae cum opii et camphorae \bar{a} gr. v

18ma, Nulla alvus; ceterum ut pridie se habuit; idemque remedium exhibetur.

19ma, In dextro latere dolor ischiaticus; minor dedolatio; et obscurus abdominis ab tactu dolor; mictus facilior. Eadem remedia.

20ma, Dolor ischiaticus mitior; alvus sponte bis mota, et vix ullus abdominis dolor. Artuum inferiorum debilitas, et articularum dolor; ceterum bene se habuit. Sumpsit priora remedia.

21ma, Ischias ex toto evanuit; alvus spontanea et facilis; abdomen bonum, omnia symptomata emendata; aegerque convaluit.

26ma, E nosocomio discessit, continuato usu mixturae chamomillae cum camphora et remedium stomachicorum perfecte restitutus. Ad confirmandas primas vias cortex peruvianus praescribebatur.

Historia morbi XXV.

Pictor annorum viginti natus, a longo tempore sanus, 25 Maji 1778 de dolore per vices lancinante hypogastrii conquerebatur. Appetitus erat prostratus, sapor oris putridus, calor magnus. Haec symptomata sequentibus quinque diebus pejora reddebantur, accedente tandem stranguria. Alvus a triduo obstructa, et valida vomituritio.

31ma ad nos venit. Obscurus capitis dolor, oculi caliginosi, lingua albida, pituitosa, appetitus prostratus; dolor in regione ventriculi inter inspirandum; dedolatio, vomituritio, et vomitus aliquot spontanei. Per totum abdomen dolor lancinans; mictus frequens, et strangurio.

sus, cum ingenti dolore. Alvus obstructa, et anus introtracta. Nullum artuum rheuma; pulsus plenus, fortis, durus; clyster injectus a retrotracta et constricta ano mox repellebatur. Mixtura oleosa cum opii et camphorae granis viij, et decoctum herbarum emollientium.

1ma Junii cephalalgia minor, lingua adhuc albida; repetito vomitu vermum rejecit; ventriculus attactus magis impatiens; dolor lancinans ardensque abdominis. Alvus nulla, mictus cum tenesmo, et anus adhuc introtracta. Pulsus fortis, plenus, durus. A meridie venae sectio instituta unc. x, sanguis absque crusta. Eadem remedia.

2da Junii caput bonum. Appetitus nondum rediit, vomituritio enim, nullus tamen vomitus. Ventriculus et abdomen ab actu dolens; dolor etiam lancinans supra pubem. Dedolatio perstabat. Mictus difficilis, stranguriosus, dolens. Sumpsit mixturam chamomillae cum opii et camphorae aa gr. jx. Omittebatur oleum, cum non semper recens esset, et ob alvum diutius adstrictam facile rancesceret, tum etiam ex hac ratione, quod ventriculum saburra putrida gravatum existimarem.

3tia aeger, quod caput et os attinet, bene se habuit, adhuc tamen vomituritio, et dolor ventriculi ab actu. Dolor abdominis minus lancinans; alvus obstructa; et mictus stranguriosus et dolens; omnium artuum dedolatio. Sequens remedium praescriptum.

Rec. Aqu. font. unc. ij.

Sal. amar. unc. i β.

Opii puri gr. i β.

Syr. menth. unc. i

M.

Revomuit statim hocce remedium; hinc vespera eccoproticum ex sale amaro, grano uno opii, et granis ij. camphorae exhibitum; injectus clyster ex hiera picra: bis inde vomuit, et quaternis vicibus dejecit. Lancinans artuum dolor et dedolatio perstabant, abdomen minus dolens, et mictus facilior,

4ta Nocte praegressa quinquies dejecit, somnus reficiens; caput et os bonum. Hucusque oculi adhuc caliginosi. Ventriculus haud dolebat, et obscurus tantum abdominis dolor; nulli dolores lancinantes artuum, aliqua tamen dedolatio; mictus facilior, nullus vomitus, neque vomituriatio: ceterum nox tranquilla. Mixtura chamomillae cum opii et camphorae $\bar{a}a$ gr. vij.

5ta Levis tantum in abdomine dolor. Artuum dedolatio, et oculorum caligo; alvus obstructa; reliqua bona. Eadem mixtura.

6ta Sequens purgans exhibitum.

Rec. Aq. menth. unc. iij.

Sal. amar. unc. i β.

Opii pur. gr. j.

Syrup. menth. unc. i

M.

3es Inde dejecit; dedolatio; nullus dolor.

7ma Somnus protractus; minor dedolatio; alvus bis posita; ceterum bene se habuit.

8va et 9na omnia emendata; alvus autem nulla.

Hucusque quotidie mixturam chamomillae cum

cum opii et camphorae \bar{a} gr. v sumpsit; postea autem eadem mixtura absque opio praescripta.

12ma Sub usu continuato remediorum roburantium et stomachicorum perfecte convaluit.

Binis vicibus eccoprotica praescripsimus, ne impurae reliquiae retentorum diutius sordium, regnantibus praecipue febribus gastricis, malum exacerbarent.

Opium purgantibus addebatur, ut spasmos, qui alvum adstringebant, solveret, purgante interim remedio optatum ut plurimum effectum praestante. Saepe largis dosibus opii exhibitis, alvus aliquot continuo diebus saepe *spon*te, absque purgante, movebatur.

Drastica etiam purgantia, et clysteres frustra exhibentur, nisi opio prius exhibitio, alias enim emetica evadunt.

Ceterum in sananda colica pictonum, sequentia mihi medici attentionem peculiariter mereri visa sunt:

Illa medendi methodus, quae remediis emollientibus, mucilaginosi, oleosis, plumbi vim venenatam enervare conatur, raro, aut vix unquam, sola nobis suffecit. Nonnunquam emollientibus atque obvolventibus remediis leniora purgantia interposuimus. Mitiores tantum colicas saturninas, easque perpaucas, hac methodo sanatas vidimus.

Fortiora remedia alvum non movebant; sed vehementissimum vomitum, auctis simul abdominis doloribus, ciebant.

Neque in solo emeticorum usu salus; etsi aegri symptomata maxime biliosa exhiberent. Mirum est, quantum opium profuerit; neque tantum dirissimi inter miserimos ejulatus aegro-

rum dolores ab opio sopiebantur; sed vis ipsa venenata plumbi infrangebatur, uti observatis constabat, si *diutius, et exiguis dosibus exhibebatur, atque symptomatibus, opii usum contraindicantibus, prius sublatis.*

Contraindicantia autem sunt sequentia:

Primo: Biliosa ventriculi illuvies, quam tempore plerumque aestivo, quo bilis potissimum dominatur, in aegris hac colica affectis frequenter observavimus. Si aegri magnam biliosae saburrae copiam vomitu sponte rejecerunt, mox ad opiata confugimus; spasmis enim abdominis solutis, primae viae pertinaciter et diu obstructae aperiebantur, et dirissimi cruciatus cessabant.

Quibus autem nulli vomitus spontanei, atque magna copia bilis in ventriculo haerebat, emetico prius exhibito, mox opiata praescripsimus.

Ventriculo multa bile laborante, noxius omnino erat opii usus; calorem enim augebat, et febrim biliosam, malignam, putrido-malignam excitabat.

Si aeger colica pictonum correptus, febre simul bilioso-putrida laborabat, curatio anceps et difficilis erat. Febris enim, pejor colica morbus, opii usum, quem colica postulabat, prohibuit. Hinc tali modo contra utrumque morbum erat pugnandum, ut modo huic, modo illi maxime urgenti malo obviam iremus.

Alterum, quod in initio colicae saturninae opium contraindicabat, erat plethora, aut inflammatio. Quodsi itaque abdomen, a continuo plumbi stimulo vexatum, in hominibus ceteroquin robustis, et tempore phlogisteo, hyeme

scilicet sicca , siccoque vere , ab inflammatione affici deprehendebamus , opium non exhibebatur , nisi venae sectione prius instituta , et remediis emollientibus per os et anum exhibitis ; et fomentis emollientibus abdomini applicatis ; absteresa autem phlogosi , opiata felici cum eventu praescrpsimus . Alvus pertinaciter clausa , et purgantibus , atque acribus clysteribus , per plures etiam dies exhibitis , non respondens , usum opii adeo non prohibuit , ut hoc potius remedio , contra ac in aliis aegris contingit , moveretur ; spasmis forte abdomen adstringentibus opio solutis ,

Extractum hyoscyami opio poterat substitui , tunc praecipue , si venenum plumbi laudano liquido sydenhami , diuturniori , ut videbatur usu assuesceret ; atque in eo casu parva extracti hujus dosi id effecimus , quod a majori etiam opii dosi vix assequebatur .

Nullos aegros vidimus , artuum paralysi multatos ; si modo opium prius , quam nervi a plumbi veneno destructi erant , exhibitum fuerat .

Alia remedia nervina ad celeriore tantum sanationem opem suam contulisse videntur , atque inter haec potissimum camphora , castoreum , et gummi ferulacea .

S P A R S A Q U A E D A M

A D

A E G R O R U M L E C T O S E X P O S I T A .

I

D E E X P E C T O R A N T I B U S .

Opus fuit in aegro nostro medicamento, quod in massam sanguinis posset transferri, quin prius consueta alias via in ventriculum et intestina transferretur. Vis cantharidum movens, glutinosa incidens, attenuans, solvens, talis est, ut per cutis spiracula massam humorum subeat, et destinato fini satisfaciat.

Quaeritur hoc loco, an non convenisset citius, et ad initium morbi expectorantia propinare?

Respondeo: pravam esse illam consuetudinem, quae, sive in vera, essentiali, ac inflammatoria pulmonum inflammatione, sive in spuria, biliosa, statim stibiata, moventiaque exhibet. Nam quamdiu in vera inflammatione phlogosis manet, quamdiu actu inflammatio persistit, tamdiu sola viget solvendi, lubricandi, emolliendi, et massam sanguineam diminuendi indi-

catio. At vero, ubi discussa omni phlogosi materies mobilis facta jam est, sed ob ejus tenacitatem, aut ob vim vitae nimium dejectam per sputa educi non potest, cumque ex hac caussa pulmones hoc alieno naturae pondere gravantur, convenit medicamento movente, incidente, stimulante, viribus vitae debilitatis suppetias ferre, ut omnes secretiones et excretiones, quae ob morbi violentiam, diurnitatem, praegressas copiosas excretiones languent, admoto expectorantium sic dictorum leni stimulo, resuscitentur. Sed neque in hac nostra pleuroperipneumoniae specie convenit, ad initium statim expectorantia propinare; nam moles materiae alienae, in primis adhuc viis restitans, in motum fuisset ducta, et ad vias secundas copiosius transiisset; hinc prius purgare ventriculum et intestina convenerat.

I I.

Curae confirmatoriae necessitas post morbos biliosos.

Aeger, qui Nro. 15 decumbit ex pleuroperipneumonia inflammatorio-biliosa bene per omnia se habet. Agit 14tum ab initio morbi diem, Datum hodie est medicamentum vias primas leniter abstergens ob sequentes rationes. Morbi biliosi, etsi curati sint, nihilominus magnam relapsus proclivitatem post se relinquunt, partim, quod systema gastricum reliquiis biliosae materiae adhuc obsideatur, partim etiam, quod id ipsum systema morbo, et medicamentis evacuantibus debilitatum sit, aptumve, ut paulo post novus sordium apparatus colligatur. Hinc

neesse omnino est, primas vias probe ab omni inquinamento, tanquam recidivarum fomite, eluere. At neque hoc solum sufficit, ut felicem curationi coronidem imponamus. Cura enim prophylactica, cura confirmatoria, si unquam in ullo morbo, in hoc certe perquam est necessaria. Hinc repurgatis bene primis viis lenia tonica dabimus, eaque ex classe illorum repetemus, quae alvum simul apertam servant. Solemnis nobis est mixtura stomachica:

Rec. Aq. fl. chamom.

— menth. $\bar{a}a$ unc. ij β .

Elixir stomach. temp.

Tinct. rhei aquos. $\bar{a}a$ unc. i

M.

Langueur ex hoc morbo reconvalescentium diutius perstat, tardiusque emendatur, quam in iis, qui vera pulmonum inflammatione laborarunt; et si facilis sit pleuritis verae recidiva, facillima erit ea pleuritis biliosae. Ratio patet: scilicet in vera inflammatione nimium stricta sunt relaxanda, humores nimii per venae sectiones evacuandi, et excessus sanitatis athleticae auferendus; at in morbo bilioso, nimium relaxata jam sunt roboranda, materies biliosa per vias varias successive eliminanda. At facilius est, nimium stricta relaxare, quam nimium relaxata stringere. Pars antea relaxata, nunc vero medicamentis corroborata, in priorem nimiae laxitatis statum magis inclinat, quam pars antea nimis stricta, nunc medicamentis relaxata in statum stricturae nimiae.

III.

Quando purgans et vesicantia in angina prosint ;
quando noceant.

Anginoso nostro vena secta est, datum emulsum nitrosum, mixtura antiphlogistica, gargarisma emolliens cum melle et nitro. Duo sunt omissa, vesicans scilicet ad partem affectam, et purgantia. Videamus rationem:

παρασυναγχη, haec fuit inflammatoria; non erat malum mere locale, sed totum reliquum corpus vera laborabat febre *inflammatoria*. Duplex ergo est indicatio: partes solidas nimium strictas relaxare, et sanguinem phlogisticum minuere et diluere. At vesicantia neutri indicationi satisfaciunt, stimulant, inflammant, et in totum corpus agunt.

Purgans, utut *mite*, utut *antiphlogisticum*, nunquam tamen exhibetur, quin major inde humorum motus reddatur. Mitissimum purgans ex cassia, manna, rheo, in vias secundas agit, id quod ex urina saturatori, et pulsu citatori constat. Hinc in sensu tricto nullum proprie datur purgans antiphlogisticum. Aequè inepte egissemus praescribendo purgans, ac ageretur, si quis in vera, essentiali, et inflammatoria pleuritide purgans exhiberet. Angina inflammatoria idem fere morbus est cum pleuritide inflammatoria: est scilicet febris inflammatoria universalis cum inflammatione topica, tonsillarum videlicet: pleuritis est febris inflammatoria universalis, cum inflammatione topica, scilicet pleurae, ut quidam dicunt, vel potius pulmonis ipsius, ut alio loco de-

monstrabimus. Hinc, sicut in pleuritide inflammatoria purgans non convenit, omnium auctorum et quotidianae experientiae testimonio, ita nec in angina inflammatoria.

At vero, si sit inflammatio tonsillarum, faucium solum *spuria*, depositio serosa, tunc utique conveniet vesicans, humores serosos, et ad certam partem depositos in motum ducens, per vias urinarias eliminans, uti et per diaphoresin, quam stimulus vesicantium promovet. Tunc etiam purgans conveniet eodem fere scopo, movente scilicet et evacuante. Probe haec notanda sunt, cum morbi hi faucium quotidie ferme occurrant, ne, uti fieri saepe solet, inconsulto, nullo facto mali discrimine, et venae sectionem, et simul purgantia, et vesicantia, et omnem remediorum sibi contradicentium apparatus adhibeamus. Eo facilius hic erratur in morbis ejusmodi vulgaribus, obviisque, quod minus necessaria mali disquisitio videatur, et quod jam trita via sit, qua omnes nos coeco quodam impetu, et sola solemni, et antiquitus iam stabilita consuetudine ducti, inconsulto ruimus. Plures sunt morbi, qui, quo magis obvii, vulgaresque sunt, eo minori cum attentione tractantur.

IV.

Remedium expectorans laudanum cum kermete.

Aeger noster, qui Nro. 14 decubuit ex pleuroperipneumonia spuria, uti nostis, diarrhaea corripiebatur, circa 7, 8, gnum morbi diem, quam utilem, si moderatior fuerit, et pro evacuandis biliosis reliquiis necessariam diximus. Verum cum alvus diutius ac copiosus, quam par erat, et aegro conduceret, flueret, cum metus esset, ne sputa minuantur, cumque materies sputorum crassa, tenax, glutinosa, et ductilis esset, indicatio viguit, imo: diarrhaeam diutius durantem comprimendi; 2do, vires vitae languentes incitandi, ut materies sputorum promoveri queat; 3tio, materiem crassam sputorum attenuandi.

Primae et secundae indicationi opium satisfacit; tertiae kermes minerale. Datum est ergo medicamentum compositum ex quarta parte grani unius laudani puri, et dimidio grano kermes, hac ratione, ut omni hora pulverem sumat; dein omni bihorio dabatur granum kermes, et 1/4 grani unius laudani hac formula:

Rec. Laudani pur. gr. j.

Kermin gr. ij., iij., jv.

Sacchar.

Lapid. cancr. aa Scrup. ij.

M.

Divide in doses IV.

Hac ratione sputa copiosiora primo, et dilutiora facta sunt, demum purgatis ex toto pulmonibus, et tussis, et sputa conquieverunt.

Quaestio duplex hic nascitur: 1 qua vi agat Kermes, an *specificum sit* expectorans, an peculiari occultaque vi sputa promoveat, tali videlicet, prout cortex peruvianus specifica antifebrili virtute gaudet. 2 Qua vi opium agat, ut hic apta ejus exhibitio fuerit.

Ad primum respondeo: kermetem tanquam medicamentum antimoniale habere vim fibras stimulantem, irritantem, et universim corpori humano molestam. Hinc, si nimia quantitate ingeratur, vim eandem in ventriculo exeret, qua congener tartarus emeticus agit, emeticam scilicet. Si vero ventriculum offendat paulo minus delicatum, atque dosi paulo parviori praescribatur, ventriculus non offendetur, at vero ad intestina ruet, et alvum solvet. Verum, si Kermes a primis viis superetur, atque ad secundas transeat, natura inimicas antimonialis hujus praeparati reliquias eliminare conabitur, easque illuc urgebit, ac deponet, quorsum major humorum excrementitiorum nisus, majorque inclinatio est. Hinc ergo Kermes nulla specifica vi expectorante agit, atque plures alias vires aliis in morbis perquam utiles possidet. In doloribus inveteratis articulorum, ubi materiae arthritica ad manus pedesque deponitur, kermes huc quoque a viribus vitae determinabitur, et motu hoc suo vascula obstructa reserabit, materiem ibi resitantem reddet mobilem et per vasorum extremitates abiget, quin propterea vim quandam specificam in morbis articulorum possideat. Item in morbis cutaneis inveteratis, scabie, lepra, achoribus, in materia quacunque ad superficiem corporis cum aegri levamine delata, indeque retropressa, kermes

egregium erit medicamentum; illum enim motum humorum excrementitiorum sequetur, qui facilior fuerat, et per quem multa corporis excrementa ad superficiem corporis ferebantur, et si propterea kermes nulla specifica vi ad superficiem corporis urgente polleat. In scabie retropressa, erysypelate, saturninis adstringentibusque curato, in achoribus unguento et medicamento spirituoso, siccatis, in morbillis, variolis, scarlatina intempestive retropressa, in depositionibus materiae cujusdam acris tenacisque, in depositione lactea subinde, in materie venerea glandulas obsidente, pulchre kermes minerale convenit, ac prae omni alio medicamento spirituoso aromaticoque, quod etsi humores aequè potenter moveret, attamen aromate suo inflammante nocet. In variolis confluentibus kermes est potentissimum, et eximie conveniens sialagogum, et salivam copiose ciet. In pertinacissimis viscerum obstructionibus, in rebelliquartana, ob materiam febrilem crassam, pertinacem, non solvendam, non solum sulphur antimonii auratum, sed et huic affinis kermes mineralis egregio cum effectu exhibetur. In omnibus morbis pituitosis, praecipue iis, ubi pituita jam intra vasa sanguifera recepta est, omnino kermes convenit.

Dosis kermetis varia est pro varia ejus medicamenti efficacia, quam aliam atque aliam habet, prout alia atque alia praeparatio accesserit. Securissimum est a minima incipere dosi, eamque pro aegri tolerantia identidem augere. Quarta grani pars quibusdam sufficit, plures granum dimidium ferunt, multi granum integrum.

Jungitur cum variis aliis medicamentis, prout indicatio est. Sic in doloribus inveteratis, nodis, tophis arthriticorum, venereorum, efficacissimum medicamentum habetur in kermete cicutaee et aconito juncto. Efficacissima haec formula est:

Rec. Extract. cicut. unc. ʒ.

— — — — aconit. dr. j.

kerm. min. dr. ʒ.

fiant. pil. gr. iij.

Quater per diem duas, dein tres.

Eadem formula luem inveteratam, mercurio, et omnibus mercurii praeparatis rebellem curavit. In scabie inveterata idem summopere prodest; in efflorescentiis acutorum intempestive retrocedentibus cum pulsu humili, debili, cumque tremore artuum, convulsione etc. convenit haec formula.

Rec. Moschi gr. ij.

Laudan. puri gr. ʒ.

Kerm miner. gr. j.

Lapid. cancr.

Sacch. alb. $\frac{aa}{aa}$ scrup. ʒ.

M.

Id praecipue valebit in variolis repente subidentibus, in morbillis admissio frigore percussis. Si moschus desit, castoreum dupla triplave dosi acceptum idem ferme faciet. In promovenda variolantium salivatione, praecipue circa diem 11 12 et 13, ubi prae spissitudine salivalis materiae aegri persaepe vix non suffocantur, insigni cum fructu kermes datur. Cum vero nauseas, vomituriones, vomitus, diarrhaeas non paucis excitet, juvabit eidem kermeti medicamentum quoddam stomachicum, e. g. ex

mentha, cinnamomo etc. adjungere. Six pulvis granum kermētis continens ex uncia β aquae cinnamomi, aut ex uncia aquae menthae, aquae foeniculi sumi potest; vel quod omnium erit tutissimum, kermēti laudani pauxillum jungi potest, si modo morbus is sit, ut laudanum non repudiet. Hinc utile censeo, ut explicata kermētis virtute quaedam de laudano subjiciam, ejusque viribus, ut ubi conveniat, aut non conveniat, aptius judicium ferre possemus.

V.

O P I U M

Succus papaveris inspissatus, qui opium audit, heroicum in arte nostra medicamentum est, verum dispar de opii viribus apud medicos opinio est. Antiqui id *refrigerans* seu *frigidum*, et quidem in quarto gradu declararunt. Quidam recentiorum, re curatius examinata *calefaciens* esse statuerunt. Operae pretium est, medicamenti, tam excellenti virtute praediti, quodque saepe unicum est, et usu ferme quotidiano adhibetur, vires recensere. Ut quotiescunque posthac occasio, et indicatio opium exhibendi est, eo facilius indicati remedii rationes perspiciamus. In posterum ergo, ubi quaestio de exhibendo opio nascetur, semper ea in memoriam revocanda sunt, quae in praesentiarum de viribus opii dicam. Accedit et id, quod me permovit, ut hancce materiam paulo diligentius, utut strictim solummodo, pertractem; quod ab omni aevo gravissimi circa usum opii errores fuerint commissi, comittanturque. Nolo hic as-

sertionum singularum rationes addere, cum, qui opii historiam legere velint, viresque fusius descriptas, accedant historiae naturalis scriptores, sed praecipue eos, qui peculiari tractatu de opio egerunt, ut sunt *Wedelius*, Cl. Edinburgensium medicus *Joung*, *Hecquetus* singularis opii fautor, et qui omnium instar esse potest, egregius *Trallesius*.

Opium actionem in corpus humanum si spectemus, patebit:

1 *Opium exhibitum pulsum cordis et arteriarum. adeoque omnem humorum circuitum intendere, et accelerare. Experimentum institui facillime potest. Quo quis de rei hujus veritate convincatur, pulsus est ad horologii ictus numerandus, sumpto opio frequentior erit, quam ante ejus sumptionem. Vim cardiacam opio inesse tantam, ut opium vix non unicum cardiacum appellari mereatur, cordatissimus *Sydenhamus* asserit. *Boerhavius*, in tractatu de viribus remediorum, ad cardiacorum classem, praeter vinum, spirituosum, salia volatilia, aromatica, stimulantiaque, numerat etiam opium.*

2 *Opium calorem corporis naturalem auget. Hoc effatum ex illo priori necessario sequitur. Quidquid enim humorum motum auget, auget pariter et calorem. Opium gustu amarum, inflammans et ureus, uti piper observatur; cuti vero impositum aut rubefacit, aut instar emplastri vesicantis vesiculas excitat, ut adeo meritisimo jure opium ad medicamenta calorem excitantia stimulantiaque relegetur. Qui opio assueti sunt, uti populi orientales, Turcae, alique sine opio, cardiacorum maximo, languent, et*

si opii copia non sit, ejus loco vinum creticum, tanquam opii succedaneum, assumunt.

3 *Opium sanguinem, humores omnes circulates rarefacit, attenuat, eorumque volumen auget.* Pulsus enim non solum frequentiores fiunt, sed et elatiores, venae et arteriae turgent, facies rubet, inflatur, uti eorum, qui aestu, motu, vino incaluerunt.

4 *Opium sanguinem celerius motum copiosius determinat versus caput.* Notum est, ab opio fieri frequentem carebariam, capitis gravitatem, torporem, faciei turgescientiam, eo prorsus modo, quo fieri copiosius assumpto vino, aut spiritu vini solet. Oculi rubentes, protuberantes, feroces ab opio redduntur. Opium morbos capitis sanguineos producit, scilicet stuporem, delirium, meningum inflammationem ac cerebri, apoplexiam. Animalia opio enecata cerebrum inflammatum exhibent. Hominum et animalium mors, opio interemptorum, est *mors apoplectica*, uti a nimio vino, spiritu vini, solis aestu, insolatione. Cura in morbis, a nimio opio assumpto ortis, est summe antiphlogistica, ut adeo vis opii necessario inflammans, et apoplexifera sit. Haud raro contingit, ut nutrices infantibus opium, theriacam, dioscordium praebeant, ut somnolenti, et quietiores evadant, saepissime aeterno sopore, et morte vere apoplectica ejusmodi infantes periere.

5 *Opium pacat animum, eumque audacem, alacrem, curis vacuum et bilarem efficit.* Mirabilis haec opii vis est, et inexplicabilis. Asiatae, ut mortis metum instante praelio superent, spernant, opium deglutiunt, unde ipsorum animi efferantur, ferociunt, summo cum omnium pe-

riculorum contemptu, ut adeo incurii vitae in
 mediam mortem ruant. Idem faciunt, etsi me-
 liori cum successu, quod multi nostrorum mili-
 tum, qui e potu generosioris vini, aut saltem
 spiritus vini poculo, praelium imperterriti in-
 eunt. Qui opium refracta admodum dosi, et
 rarius solummodo assumit, peculiarem animi
 tranquillitatem, et mentem omnibus curis vacuam
 experietur; qui vero plusculum opii assumpse-
 rit, audacior evadet, vegetior; qui vero dosi
 excedit, in furorem agetur; qui iterum adhuc
 plus opii assumit, comatosus, et apoplecticus
 fiet.

6 *Opium temulentiam et ebrietatem inducit.*
 Omnes fere populi, quibus usus vini interdictus
 est, uti sunt sectatores Mahometis, loco vini
 aliud inebrians in usum trahunt, opium scilicet.
 Opium eundem in capite sensum, finita etiam
 ejusdem operatione relinquit, quem vinum lar-
 gius haustum, et inde nata crapula.

7 *Opium sensum tactus obtundit*, minuit, et
 si is sensus praeter naturam augeatur, exacer-
 beturque, natos inde dolores sedat. Haec vis
 anodyna nullo pariter modo explicanda, vel in
 vulgus nota est, et saepe unicum miseris mor-
 talibus solamen dolorum praestat. Paracelsus hoc
 solo fere remedio, praeter, mercurium usus,
 per omnem Europam vagabatur, et quasi mira-
 cula patraret, aut arte magica uteretur, ingen-
 tem sibi famam comparavit.

8 *Opium vires motum animale producentes
 debilitat, si largius, et frequentius usurpetur.* Lo-
 quor de motibus illis, qui imperio animae sub-
 jacent. Qui opio multum utuntur, languere in-
 eipiunt, tonum muscularium fibrarum relaxatum
 que-

queruntur, uti qui vino diutius et largius usi, artuum tremore, debilitateque laborant, et tristi necessitate de novo sese ingurgitare coguntur. Turcam opio assuetum videbis tardum, stupidum, et languentem ante assumptam opii dosin; verum ut primum stimulus hic opii in nervos agit, denuo ad aliquod tempus alacrem, vegetum, qui tamen paulo post in majorem adhuc languorem recidet.

9 *Opium peculiari vi somnum inducit*, qui per omnes gradus usque ad somnum illum letalem et apoplecticum augetur, prout major minorve opii portio deglutitur.

10 *Opium dormientibus insomnia facit*. Somnus opio productus alius ab illo est, quem sibi relicta natura parit. Qui vero usu opii in somnum non incidunt, sed vigiles manent, phantasmatis, et deliriis vexantur. Si largius et copiosius quis opio utatur, stupiditatem, insaniam, sensuum hebetudinem, dementiam, memoriae defectum et fatuitatem producit.

11 *Opium venerem excitat*, et primum, si refracta dosi sumatur, aphrodisiacum est. Moschum et ambram opio junctam medicamentum aphrodisiacum praestare, asserit *Etmüllerus* et *Hoffmanus*. Plures sunt, qui assumpto opio de insomniis venereis, de tentigine venerea, de pollutionibus nocturnis conquerantur.

Opium est potentissimum diaphoreticum, diaphoresin cum pruritu movet. Est haec vis opii indubitata, ac omnium certissima. Sudor opio provocatus papulas rubras valde prurientes, vel in toto corpore vel saltem, idque plerumque, in facie excitat. Praeter morsicantem hunc incute sensum, odor sudoris opium redolens sub-

inde animadvertitur, id quod jam *Dioscorides* notavit.

13 *Dum opium diaphoresin promovet, simul alias excretiones serosas cohibet.* Hinc mucum narium, oris, faucium, oesophagi, excretionem humoris cujuscunque sive naturalis sive praeternaturalis in aspera arteria, pulmonibus suspendit, et materiem inspissat; succorum gastricorum, enteriticorum, vim peristalticam vesicae opium inhibet, et lotii tum secretionem in renibus, quam excretionem in vesica tardiolem efficit.

14 Opium vim ventriculi peristalticam pariter minuit; hinc coctionem tardam, sive bradypepsiam, appetitum prostratum, nauseam, molestum in praecordiis pondus facit. Ut adeo opium, saltem saepius datum, iis, qui imbecilli, delicatoque ventriculo sunt, laxis, mucosis, non digerentibus summopere noceat, vim ventriculi contractilem magis adhuc debilitando.

Haec vis opii, omnibus opiata vi praeditis communis est. Sic nicotiana, sive fumo per fistulam attracto, sive masticata famem sedat, aut potius fallit, delendo appetitum, minuendo motum ventriculi peristalticum. Sic itinerantes, famelici, milites annonae et fame laborantes, sucto per fistulam fumo appetitum fallunt. Ob hanc ipsam rationem inordinatus ac praeternaturalis fibrarum ventriculi motus opio compescitur, etsi tamen aliqui sint, quibus opium, pilulari praecipue forma exhibitum, primo nauseam, dein lenem vomitum, mox tamen denuo conquiescentem, producit.

15 Opium, ut fibrarum ventriculi irritabilitatem inhibet, sic et fibras intestinorum facit

minus sensibiles, minus irritabiles, ut ideo intestina stimulo contentorum sive bilis, sive excrementorum, sive cujuscunque rei irritantis minus obediant; hinc opium alvinam excretionem suspendit.

Nolo hic singulos recensere morbos, morborum symptomata, ubi opium aut indicatur, aut non indicatur; nam hac ratione nostrum de febribus illarumque divisione disserendi consilium interturbaretur, quod tamen non injucundum vobis fore, atque etiam prae aliis utile arbitror, cum multa circa febrium divisionem, rectamque illis medendi methodum apud antiquos recentioresque confusio sit, etsi earum curatio medicum ferme sola exercent.

Attamen, ubicunque occasio erit in decursu explicationis, identidem, velut in transitu, ad usum vel abusum opii respiciemus.

VI.

Antiphlogistica.

In morbo praesenti methodus mere antiphlogistica adhibenda est, solvendum lenissime, liberque humorum motus restituendus. Verum cum haec methodus, antiphlogistica videlicet, toties adhibeatur, juvabit exactam habere notitiam eorum, quae strictissimo sensu antiphlogistica adpellari merentur.

Equidem nondum habetur, nec tam facile sperari potest adcurata et genuina inflammationis historia. Verum illud a posteriori videtur esse certum, in quavis inflammatione topica, seu locali esse:

1 Majorem esse humorum sanguineorum affluxum; 2 majorem in parte affecta vasorum, praecipue arteriosorum irritationem, motum, aut ut cum *Baglivio* loquar, crispationem fibrarum; adesse in quavis inflammatione spasmodici quid; 3 sanguinem eductum ut plurimum magis cohaerere, crustamque lardaceam, crassamque exhibere; 4 inflammationi obnoxios potissimum esse eos, quibus major humorum quantitas intra vasa sanguifera continetur, quam quae commode moveri et in circulum duci queat.

Hinc antiphloistica sunt 1 quae revellunt a parte affecta. Laudant hoc scopo venae sectiones in parte opposita institutas, ita, ut affecto capite sanguis in pede extrahendus sit. Verum, ut hoc subinde in certis circumstantiis bonum sit; tamen *quasi arcanum quoddam est*. in topicis inflammationibus sanguinem emittere proxime ad locum inflammatum. Haec methodus emittendi sanguinis penes ipsum locum inflammatum tam nova non est, uti quibusdam videbatur, cum jam veteribus non paucis in usu fuerit. Hinc in doloribus capitis, ubi venae sectio prodest, ea in brachio, itemque in vena jugulari, in fronte, aliisque vicinis locis felicissime non raro fuit instituta. In vera, ac sanguinea inflammatione oculorum, sive in *Ξεροφθαλμία* Hippocratis vanae sectio penes oculum ipsum, id est sanguisugae circa oculum applicatae plus efficiunt, quam repetitae venae sectiones in brachio, pede. In vera aurium, gingivarum inflammatione sanguisugae penes ipsum locum affectum applicatae, item scarificationes cruentae miraculè instar prodesse observantur. In apoplexia sanguinea egregius *Valsalva* venam jugularem se-

cuit, itemque in occipite et nucha, quorsum majorem sanguinis affluxum, indeque celeriore evacuationem ac revulsionem fieri ex anatomicis noverat, cruentas, et profundas scarificationes fecit, remque hanc magni momenti esse arbitratur. Ad revellentia pertinent *cucurbitae etiam siccæ*. Sic in uteri hæmorrhagiæ *Galenus* applicuit magnas cucurbitas siccas ad mammas, et ad stomachum. Huc etiam numerantur, scopo quasi revellente, *artuum ligaturæ*; in apoplexia sanguinea, in omni hæmorrhagiâ artus ligare summopere prodest. Sed quaeritur, an etiam *sinapismi, dropaces, vesicantia antiphlogistica* appellari mereantur, ex eo, quod revellentium classi possint adscribi? Respondeo: hæc omnia in inflammationibus *serosis et topicis* aliquo modo antiphlogistica vocari posse, quatenus serum superfluum ad partem aliquam depositam eliminant, reducunt, et motum febrilem a sero hoc copiosius collecto ortum indirecte tollunt; verum ex sua natura ad stimulantium numerum pertinent, et in morbis non serosis, sed vere inflammatoriis, a sanguine nimio, nimium moto, organico, phlogistico, necessario nocent, *vasa* per se jam nimium irritata stimulando, motumque humorum, per se jam nimis auctum, incitando.

2 Praeter revellentia antiphlogisticorum nomine donanda sunt ea; quæ partes inflammatas, ubi major fibrarum irritatio est, *relaxant, emolliunt*. Hinc de quo venæ sectio, utpote summe relaxans remedium prodest; hinc mucilaginosa, emollientia cataplasmata, fomenta.

3 Antiphlogistica sunt, quæ sanguinem organicum temperant. Huc nitrum ab omni ævo numerabatur. Nitrum, utrum vera vi quadam

refrigerante, et sanguinem nimium motum temperante gaudeat, nondum videtur exacte determinatum. Sopor ille, sensusque refrigerii, quem linguae imprimit, nihil videtur. Equidem et camphora, spiritus vini camphoratus, olea quaedam stillatitia, mentha pipirita, hunc refrigerii sensum in lingua producant, etsi ad calefacientia pertineant. Praeterea vi suae salinae naturae inter leissima solventia, ad lenissima stimulantia, numerari debet. Videtur potius, magna quantitate aquae dilutum, excretiones omnes et secretiones blande sollicitare; diuresin, diaphoresin, alvum blandissimo suo salino stimulo restituere, quibus functionibus restitutis orgasmus humorum, nimiusque eorum motus sponte cessat; ita ut nitrum nulla *specifica* vi donatum sit; nimia enim quantitate sumptum, uti omnia reliqua salia media, evidenter stimulat.

4. Ad refrigerantium, sive antiphlogisticorum classem *Acida vegetabilia* ab omni tempore referebantur; verum saepe impar morbo inflammatorio acidum vegetabile est. Hinc alii *acida mineralia* in auxilium vocarunt. Operae pretium videtur de usu acidorum mineralium paulo latius disserere.

Cum emolumento haec acida jam inde ab Arabum temporibus adhibebantur contra morbos putridos, malignosque. Verum tamen usus eorum largior, et eximia utilitas nostro saeculo videtur fuisse reservata. In morbo maligno verique putrido, ubi gangraenosa humorum dispositio imminet, *acida vegetabilia* a viribus morbi superantur, atque ipsamet corruptionem putridam patiuntur. Verum *acida mineralia* putredini huic potentius resistunt, et imminentem gan-

gratiam averruncant. Sed hic non agitur de vi illa antiseptica, sed de ea, qua humorum orgasmum, nimium motum, sanguinisque nimiam rarefactionem temperant, tollunt. Egregius practicus *Tissotus* in more positum habet, ut, ubi inflammatoria sanguinis diathesis repetitis evacuationibus non cedit, ubi vis acidorum vegetabilium enervatur, ubi aestus calorque mordax aegrum torquet, ibi statim ad acida mineralia confugiat. Frequens observatio praestantem hunc practicum docuit, acida mineralia non solum in malignis, sed et inflammatoriis morbis, praecipue rebellioribus convenire, Expendendum restat, ut definiamus, an in omni febre inflammatoria usus acidorum mineralium conveniat?

Respondeo: quamdiu fibrarum nimia tensio ac strictura est, in corporibus hominum robustorum laboriosorum, emollientia, aquosa, tepida, acida, vegetabilia potius convenire. Verum ubi fibrarum nimia crispatio non est, ubi adhibitis licet emollientibus, aquosis, tepidis, acidis, vegetabilibus nil proficitur, ubi aestus increscit, febrisque augetur, ubi a longe imminet mutatio morbi inflammatorii in malignum, in febribus inflammatoriis foeminarum, imbecillium alias, cacochymicorum, scorbuticorum, egregie convenit acidorum mineralium usus.

Universim, ibi auxilium ab acidis mineralibus in febre inflammatoria habetur, ubi sanguinis missio, et potus emolliens solvensque effectu carent. Febres inflammatoriae in principio aestatis saepe septici quid habent; et de morbis aestatis adultae et autumnii quid participant. Praeterea, si febris inflammatoria ipso hoc tempore aestivali vel autumnali oriatur, facillime in

malignam migrabit, praecipue si evacuationes sanguinis per venae sectionem nimiae fuerint, aut etiam sua sponte brevi inflammatoria in malignam abibit. Hinc acida mineralia tunc maxime indicantur, quae potentissima antiseptica vi gaudeant, interim autem omni inflammante, irritante aramate carent. Camphora aequè fors antiseptica est, ac acida mineralia, verum ob vim stimulantem, incitantem, sudoriferam saepius nocet, ubi acida mineralia prosunt.

Videamus effectus ab acidis mineralibus in corpore humano observatos.

1 Evacuaciones omnes, si languent, blande sollicitantur, urina, alvus, diaphoresis.

2 Putredini, quae etsi in febre inflammatoria non reperiatur, attamen ob motum humorum caloremque auctum imminet, resistit.

3 Modo quodam inexplicabili, sed tamen per observationes certo, sanguinem rarefactum orgasticumque temperat, et febrem minuit.

4 Vi quadam quasi specifica delirium averunt, quemadmodum enim aër frigidus liberque orgasum humorum in variolantibus temperat, deliria, convulsiones quasi momento abstergit, ut primum is, qui ex insitivis variolis decumbit e cubiculo suo in aërem liberum defertur, ita eadem febrium inflammatoriarum symptomata ab acidis mineralibus auferuntur.

Dosis eorum varia est. Olim, uti et nunc, quidam admodum parci sunt, atque ad mensuram decocti paucas solum guttulas audent praescribere. Verum magna quantitate absque incommodo ingeri secure potest. Nos id solum discriminis observamus, ut in morbis inflammatoriis paulo rebellioribus, attamen necdum vere

malignis parcius, largius vero in vere malignis
acida mineralia praescribamus.

Nostrae formulae sunt:

Rec. decocti hord. Libras IV.

Spiritus vitriol. Drach. ij.

Sacchar. candi. aut thom. q. s.

ut acor temperetur.

M.

Drachmae ij spiritus vitrioli ferme omnium
minima dosis est; praescribitur ad dr. iij. —
unc. β. — dr. vj. Saccharum thomae ex eo prae-
ferimus albo, quod hoc ultimum, album vide-
licet, in sua praeparatione et depuratione ulti-
ma illud mucilaginosum obvolvens, et saponi-
ceum illud vegetabile omiserit, saccharum vero
thomae adhuc possideat.

Alia formula est,

Rec. Roob. ribes. Libr. β.

Spir. vitriol. unc. β.

M.

Omni bihorio duo cochlearia. Sic inter 24
horas uncia una assumitur. Nos absque ullo in-
commodo foeminae maligna febre laboranti de-
dimus intra 20 horas decem drachmas spiritus
vitrioli.

Addimus subinde mixturis antisepticis spi-
ritum vitrioli. Consueta in malignis formula
est haec.

Rec. Rad. Serpent. virg. dr. ij.

Infunde cum lib. ij aquae fervent.

dein adde

Spiritus vitriol. ʒ i — iij.

M.

Assumat hujus infusi omni bihorio
Hæc formula utique in solis malignis,
pulsu humili, vereque debili convenit.

r. ij.
dcum*Finis Pars VI.*